

Šefčík, Ondřej; Bičanová, Lenka

Gramatický přehled sanskrtu

Gramatický přehled sanskrtu 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2014

ISBN 978-80-210-7045-5; ISBN 978-80-210-7048-6 (online : Mobipocket)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/130604>

License: [CC BY-NC-ND 3.0 CZ](#)

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220902

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Gramatický přehled sanskrtu

Ondřej Šefčík – Lenka Bičanová

Masarykova univerzita

Brno 2014

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Gramatický přehled sanskrtu

Ondřej Šefčík – Lenka Bičanová

Masarykova univerzita
Brno 2014

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Dílo bylo vytvořeno v rámci projektu Filozofická fakulta jako pracoviště excelentního vzdělávání: Komplexní inovace studijních oborů a programů na FF MU s ohledem na požadavky znalostní ekonomiky (FIFA), reg. č. CZ.1.07/2.2.00/28.0228 Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost.

Recenzovali:

doc. PhDr. Svetislav Kostić, Dr.

Mgr. Jan Bičovský, Ph.D.

© 2014 Masarykova univerzita

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons Uveďte autora-Neužívejte dílo komerčně-Nezasahujte do díla 3.0 Česko (CC BY-NC-ND 3.0 CZ). Shrnutí a úplný text licenčního ujednání je dostupný na:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/cz/>.

Této licenci ovšem nepodléhají v díle užitá jiná díla.

Poznámka: Pokud budete toto dílo šířit, máte mj. povinnost uvést výše uvedené autorské údaje a ostatní seznámit s podmínkami licence.

ISBN 978-80-210-7045-5 (brož. vaz.)

ISBN 978-80-210-7046-2 (online : pdf)

ISBN 978-80-210-7047-9 (online : ePub)

ISBN 978-80-210-7048-6 (online : Mobipocket)

Obsah

Předmluva	7
1 Fonetika, fonologie, morfonologie	9
1.1 Fonetický inventář	9
1.1.1 Vokály: monoftongy, diftongy, slabičné sonanty	9
1.1.2 Konsonanty	11
1.2 Fonologický inventář	12
1.2.1 Vokály	12
1.2.2 Konsonanty	12
1.2.3 Sonanty	13
1.3 Morfonologické alternace	13
1.3.1 Morfonologické alternace syntagmatické: sandhi	14
1.3.1.1 Vzájemné sandhi vokálů	14
1.3.1.2 Vzájemné sandhi konsonantů	15
1.3.1.3 Sandhi konsonantů a vokálů	17
1.3.1.4 Sandhi vokálů a konsonantů	17
1.3.1.5 Cerebralizace dentál a podmínky cerebralizace	17
1.3.1.6 Syntagmatické jevy při vzniku konsonantických trsů	18
1.3.2 Morfonologické alternace paradigmatické: ablaut	19
2 Morfologie	22
2.1 Nomina	22

2.1.1 Konsonantické kmeny	22
2.1.2 Vokalické kmeny	30
2.1.3 Adjektiva	39
2.1.3.1 Přechylování adjektiv	39
2.1.3.2 Stupňování adjektiv	40
2.2 Pronomina	41
2.2.1 Osobní (bezrodá) pronomina	41
2.2.2 Rodová pronomina	42
2.2.2.1 Pronomina 3. osoby, pronomina ukazovací	42
2.2.2.2 Pronomina tázací	46
2.2.2.3 Pronomina neurčitá	46
2.2.2.4 Pronomina záporná	46
2.3 Numeralia	46
2.3.1 Numeralia základní	46
2.3.2 Numeralia řadová	50
2.3.3 Numeralia násobná	52
2.3.4 Numeralia podílná	52
2.3.5 Číselná adverbia	52
2.3.6 Numeralia druhová	53
2.4 Verba	53
2.4.1 Verba finita	53
2.4.1.1 Prézentsní konjugace tematických tříd (1., 4., 6., 10. třída)	54
2.4.1.2 Konjugace atematických tříd (2., 3., 5., 7., 8., 9. třída)	59
2.4.1.3 Odvozené „sekundární“ konjugace	73
2.4.1.4 Mody verba finita	77
2.4.1.5 Aorist	79
2.4.1.6 Perfektum	82
2.4.1.7 Futurum	84

2.4.2 verba infinita	86
2.4.2.1 Participia	86
2.4.2.2 Absolutiv	95
2.4.2.3 Infinitiv	97
2.4.2.3 Gerundivum	98
2.5 Indeklinabilia	99
2.5.1 Adverbia	99
2.5.1.1 Adverbia izolovaná	99
2.5.1.2 Adverbia motivovaná	100
2.5.2 Apozice	100
2.5.2.1 Primární apozice	100
2.5.2.2 Sekundární apozice	101
2.5.3 Konjunkce	101
2.5.3.1 Konjunkce koordinační	101
2.5.3.2 Konjunkce subordinální	101
2.5.4 Partikule	102
Apendix: Devanāgarī	103
Zkratky	111
Bibliografie	112

Předmluva

Staroindičtina neboli *sanskrt* (*samskrta-*, tj. jazyk „sestavený, upravený, normovaný“) je jazyk staroindických památek pokrývající mnohem delší časové období než období indického starověku (tj. do příchodu muslimů a islámu), neboť se sanskrt užíval v tradiční hinduistické kultuře podobně jako v Evropě latina.

Samotná staroindičtina tak může být rozlišována ve dvou základních formách: **Védština**, tj. jazyk Véd, z nichž nejdůležitější je Ṛgvéda. Tento jazyk byl živým jazykem indoáráských kmenů, které se posouvaly do Indie cestou přes Afghánistán, horní tok Indu a pak dále do nížin. Samotné datování textů Véd je vždy přibližné, neboť se jedná o texty náboženské (vlastně sbírky hymnů), ve kterých je jen málo odvolávek na konkrétní historické události, musíme se tedy spoléhat na archeologické nálezy a vnitřní rekonstrukci. Obecně se předpokládá, že texty hymnů vznikly v době asi 1500–1000 př. Kr., přičemž texty prošly přinejmenším jednou redakcí později. Jazyk Véd se stal vzorovým jazykem pro vytvoření **klasického sanskrtu**, protože zatímco živé mluvy Indoárijců se postupně měnily do středo- a novoindických jazyků a nářečí, posvátný jazyk zůstal ideálem k napodobení. To nakonec vedlo k vytvoření gramatických přehledů a redakcí sanskrtu. Z gramatiků je třeba zmínit zejména slavného Pāṇiniho (jeho gramatika *Aṣṭādhyāyī*). Takto vzniklý a kodifikovaný sanskrt je pak kulturním jazykem Indie dodnes, vyučován na školách podobně jako latina a řečtina bývala u nás a je i zdrojem pro vytváření odborné terminologie. V klasickém sanskrtu i jeho pozdějších variantách vznikala rozličná produkce, nej-

známější je Mahābhārata (včetně Bhagavadgīty) a Rāmāyaṇa, ale i tisíce dalších děl.

Smysl studia staroindičtiny je několikery: kromě prosté radosti z poznání pozoruhodného jazyka s bohatou flexí je i nezbytným studijním jazykem pro toho, kdo vážně chce poznat indickou tradici. Je užitečný i pro zájemce o moderní indické jazyky, protože velká část jejich odborné a jiné terminologie je odvozena právě ze sanskrtu. Dalšími, komu lze studium sanskrtu jen doporučit, jsou lingvisté zabývající se indoevropskými jazyky obecně, zde se bez alespoň elementárních znalostí staroindičtiny nelze obejít.

V tomto stručném gramatickém přehledu jsme se rozhodli, jak bývá zvykem, pro přehled gramatiky klasického sanskrtu, nikoli sanskrtu védského. Gramatika védštiny je v některých ohledech složitější, nicméně prostřednictvím klasického sanskrtu lze védskému jazyku porozumět poměrně snadno.

Náš přehled vychází ze zkušeností z výuky kurzů sanskrtu na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity a posluchačům tohoto kurzu je primárně určen jako studijní materiál. Ve struktuře se držíme tradičního schématu, jenž je dán klasickou gramatikou W. D. Whitneye, jak ostatně dělaly i sanskrtské gramatiky Adolfa Erharta, dávno zcela rozebrané. Zvolili jsme formát gramatického přehledu bez větších výkladů, abychom dokázali vtěsnat základní informace do co nejmenšího prostoru, daného publikačními možnostmi. Kniha tedy může sloužit zejména těm, kteří hledají základní informace o sanskrtské gramatice, případně těm, kteří jsou již zčásti se sanskrtem obeznámeni a potřebují mít po ruce praktický přehled, který by jim pomohl v samostudiu.

1 Fonetika, fonologie, morfonologie

1.1 Fonetický inventář

V tomto výkladu představíme inventář sanskrtských hlásek, včetně nefonologických variant.

Sanskrtské hlásky dělíme na dvě velké skupiny. První skupinu tvoří vokály, diftongy a slabičné sonanty, druhou skupinu tvoří konsonanty. V tabulkách v hranatých závorkách uvádíme předpokládanou výslovnost hlásek v transkripci IPA.

1.1.1 VOKÁLY: MONOFTONGY, DIFTONGY, SLABIČNÉ SONANTY

Fonetická hodnota je dána na základě tradice. Slabičné sonanty se vyslovují jako v češtině, respektive jako dlouhé varianty těchto hlásek ve slovenštině. Dlouhé vokalické Ī je spíše gramatickým konstruktem než reálně existující hláskou.

Monoftongy**krátké****dlouhé**

Přední	i [i]	ī [i:]
		e [e:]
Střední	a [ɐ],[ə]	ā [a:]
Zadní		o [o:]
	u [u]	ū [u:]

Diftongy

ai [əi]

au [əu]

Slabičné sonanty

r [r]

r̄ [r:]

l [l]

l̄ [l:]

1.1.2 KONSONANTY

V přehledu jsou uvedeny i všechny varianty konsonantů, opět podle fonetické hodnoty.

	Okluzívy				Nazály ¹		Semi-vokály		Frikativy		Likvidy	
	neaspir.		aspir.									
Glotály									ħ [h]	h [ɦ]		
Veláry	k [k]	g [g]	kh [k ^h]	gh [g ^h]		ň [ɲ]						
Palatály	c [t͡ɕ]	j [d͡ʒ]	ch [t͡ɕ ^h]	jh [d͡ʒ ^h]		ň [ɲ]		y [j]	ś [ɕ]			
Retroflexívy (cerebrály)	ṭ [ʈ]	ḍ [ɖ]	ṭh [ʈ ^h]	ḍh [ɖ ^h]		ṇ [ɳ]			ʂ [ʂ]			r [ɽ]
Dentály	t [t̪]	d [d̪]	th [t̪ ^h]	dh [d̪ ^h]		n [ɳ̪]			s [s̪]			l [l̪]
Labioden- tály								v [v]				
Bilabiály	p [p]	b [b]	ph [p ^h]	bh [b ^h]		m [m]						
Znělost	–	+	–	+	–	+	–	+	–	+	–	+

¹ Vedle těchto fonů se setkáváme ještě se dvěma nazalizacemi předchozích vokálů: tzv. slabá nazalizace neboli anusvár *m̐* a tzv. silná nazalizace neboli anunásik *m̐̄*. Pro účely tohoto přehledu je nebudeme rozlišovat.

1.2 Fonologický inventář

1.2.1 VOKÁLY

Do kategorie pravých vokálů řadíme ty fonémy, které mohou fungovat pouze jako jádro slabiky, tedy jen /a/, /ā/. Jádrem slabiky mohou být také *e*, *o*, *ai*, *au*; ty však bývají tradičně interpretovány jako kombinace dvou fonémů, tedy /e/ < /a/ + /i/, /o/ < /a/ + /u/, /ai/ < /ā/ + /i/, /au/ < /ā/ + /u/.

/a/	/ā/
-----	-----

Tradičně se připočítávají i vysoké vokály /i/, /ī/, /u/ a /ū/, ač regulérně alternují se sonantami.

1.2.2 KONSONANTY

Sanskrtské konsonanty lze dělit do tří základních tříd: okluzívy, nazály a frikativy. Okluzívy jsou vždy čtyři v dané lokační řadě, uspořádané podle opozice znělosti a aspirovanosti. U *jh* je otázkou jeho fonologický status, proto jej neuvádíme, ačkoli tradiční gramatiky s ním běžně pracují. Funkčně pozici znělé aspirované okluzívy vyplňuje frikativa /h/, jak je patrné z alternací s velárami analogickými /c/ a /j/. Nazály jsou tři, přičemž typickou vlastností sanskrtských nazál je jejich asimilace k lokaci následující okluzívy či frikativy. Nazály také alternují s *a* v ablautovém redukovaném stupni. Sanskrt disponuje třemi neznělými frikativami (znělé protějšky neexistují, při alternaci před znělou dochází k náhradním dloužením či diftongizaci).

	Okluzívy				Nazály	Frikativy
Veláry	/k/	/kh/	/g/	/gh/		
Palatály	/c/	/ch/	/j/	/h/		/š/
Cerebrály	/t/	/th/	/d/	/dh/	/ŋ/	/ʒ/
Dentály	/t/	/th/	/d/	/dh/	/n/	/s/
Labiály	/p/	/ph/	/b/	/bh/	/m/	

1.2.3 SONANTY

Z fonologického hlediska za sonanty pokládáme ty fonémy, které mohou fungovat jak jako jádro slabiky, tak jako její svah. Fony *i* a *y* jsou tradičně interpretovány jako alofony jednoho fonému /y/. Stejně tak jsou fony *u* a *v* pokládány za alofony jednoho fonému /v/. Oba tyto fonémy jsou proto sonanty.

/y/	/v/
/ɪ/	/ʌ/

1.3 Morfonologické alternace

O morfonologické alternaci hovoříme tehdy, identifikujeme-li různé morfy, které musíme z distribučních důvodů přiřadit k jedinému morfému. Obecně se rozlišují dva druhy takové alomorfie: 1. ta, která je dána pozicí v řetězci a je spouštěna nějakým spouštěčem (**alternace syntagmatická**), a 2. ta, která je dána morfológickou potřebou (flexí, derivací) a bez spouštěče v řetězci (**alternace paradigmatická**).

1.3.1 MORFONOLOGICKÉ ALTERNACE SYNTAGMATICKÉ: SANDHI

Sandhi je taková alternace, při které dochází ke změnám vokálů a konsonantů na hranici morfémů nebo slov. Jedná se o změny foneticky nebo fonologicky podmíněné, závislé na určité fonologické jednotce nebo její realizaci. Tyto změny zasahují formy slov, jsou-li spojovány do frází nebo vět. Rozlišujeme dva typy sandhi: 1. **externí sandhi** – objevuje se na morfémové hranici dvou slov, povstává z juxtaopozice slov uvnitř frází nebo vět; 2. **interní sandhi** – objevuje se na morfémových hranicích uvnitř slov.

1.3.1.1 Vzájemné sandhi vokálů

V případě vokalického sandhi vznikají buď dlouhé vokály (sloučí-li se vokály stejné kvality), nebo diftongy či kombinace typu *vokál + sonanta* nebo *sonanta + vokál*. V některých případech sandhi diftongů vznikají sekundární pauzy. Následující tabulka uvádí i alternace finálního visargu (-ḥ) před vokály, které se liší podle toho, jaký vokál visargu předchází.

	a-	ā-	ĩ-	ũ-	ṛ-	e-	o-	ai-	au-
-ã	-ā-	-ā-	-e-	-o-	-ar-	-ai-	-au-	-ai-	-au-
-ĩ	-ya-	-yā-	-ī-	-yũ-	-yr-	-ye-	-yo-	-yai-	-yau-
-ũ	-va-	-vā-	-vĩ-	-ū-	-vr-	-ve-	-vo-	-vai-	-vau-
-e	-e ´	-a ā-	-a ĩ-	-a ũ-	-a ṛ-	-a e-	-a o-	-a ai-	-a au-
-o	-o ´	-a ā-	-a ĩ-	-a ũ-	-a ṛ-	-a e-	-a o-	-a ai-	-a au-
-ai	-ā a-	-ā ā-	-ā ĩ-	-ā ũ-	-ā ṛ-	-ā e-	-ā o-	-ā ai-	-ā au-
-au	-āva-	-āvā-	-āvĩ-	-āvũ-	-āvṛ-	-āve-	-āvo-	-āvai-	-āvau-
-ṛ	-ra-	-rā-	-rĩ-	-rũ-	-ṛ-	-re-	-ro-	-rai-	-rau-
-aḥ	-o ´	-a ā-	-a ĩ-	-a ũ-	-a ṛ-	-a e-	-a o-	-a ai-	-a au-
-āḥ	-ā a-	-ā ā-	-ā ĩ-	-ā ũ-	-ā ṛ-	-ā e-	-ā o-	-ā ai-	-ā au-
-iḥ	-ira-	-irā-	-irĩ-	-irũ-	-irṛ-	-ire-	-iro-	-irai-	-irau-

1.3.1.2 Vzájemné sandhi konsonantů

Při konsonantickém sandhi se konsonanty stojící v pozici vlevo přizpůsobují následujícímu konsonantu (záhlaví tabulky) ve znělosti, nazály pak i v lokaci (viz tabulka na další straně).

k	g	c	j	t	d	p	b	n	m	y	r	l	v	ś	ṣ	s	h
-kk-	-gg-	-kc-	-gj-	-kt-	-gd-	-kp-	-gb-	-ñn- (-gn-)	-ñm- (-gm-)	-gy-	-gr-	-gl-	-gv-	-kś-	-ks-	-ksh-	
t	ḍ	ṭ	j	t	d	p	b	n	m	y	r	l	v	ś	ṣ	s	h
-tk-	-ḍg-	-ṭc-	-dj-	-tt-	-dd-	-tp-	-db-	-ñn- (-dn-)	-ñm- (-dm-)	-dy-	-dr-	-dl-	-dv-	-tś-	-ts-	-tdh-	
p	ḍ	ṭ	j	t	d	p	b	n	m	y	r	l	v	ś	ṣ	s	h
-pk-	-ḍg-	-ṭc-	-dj-	-pt-	-bd-	-pp-	-bb-	-ñn- (-bn-)	-ñm- (-bm-)	-by-	-br-	-bl-	-bv-	-pś-	-ps-	-pbh-	
n	ḍ	ṭ	j	t	d	p	b	n	m	y	r	l	v	ś	ṣ	s	h
-nk-	-ng-	-ñśc-	-ñj-	-ñst-	-nd-	-np-	-nb-	-ñn-	-ñm-	-ny-	-nr-	-ñll-	-nv-	-ñś-	-ñṣ-	-ñh-	
m	ḍ	ṭ	j	t	d	p	b	n	m	y	r	l	v	ś	ṣ	s	h
-ñk- (-ñk-)	-ñg- (-ñg-)	-ñc- (-ñc-)	-ñj- (-ñj-)	-ñt- (-ñt-)	-ñd- (-ñd-)	-ñp- (-ñp-)	-ñb- (-ñb-)	-ñn-	-ñm-	-ñy-	-ñr-	-ñl-	-ñv- (-ñv-)	-ñś- (-ñś-)	-ñṣ- (-ñṣ-)	-ñh- (-ñh-)	
ah	ḍ	ṭ	j	t	d	p	b	n	m	y	r	l	v	ś	ṣ	s	h
-ah k-	-o g-	-aśc-	-o j-	-ast-	-o d-	-ah p-	-o b-	-o n-	-o m-	-o y-	-o r-	-o l-	-o v-	-ah ś-	-ah ṣ-	-ah s-	-o h-
ah	ḍ	ṭ	j	t	d	p	b	n	m	y	r	l	v	ś	ṣ	s	h
-āh k-	-ā g-	-āśc-	-ā j-	-āst-	-ā d-	-āh p-	-ā b-	-ā n-	-ā m-	-ā y-	-ā r-	-ā l-	-ā v-	-āh ś-	-āh ṣ-	-āh s-	-ā h-
iḥ	ḍ	ṭ	j	t	d	p	b	n	m	y	r	l	v	ś	ṣ	s	h
-iḥ k-	-iḥ g-	-iśc-	-iḥ j-	-iḥst-	-iḥ d-	-iḥ p-	-iḥ b-	-iḥ n-	-iḥ m-	-iḥ y-	-iḥ r-	-iḥ l-	-iḥ v-	-iḥ ś-	-iḥ ṣ-	-iḥ s-	-iḥ h-

1.3.1.3 Sandhi konsonantů a vokálů

Při kontaktu finálního vokálu a iniciálního konsonantu dochází k těmto jevům:

1. neznělé konsonanty se mění ve znělé,
2. finální *-n* se zdvojuje po krátkém vokálu,
3. finální visarg (*-h*) se po vokálu *a* mění i s tímto *a* v *-o* (tj. *-ah* > *-o*); pokud další slovo začíná vokálem *a-*, tento vokál mizí a je nahrazen apostrofem (sekundární pauza); visarg po *-ā-* mizí; visarg po *-ī-*, *-ū-* se mění v *-r* (tj. *-īh*, *-ūh* > *-īr*, *-ūr*).

1.3.1.4 Sandhi vokálů a konsonantů

Uvádíme jen z důvodů výčtových, v tomto případě nedochází k žádnému sandhiovému jevu.

1.3.1.5 Cerebralizace dentál a podmínky cerebralizace

Ze syntagmatických procesů je nutné zmínit cerebralizaci některých konsonantů po spouštěčích uvedených v tabulkách.

Cerebralizace dentální nazály

Spouštěč		Objekt	Proces	Specifikace
r	+	veláry: k, kh, g, gh, ṅ	mění n > ṅ	následuje-li vokál,
ṛ		labiály: p, ph, b, bh, m		či m, y, v nebo n
ṙ		dále y, v, h, ṃ		(jež se též změní v ṅ)
ṣ		nebo nic		

Cerebralizace dentální sykavky (platí pouze uvnitř téhož slova; tzv. pravidlo *RUKI*)

Spouštěč		Objekt	Proces	Specifikace
k, r	+			následuje-li vokál
ī, ī, u, ū, ṛ, ṝ		m, ṅ	mění s > ṣ	nebo jakýkoli konsonant
e, ai, o, au		nebo nic		kromě r

1.3.1.6 Syntagmatické jevy při vzniku konsonantických trsů

Sanskrtské konsonanty podléhají jistým pravidlům asimilace, a to pokud tvoří trs či v pozici na konci slova. V následující tabulce jsou uvedeny nejčastější případy alternací obstruentů před jinými okluzivami či před pauzou (#). Rozlišeny jsou zde dva fonémy *j* a *h*, vzniklé buď palatalizací původních velár (j_2, h_2), nebo vzniklé z původních palato-velár (j_1, h_1), neboť mají zčásti rozdílné alofony v antekonsonantickém postavení.

Interní alternace obstruentů

	t-	th-	dh-	bh-	s-	#
-k	kt	kth	gdh	gbh	kş	k
-g	kt	kth	gdh	gbh	kş	k
-gh	gdh	kth, ghith	gbh	gbh	kş	k
-c	kt	kth	gdh	gbh	kş	k
-cch	şţ	–	–	–	kş	–
-j ₂	kt	kth	gdh	gbh	kş	k
-h ₂	gdh	kth, hith	gdh	gbh	kş	k
-ś	şţ	şh	(d)đh	gbh, đbh	ţs, kş	k, ţ
-j ₁	şţ	şth	đđh	đbh	ţs, kş	ţ
-h ₁	0đh	kth, hith	0đh	đbh	ţs, kş	ţ
-t	tt	(t)th	(d)dh	dbh	ts	t
-d	tt	tth	(d)dh	đbh	ts	t
-dh	ddh	tth, dhith	(d)bh	đbh	ts	t
-p	pt	pth	bdh	bbh	ps	p
-b	pt	pth	bdh	bbh	ps	p
-bh	bdh	pth, bhith	bdh	bbh	ps	p
-s	st	sth	0dh	0bh, dbh	ts, ss, ħs	ħ

1.3.2 MORFONOLOGICKÉ ALTERNACE PARADIGMATICKÉ: ABLAUT

Ablaut je paradigmatická změna, kdy se morfém realizuje vícero morfy lišícími se kvalitou či kvantitou vokálu.

Rozeznáváme tři stupně ablautu: **základní stupeň** – morfovým vokálem je většinou *a* (případně je součástí krátkého diftongu); **reduovaný stupeň** – morfový vokál není přítomen nebo se realizuje jako

vokalická podoba morfémové sonanty či nazály (zde jako *a!*); **dloužený stupeň** – morfovým vokálem je dlouhé *ā* (případně je součástí dlouhého diftongu).

Obecná schémata podle typů kořene (*C* zde zastupuje jeden a více obstruentních konsonantů, *N* jakoukoli nazálu, *R* jakoukoli sonantu, *Ṛ* vokalický alofon sonanty). Typy I neobsahují alternující sonanty či nazály, typy II jsou pro alternující sonanty včetně samprasáranových, typy III pro alternující nazály.

	Ia	Ib	IIa	IIb	IIc
Základní stupeň	<i>CaC</i>	<i>Cā</i>	<i>CaRC</i>	<i>CaR</i>	<i>CRaC</i>
Redukovaný stupeň	<i>C0C/CiC</i>	<i>C0/Ci</i>	<i>CṚC</i>	<i>CR/CR</i>	<i>CṚC</i>
Dloužený stupeň	<i>CāC</i>	–	<i>CāRC</i>	<i>CāRC</i>	<i>CRāC</i>
	IIIa	IIIb			
Základní stupeň	<i>CaNC</i>	<i>CaN</i>			
Redukovaný stupeň	<i>CaC</i>	<i>Ca/CN</i>			
Dloužený stupeň	<i>CāNC</i>	<i>CāN</i>			

Příklady různých ablautových stupňů od různých typů kořenů:

Typ kořene	Kořen	Základní stupeň	Redukovaný stupeň	Dloužený stupeň
Ia	<i>pat-</i>	<i>patati</i>	<i>paptimá</i>	<i>papāta-</i>
	<i>sad-</i>	<i>sádas-</i>	<i>sīdati</i> (= <i>si-sd-</i>)	<i>sādayati</i>
	<i>pad-</i>	<i>pādyate</i>	<i>-bda-</i>	<i>papāda</i>

Ib	<i>dā- 1.</i>	<i>dádāti</i>	<i>ádat</i> <i>-tta-</i>	–
	<i>sthā-</i>	<i>ástthāt</i>	<i>sthítá-</i> <i>tasthúr</i>	–
	<i>snā-</i>	<i>snāhi</i>	<i>sasnus</i>	–
IIa	<i>chid-</i>	<i>chedma-</i>	<i>áčchidat</i>	<i>acchāitsīt</i>
	<i>dyut-</i>	<i>dyótate</i>	<i>didyutúr</i>	<i>ádyaut</i>
	<i>mṛj-</i>	<i>marjáyati</i>	<i>mṛṣṭá-</i>	<i>mamárja</i>
IIb	<i>kṛ-</i>	<i>cakártha</i>	<i>kṛṇóti</i> <i>cakrá</i>	<i>cakára</i>
	<i>ji-</i>	<i>jáyati</i> <i>jéši</i>	<i>jítá-</i>	<i>jigāya</i> <i>ájaiṣam</i>
	<i>hu-</i>	<i>juhóti</i>	<i>juhutá</i> <i>juhvé</i>	<i>áhāvi</i> <i>áhauṣīt</i>
IIc	<i>khyā-</i>	<i>khyāyasi</i>	<i>ákhyat</i>	–
	<i>grabh-/grah-</i>	<i>jagrábha</i>	<i>gṛbhnāti</i>	<i>jagrāha</i>
	<i>śvas-</i>	<i>śvásiti</i>	<i>śuśé</i>	<i>śvāsáyati</i>
IIIa	<i>skand-</i>	<i>skándati</i>	<i>skanná-</i>	<i>áskāntsī</i>
	<i>bhañj-</i>	<i>babháñja</i>	<i>bhajyáte</i>	<i>bhāngin-</i>
	<i>stambh-</i>	<i>tastámbha</i>	<i>tastabhúr</i>	<i>ástāmpsīt</i>
IIIb	<i>ram-</i>	<i>rámate</i>	<i>ratá-</i>	<i>rāmáyati</i>
	<i>han-</i>	<i>hánti</i>	<i>hatá-</i> <i>ghnánti</i>	<i>jaghāna</i>
	<i>gam-</i>	<i>jagáma</i>	<i>jagmé</i> <i>gáčchati</i>	<i>agāmi</i>

2 Morfologie

Typ sanskrtu je principiálně obdobný tomu, jaký známe z češtiny (a slovanských jazyků vůbec), baltských jazyků, latiny, řečtiny a jiných starých indoevropských jazyků. Je to **typ flektivní**. Ten se vyznačuje typickým fúzováním gramatických kategorií v jednom morfu, takže například osoba a číslo (případně pád a číslo) jsou vyjádřeny jednou koncovkou. Pro Čecha je tento typ přirozený, neboť je vrozený. Pro zajímavost, dnešní indoárijské jazyky jsou jiného typu, a to typu izolujícího (jako například dnešní angličtina a románské jazyky), proto sice Indům nedělá potíže slovní zásoba či výslovnost sanskrtu, ale gramatická struktura je pro ně obtížná.

2.1 Nomina

Do kategorie jmen se tradičně řadí substantiva i adjektiva (spojujícím prvkem obou tříd jsou gramatické kategorie pádu, čísla a rodu). Rozdíl mezi substantivy a adjektivy je v sanskrtu malý (adjektiva se mohou stupňovat či přechylovat), oba slovní druhy se skloňují stejně.

2.1.1 KONSONANTICKÉ KMENY

Kořenová jména s konsonantickým zakončením bez alternace (příp. s alternací $a \sim \bar{a}$) a odvozené kmeny s t -ovými sufixy (kromě nt -kmenů)

Kořenová jména jsou poměrně vzácná, častější jsou kmeny odvozené sufixem $-t$, většinou ve významu *nomin actionis* či *nomin agentis*,

sekundární abstrakta apod.

diś-, f. „směr“, *dharmabudh-*, m. „znalý zákona“, *tvac-*, f. „kůže, *rāj-*, m. „vládce“, *pur-*, f. „město“

Singulár					
nom./vok. m. f.	<i>dik</i>	(<i>dharmah</i>) <i>-bhut</i>	<i>tvak</i>	<i>rāt</i>	<i>pūh</i>
ak. m. f.	<i>diśam</i>	<i>-budham</i>	<i>tvacam</i>	<i>rājam</i>	<i>puram</i>
nom./vok./ak. n.	<i>diśaḥ</i>	<i>-bhut</i>	<i>tvacaḥ</i>	<i>rājaḥ</i>	<i>poraḥ</i>
gen./abl.	<i>diśe</i>	<i>-budhaḥ</i>	<i>tvace</i>	<i>rāje</i>	<i>pure</i>
dat.	<i>diśi</i>	<i>-budhe</i>	<i>tvaci</i>	<i>rāji</i>	<i>puri</i>
lok.	<i>diśā</i>	<i>-budhi</i>	<i>tvacā</i>	<i>rājā</i>	<i>purā</i>
instr.		<i>-budhā</i>			

Plurál					
nom./vok. m. f.	<i>diśaḥ</i>	<i>-budhaḥ</i>	<i>tvacaḥ</i>	<i>rājaḥ</i>	<i>poraḥ</i>
ak. m. f.	<i>diśaḥ</i>	<i>-budhaḥ</i>	<i>tvacaḥ</i>	<i>rājaḥ</i>	<i>poraḥ</i>
nom./vok./ak. n.	<i>diśām</i>	<i>-bundhi</i>	<i>tvacām</i>	<i>rājām</i>	<i>purām</i>
gen.	<i>digbyaḥ</i>	<i>-budhām</i>	<i>tvagbhyaḥ</i>	<i>rāḍbhyaḥ</i>	<i>pūrbhyaḥ</i>
dat./abl.	<i>dikṣu</i>	<i>-budbhyaḥ</i>	<i>tvakṣu</i>	<i>rāṭsu</i>	<i>pūrṣu</i>
lok.	<i>digbhiḥ</i>	<i>-bhutsu</i>	<i>tvagbhiḥ</i>	<i>rāḍbhiḥ</i>	<i>pūrbhiḥ</i>
instr.		<i>-budbhiḥ</i>			

Duál					
nom./vok./ak. m. f.	<i>diśau</i>	<i>-budhau</i>	<i>tvacau</i>	<i>rājau</i>	<i>purau</i>
nom./ak. n.	<i>diśoḥ</i>	<i>-budhī</i>	<i>tvacoḥ</i>	<i>rājoh</i>	<i>puroḥ</i>
gen./lok.	<i>digbhyām</i>	<i>-bud-</i>	<i>tvagbhyām</i>	<i>rāḍbhyām</i>	<i>pūrbhyām</i>
dat./abl./instr.		<i>bhyām</i>			

marut-, m. „vítr“, *devatāt-*, f. „bohoslužba, pobožnost“, *pād-*, m. „noha“

Singulár			
nom./vok. m. f.	<i>marut</i>	<i>devatāt</i>	<i>pāt</i>
ak. m. f.	<i>marutam</i>	<i>devatātam</i>	<i>pādam</i>
gen. /abl.	<i>marutaḥ</i>	<i>devatātaḥ</i>	<i>padaḥ</i>
dat.	<i>marute</i>	<i>devatāte</i>	<i>pade</i>
lok.	<i>maruti</i>	<i>devatāti</i>	<i>padi</i>
instr.	<i>marutā</i>	<i>devatātā</i>	<i>padā</i>

Plurál			
nom./vok. m. f.	<i>marutaḥ</i>	<i>devatātaḥ</i>	<i>pādaḥ</i>
ak. m. f.	<i>marutaḥ</i>	<i>devatātaḥ</i>	<i>padaḥ</i>
gen.	<i>marutām</i>	<i>devatātām</i>	<i>padām</i>
dat./abl.	<i>marudbhyaḥ</i>	<i>devatādbhyaḥ</i>	<i>padbhyaḥ</i>
lok.	<i>marutsu</i>	<i>devatātsu</i>	<i>patsu</i>
instr.	<i>marudbhiḥ</i>	<i>devatādbhiḥ</i>	<i>padbhiḥ</i>

Duál			
nom./ak. m. f.	<i>marutau</i>	<i>devatātau</i>	<i>padau</i>
gen./lok.	<i>marutoḥ</i>	<i>devatātoḥ</i>	<i>padoḥ</i>
dat./abl./instr.	<i>marudbhyām</i>	<i>devatādbhyām</i>	<i>padbhyām</i>

Kořenová jména s alternací (zakončená na *-r*, *-n*, *-m*)

Do této třídy patří jen velmi málo izolovaných substantiv.

vṛtrahan-, m. „zabíjející Vrtru“

	Singulár	Plurál	Duál
nom.	<i>vṛtrahā</i>	<i>vṛtrahanaḥ</i>	<i>vṛtrahanau</i>
vok.	<i>vṛtrahan</i>	<i>vṛtrahanaḥ</i>	<i>vṛtrahanau</i>
ak.	<i>vṛtrahanam</i>	<i>vṛtraghnaḥ</i>	<i>vṛtrahanau</i>
gen.	<i>vṛtraghnaḥ</i>	<i>vṛtraghnām</i>	<i>vṛtraghnoḥ</i>
dat.	<i>vṛtraghne</i>	<i>vṛtrahabhyaḥ</i>	<i>vṛtrahabhyām</i>
lok.	<i>vṛtrahani</i> , <i>-ghni</i>	<i>vṛtrahasu</i>	<i>vṛtraghnoḥ</i>
instr.	<i>vṛtraghnā</i>	<i>vṛtrahabhiḥ</i>	<i>vṛtrahabhyām</i>
abl.	<i>vṛtraghnaḥ</i>	<i>vṛtrahabhyaḥ</i>	<i>vṛtrahabhyām</i>

Kmeny na *-añc* (s alternací)

Patří sem adjektiva odvozená z předložek. Označují světové směry nebo polohu.

prāñc-, adj. „východní“, *pratyañc-*, adj. „západní“, *anvañc-*, adj. „následující“

Singulár			
nom./vok. m.	<i>prāñ</i>	<i>pratyañ</i>	<i>anvañ</i>
ak. m.	<i>prāñcam</i>	<i>pratyañcam</i>	<i>anvañcam</i>
nom./ak. n.	<i>prāk</i>	<i>pratyak</i>	<i>anvak</i>
gen./abl.	<i>prācaḥ</i>	<i>pratīcaḥ</i>	<i>anūcaḥ</i>
dat.	<i>prāce</i>	<i>pratīce</i>	<i>anūce</i>
lok.	<i>prāci</i>	<i>pratīci</i>	<i>anūci</i>
instr.	<i>prācā</i>	<i>pratīcā</i>	<i>anūcā</i>

Plurál			
nom./vok. m.	<i>prāñcaḥ</i>	<i>pratyañcaḥ</i>	<i>anvañcaḥ</i>
ak. m.	<i>prācaḥ</i>	<i>pratīcaḥ</i>	<i>anūcaḥ</i>
nom./ak. n.	<i>prāñci</i>	<i>pratyañci</i>	<i>anvañci</i>
gen.	<i>prācām</i>	<i>pratīcām</i>	<i>anūcām</i>
dat./abl.	<i>prāgbhyaḥ</i>	<i>pratyagbhyaḥ</i>	<i>anvagbhyaḥ</i>
lok.	<i>prākṣu</i>	<i>pratyakṣu</i>	<i>anvakṣu</i>
instr.	<i>prāgbhiḥ</i>	<i>pratyagbhiḥ</i>	<i>anvagbhiḥ</i>

Duál			
nom./ak. m.	<i>prāñcau</i>	<i>pratyañcau</i>	<i>anvañcau</i>
nom./ak. n.	<i>prācī</i>	<i>pratīcī</i>	<i>anūcī</i>
gen./lok.	<i>prācoḥ</i>	<i>pratīcoḥ</i>	<i>anūcoḥ</i>
dat./abl./instr.	<i>prāgbhyām</i>	<i>pratyagbhyām</i>	<i>anvagbhyām</i>

nt-kmeny

Do této flektivní třídy náležejí kmeny končící na *-ant*, povětšinou přítomní aktivní participia, ojediněle jiná adjektiva. Podtyp *-vant/-mant*

je produktivním typem sekundárních desubstantivních adjektiv.

bharant-, adj. „nesoucí“, *dadat-*, adj. „dávající“, *dhīmant-*, adj. „moudrý“

Singulár			
nom. m.	<i>bharan</i>	<i>dadat</i>	<i>dhīmān</i>
vok. m.	<i>bharan</i>	<i>dadat</i>	<i>dhīman</i>
ak. m.	<i>bharantam</i>	<i>dadatam</i>	<i>dhīmantam</i>
nom./ak. n.	<i>bharat</i>	<i>dadat</i>	<i>dhīmat</i>
gen.	<i>bharataḥ</i>	<i>dadataḥ</i>	<i>dhīmataḥ</i>
dat.	<i>bharate</i>	<i>dadate</i>	<i>dhīmate</i>
lok.	<i>bharati</i>	<i>dadati</i>	<i>dhīmati</i>
instr.	<i>bharatā</i>	<i>dadatā</i>	<i>dhīmatā</i>

Plurál			
nom./vok. m.	<i>bharantaḥ</i>	<i>dadataḥ</i>	<i>dhīmantaḥ</i>
ak. m.	<i>bharataḥ</i>	<i>dadataḥ</i>	<i>dhīmataḥ</i>
nom./ak. n.	<i>bharanti</i>	<i>dadanti</i>	<i>dhīmanti</i>
gen.	<i>bharatām</i>	<i>dadatām</i>	<i>dhīmatām</i>
dat./abl.	<i>bharadbhyaḥ</i>	<i>dadadbhyaḥ</i>	<i>dhīmadbhyaḥ</i>
lok.	<i>bharatsu</i>	<i>dadatsu</i>	<i>dhīmatsu</i>
instr.	<i>bharadbhiḥ</i>	<i>dadadbhiḥ</i>	<i>dhīmadbhiḥ</i>

Duál			
nom./ak. m.	<i>bharantau</i>	<i>dadatau</i>	<i>dhīmantau</i>
nom./ak. n.	<i>bharatī</i>	<i>dadatī</i>	<i>dhīmatī</i>
gen./lok.	<i>bharatoḥ</i>	<i>dadatoḥ</i>	<i>dhīmatoḥ</i>
dat./abl./instr.	<i>bharadbhyām</i>	<i>dadadbhyām</i>	<i>dhīmadbhyām</i>

n-kmeny

Kmeny této flektivní třídy lze dělit na několik podtypů:

Kmeny na *-an* (*-man*, *-van*)

Vyjma několik izolovaných substantiv sem patří zejména slovesná ab-

strakta či konkréta se sufixem *-man*, činitelská jména či sekundární adjektiva se sufixem *-van*.

rājan-, m. „král“, *nāman-*, n. „jméno“, *ātman-*, m. „duše“²,
parvan-, n. „uzel, úsek, člen, úd“

Singular				
nom.	<i>rājā</i>	<i>nāma</i>	<i>ātmā</i>	<i>parva</i>
vok.	<i>rājan</i>	<i>nāma</i>	<i>ātman</i>	<i>parva</i>
ak.	<i>rājānam</i>	<i>nāma</i>	<i>ātmānam</i>	<i>parva</i>
gen./abl.	<i>rājñah</i>	<i>nāmnaḥ</i>	<i>ātmanaḥ</i>	<i>parvaṇaḥ</i>
dat.	<i>rājñe</i>	<i>nāmne</i>	<i>ātmāne</i>	<i>parvaṇe</i>
lok.	<i>rājñi, rājani</i>	<i>nāmni, nā-</i>	<i>ātmani</i>	<i>parvaṇi</i>
instr.	<i>rājñā</i>	<i>manī</i>	<i>ātmanā</i>	<i>parvaṇā</i>
		<i>nāmnā</i>		

Plurál				
nom./vok.	<i>rājānaḥ</i>	<i>nāmāni</i>	<i>ātmānaḥ</i>	<i>parvāṇi</i>
ak.	<i>rājñah</i>	<i>nāmāni</i>	<i>ātmanaḥ</i>	<i>parvāṇi</i>
gen.	<i>rājñām</i>	<i>nāmnām</i>	<i>ātmanām</i>	<i>parvaṇām</i>
dat./abl.	<i>rājabhyaḥ</i>	<i>nāmabhyaḥ</i>	<i>ātmabhyaḥ</i>	<i>parvabhyaḥ</i>
lok.	<i>rājasu</i>	<i>nāmasu</i>	<i>ātmasu</i>	<i>parvasu</i>
instr.	<i>rājabhiḥ</i>	<i>nāmabhiḥ</i>	<i>ātmabhiḥ</i>	<i>parvabhiḥ</i>

Duál				
nom./vok./				
ak.	<i>rājānau</i>	<i>nāmni, nā-</i>	<i>ātmānau</i>	<i>parvaṇī</i>
gen./lok.	<i>rājñoḥ</i>	<i>manī</i>	<i>ātmanoḥ</i>	<i>parvaṇoḥ</i>
dat./abl./	<i>rājabhyām</i>	<i>nāmnoḥ</i>	<i>ātmabhyām</i>	<i>parvabhyām</i>
instr.		<i>nāmabhyām</i>		

in-kmeny

Produktivní sufix *-in* tvoří primární adjektiva (nomina agentis), případně sekundární adjektiva ve významu „mající (vlastnost)“.

² Užíváno i ve významu „svůj“.

balin-, adj. „silný“

Singulár

nom. m.	<i>balī</i>
vok. m.	<i>bali</i>
ak. m.	<i>balinam</i>
nom./vok./ak. n.	<i>bali</i>
gen.	<i>balinaḥ</i>
dat.	<i>baline</i>
lok.	<i>balini</i>
instr.	<i>balinā</i>

Plurál

nom./vok./ak. m.	<i>balinaḥ</i>
nom./vok./ak. n.	<i>balīni</i>
gen.	<i>balinām</i>
dat.	<i>balibhyaḥ</i>
lok.	<i>baḷiṣu</i>
instr.	<i>balibhiḥ</i>

Duál

nom./vok./ak. m.	<i>balinau</i>
nom./vok./ak. n.	<i>balinī</i>
gen./lok.	<i>balinoḥ</i>
dat./abl./instr.	<i>balibhyām</i>

Skloňování heteroklit (tj. různokmenných jmen)

Heteroklita jsou taková substantiva, která alternují v kmeni, přesněji v konsonantické kodě kmene. Časté je střídání sufixálního *-n* s jinými konsonanty.

panthān-, m. „cesta“, *pum̐s-*, m. „muž“, *akṣi-*, n. „oko“

Singulár			
nom.	<i>panthān</i>	<i>pumān</i>	<i>akṣi</i>
vok.	<i>panthān</i>	<i>puman</i>	<i>akṣi</i>
ak.	<i>panthānam</i>	<i>pumāmsam</i>	<i>akṣi</i>
gen./abl.	<i>pathaḥ</i>	<i>pum̐saḥ</i>	<i>akṣṇaḥ</i>
dat.	<i>pathe</i>	<i>pum̐se</i>	<i>akṣṇe</i>
lok.	<i>pathi</i>	<i>pum̐si</i>	<i>akṣ(a)ni</i>
instr.	<i>pathā</i>	<i>pum̐sā</i>	<i>akṣṇā</i>

Plurál			
nom.	<i>panthānaḥ</i>	<i>pumāmsaḥ</i>	<i>akṣīni</i>
ak.	<i>pathaḥ</i>	<i>pum̐saḥ</i>	<i>akṣīni</i>
gen.	<i>pathām</i>	<i>pum̐sām</i>	<i>akṣṇām</i>
dat./abl.	<i>pathibhyaḥ</i>	<i>pum̐bhyaḥ</i>	<i>akṣibhyaḥ</i>
lok.	<i>pathiṣu</i>	<i>pum̐su</i>	<i>akṣiṣu</i>
instr.	<i>pathibhiḥ</i>	<i>pum̐bhiḥ</i>	<i>akṣibhiḥ</i>

Duál			
nom./vok./ak.	<i>panthānau</i>	<i>pumāmsau</i>	<i>akṣinī</i>
gen./lok.	<i>pathoḥ</i>	<i>pum̐soḥ</i>	<i>akṣnoḥ</i>
dat./abl./instr.	<i>pathibhyām</i>	<i>pum̐bhyām</i>	<i>akṣibhyām</i>

s-kmeny

Kmeny na *-as*, *-iṣ*, *-uṣ*

Zatímco *-iṣ* a *-uṣ* kmeny jsou zastoupeny jen izolovanými substantivy, skupina *-as* kmenů je velmi produktivní. Vznikají četná nomina acti-onis, často konkrétní, vzácněji i činitelská jména (ve védském jazyce odlišená přízvukem od první skupiny).

manas-, n. „myšlenka“, *sumanas-*, adj. „laskavý, radostný“, f. „květina“,

havis-, n. „oběť“, *cakṣuṣ-*, n. „oko“

Singulár

nom. m.	<i>sumanāḥ</i>		
vok. m.	<i>sumanaḥ</i>		
ak. m.	<i>sumanasam</i>	<i>haviḥ</i>	<i>caḡṣuḥ</i>
nom./vok./ak. n.	<i>manaḥ</i>	<i>haviṣaḥ</i>	<i>caḡṣuṣaḥ</i>
gen.	<i>manasaḥ</i>	<i>haviṣe</i>	<i>caḡṣuṣe</i>
dat./abl.	<i>manase</i>	<i>haviṣi</i>	<i>caḡṣuṣi</i>
lok.	<i>manasi</i>	<i>haviṣā</i>	<i>caḡṣuṣā</i>
instr.	<i>manasā</i>		

Plurál

nom./vok./ak. m.	<i>sumanasahaḥ</i>		
nom./vok./ak. n.	<i>manāṃsi</i>	<i>haviṃṣi</i>	<i>caḡṣūṃṣi</i>
gen.	<i>manasām</i>	<i>haviṣām</i>	<i>caḡṣuṣām</i>
dat./abl.	<i>manobhyaḥ</i>	<i>havirbhyaḥ</i>	<i>caḡṣurbhyaḥ</i>
lok.	<i>manaḥsu</i>	<i>haviḥṣu</i>	<i>caḡṣuḥṣu</i>
instr.	<i>manobhiḥ</i>	<i>havirbhiḥ</i>	<i>caḡṣurbhiḥ</i>

Duál

nom./vok./ak. m.	<i>sumanasau</i>		
nom./vok./ak. n.	<i>manasī</i>	<i>haviṣī</i>	<i>caḡṣuṣī</i>
lok.	<i>manasoḥ</i>	<i>haviṣoḥ</i>	<i>caḡṣuṣoḥ</i>
dat./abl./instr.	<i>manobhyaṃ</i>	<i>havirbhyaṃ</i>	<i>caḡṣurbhyaṃ</i>

2.1.2 VOKALICKÉ KMENY

Kořenová jména na *-ī* (*-iy*), *-ū* (*-uv*)

Jedná se o částečně nemotivovaná, zčásti motivovaná substantiva (přechýlené *a*-kmeny). V klasickém sanskrtu se často kontaminují tvary běžných *ī*- a *ū*-kmenů.

dhī-, f. „rozum“, *bhū-*, f. „země“

Singulár		
nom./vok.	<i>dhīḥ</i>	<i>bhūḥ</i>
ak.	<i>dhiyam</i>	<i>bhuvam</i>
gen.	<i>dhiyaḥ, dhiyāḥ</i>	<i>bhuvaḥ, bhuvāḥ</i>
dat.	<i>dhiye, dhiyai</i>	<i>bhuve, bhuvai</i>
lok.	<i>dhiyi, dhiyām</i>	<i>bhuvi, bhuvām</i>
instr.	<i>dhiyā</i>	<i>bhuvā</i>

Plurál		
nom./vok.	<i>dhiyaḥ</i>	<i>bhuvaḥ</i>
ak.	<i>dhiyaḥ</i>	<i>bhuvaḥ</i>
gen.	<i>dhiyām, dhīnām</i>	<i>bhuvām, bhūnām</i>
dat./abl.	<i>dhībhyaḥ</i>	<i>bhūbhyaḥ</i>
lok.	<i>dhīṣu</i>	<i>bhūṣu</i>
instr.	<i>dhībhiḥ</i>	<i>bhūbhiḥ</i>

Duál		
nom./ak.	<i>dhiyau</i>	<i>bhuvau</i>
gen./lok.	<i>dhiyoḥ</i>	<i>bhuvoḥ</i>
dat./abl./instr.	<i>dhībhyām</i>	<i>bhūbhyām</i>

Kořenová jména s diftongem

Typická je alternace mezi diftongem v antekonsonantické pozici a skupinou *a/ā* + *sonanta* v pozici antevokalizované.

nau-, f. „lod“, *rai-*, f. „bohatství“, *dyo-*, f. „nebe, den“, *go-*, m./f. „býk, kráva“

Singulár				
nom./vok.	<i>nauḥ</i>	<i>rāḥ</i>	<i>dyauḥ</i>	<i>gauḥ</i>
ak.	<i>nāvam</i>	<i>rāyam</i>	<i>divam</i>	<i>gām</i>
gen./abl.	<i>nāvah</i>	<i>rāyah</i>	<i>divah</i>	<i>goḥ</i>
dat.	<i>nāve</i>	<i>rāye</i>	<i>dive</i>	<i>gave</i>
lok.	<i>nāvi</i>	<i>rāyi</i>	<i>divi</i>	<i>gavi</i>
instr.	<i>nāvā</i>	<i>rāyā</i>	<i>divā</i>	<i>gavā</i>

Plurál				
nom./vok.	<i>nāvah</i>	<i>rāyah</i>	<i>divah</i>	<i>gāvah</i>
ak.	<i>nāvah</i>	<i>rāyah</i>	<i>divah</i>	<i>gāḥ</i>
gen.	<i>nāvām</i>	<i>rāyām</i>	<i>divām</i>	<i>gavām</i>
dat./abl.	<i>naubhyaḥ</i>	<i>rābhyaḥ</i>	<i>dyubhyaḥ</i>	<i>gobhyaḥ</i>
lok.	<i>nauṣu</i>	<i>rāsu</i>	<i>dyuṣu</i>	<i>goṣu</i>
instr.	<i>naubhiḥ</i>	<i>rābhiḥ</i>	<i>dyubhiḥ</i>	<i>gobhiḥ</i>

Duál				
nom./vok./				
ak.	<i>nāvau</i>	<i>rāyau</i>	<i>divau</i>	<i>gāvau</i>
gen./lok.	<i>nāvoh</i>	<i>rāyoh</i>	<i>divoh</i>	<i>gavoh</i>
dat./abl./	<i>naubhyām</i>	<i>rābhyaṃ</i>	<i>dyubhyaṃ</i>	<i>gobhyaṃ</i>
instr.				

Kořenová jména na *-ā*

Pozor, tato jména nejsou ve flexi totožná s *ā*-kmeny typu *bālā*.

viśvapā-, m./f. „všeochraňující“

	Singulár	Plurál	Duál
nom./vok.	<i>viśvapāḥ</i>	<i>viśvapāḥ</i>	<i>viśvapau</i>
ak.	<i>viśvapām</i>	<i>viśvapah</i>	<i>viśvapau</i>
gen.	<i>viśvapah</i>	<i>viśvapām</i>	<i>viśvapoh</i>
dat.	<i>viśvape</i>	<i>viśvapābhyaḥ</i>	<i>viśvapābhyaṃ</i>
lok.	<i>viśvapi</i>	<i>viśvapāsu</i>	<i>viśvapoh</i>
instr.	<i>viśvapā</i>	<i>viśvapābhiḥ</i>	<i>viśvapābhyaṃ</i>

i-kmeny a *u*-kmeny

Kmeny na *-i*

Vedle rozsáhlého počtu nemotivovaných substantiv sem patří častá derivativa na *-ti* tvořící slovesná abstrakta a různá derivovaná substantiva na *-ni/-sni*.

kavi-, m. „básník“, *mati-*, f. „myšlenka“, *vāri-*, n. „voda“

Singulár			
nom. m. f.			
vok. m. f.	<i>kaviḥ</i>	<i>matiḥ</i>	
ak. m. f.	<i>kave</i>	<i>mate</i>	<i>vāri</i>
nom./ak. n.	<i>kavim</i>	<i>matim</i>	<i>vāriṇaḥ</i>
gen.	<i>kaveḥ</i>	<i>mateḥ, matyāḥ</i>	<i>vāriṇe</i>
dat./abl.	<i>kavaye</i>	<i>mataye, matyai</i>	<i>vāriṇi</i>
lok.	<i>kavau</i>	<i>matau, matyām</i>	<i>vāriṇā</i>
instr.	<i>kavinā</i>	<i>matyā</i>	
Plurál			
nom./vok. m. f.			
ak. m. f.	<i>kavayaḥ</i>	<i>matayaḥ</i>	
nom./vok./ak. n.	<i>kaviṇ</i>	<i>matīḥ</i>	<i>vāriṇi</i>
gen.	<i>kaviṇām</i>	<i>matīnām</i>	<i>vāriṇām</i>
dat./abl.	<i>kavibhyaḥ</i>	<i>matibhyaḥ</i>	<i>vāribhyaḥ</i>
lok.	<i>kaviṣu</i>	<i>matiṣu</i>	<i>vāriṣu</i>
instr.	<i>kavibhiḥ</i>	<i>matibhiḥ</i>	<i>vāribhiḥ</i>
Duál			
nom./vok./ak.	<i>kavī</i>	<i>matī</i>	<i>vāriṇī</i>
gen./lok.	<i>kavyoḥ</i>	<i>matyoḥ</i>	<i>vāriṇoḥ</i>
dat./abl./instr.	<i>kavibhyām</i>	<i>matibhyām</i>	<i>vāribhyām</i>

Deklinace substantiv *sakhi-* a *pati-* (ve významu „manžel“)

sakhi-, m. „přítel“, *pati-*, m. „manžel“

Singulár

nom.	<i>sakhā</i>	<i>patih</i>
vok.	<i>sakhe</i>	<i>pate</i>
ak.	<i>sakhāyam</i>	<i>patim</i>
gen.	<i>sakhyuḥ</i>	<i>patyuḥ</i>
dat.	<i>sakhye</i>	<i>patye</i>
lok.	<i>sakhyau</i>	<i>patyau</i>
instr.	<i>sakhyā</i>	<i>patyā</i>

Plurál

nom./vok.	<i>sakhāyaḥ</i>	<i>patayaḥ</i>
ak.	<i>sakhīn</i>	<i>patīn</i>
gen.	<i>sakhīnām</i>	<i>patīnām</i>
dat.	<i>sakhibhyaḥ</i>	<i>patibhyaḥ</i>
lok.	<i>sakhiṣu</i>	<i>patiṣu</i>
instr.	<i>sakhibhiḥ</i>	<i>patibhiḥ</i>

Duál

nom./vok./ak.	<i>sakhāyau</i>	<i>patī</i>
gen./lok.	<i>sakhyoḥ</i>	<i>patyoḥ</i>
dat./abl./instr.	<i>sakhibhyām</i>	<i>patibhyām</i>

***u*-kmeny**

Vyjma izolovaných *u*-kmenů sem patří i časté skupiny derivátů zakončených sufixy *-tu*, *-nu*, *-snu* (analogicky *i*-kmenovým protějškům), a dále sufixem *-yu* tvořícím substantiva a primární adjektiva; sufixem *-ru* jsou tvořena adjektiva primární.

sūnu-, m. „syn“, *dhenu-*, f. „kráva“, *madhu-*, n. „med“

Singulár			
nom.	<i>sūnuḥ</i>	<i>dhenuḥ</i>	<i>madhu</i>
vok.	<i>sūno</i>	<i>dhenó</i>	<i>madhu</i>
ak.	<i>sūnum</i>	<i>dhenum</i>	<i>madhu</i>
gen./abl.	<i>sūnoḥ</i>	<i>dhenóḥ, dhenvāḥ</i>	<i>madhunaḥ</i>
dat.	<i>sūnave</i>	<i>dhenave, dhenvai</i>	<i>madhune</i>
lok.	<i>sūnau</i>	<i>dhenau, dhenvām</i>	<i>madhuni</i>
instr.	<i>sūnunā</i>	<i>dhenvā</i>	<i>madhunā</i>

Plurál			
nom./vok.	<i>sūnavaḥ</i>	<i>dhenavaḥ</i>	<i>madhūni</i>
ak.	<i>sūnūn</i>	<i>dhenūḥ</i>	<i>madhūni</i>
gen.	<i>sūnūnām</i>	<i>dhenūnām</i>	<i>madhūnām</i>
dat./abl.	<i>sūnubhyaḥ</i>	<i>dhenubhyaḥ</i>	<i>madhubhyaḥ</i>
lok.	<i>sūnuṣu</i>	<i>dhenuṣu</i>	<i>madhuṣu</i>
instr.	<i>sūnubhiḥ</i>	<i>dhenubhiḥ</i>	<i>madhubhiḥ</i>

Duál			
nom./vok./ak.	<i>sūnū</i>	<i>dhenū</i>	<i>madhuni</i>
gen./lok.	<i>sūnvoḥ</i>	<i>dhenvoḥ</i>	<i>madhunoḥ</i>
dat./abl./instr.	<i>sūnubhyām</i>	<i>dhenubhyām</i>	<i>madhubhyām</i>

***ī*-kmeny a *ū*-kmeny**

Oba podtypy jsou výlučná feminina, podobně jako *ā*-kmeny. Vyjma izolovaných slov sem patří čtená přechýlená jména (jak substantiva, tak adjektiva). Produktivita *ū*-kmenů je v klasickém sanskrtu výrazně nižší než produktivita *ī*-kmenů.

devī-, f. „bohyně“, *strī-*, f. „žena“, *vadhū-*, f. „žena, manželka“

Singulár			
nom.	<i>devī</i>	<i>strī</i>	<i>vadhūḥ</i>
vok.	<i>devi</i>	<i>stri</i>	<i>vadhu</i>
ak.	<i>devīm</i>	<i>striyam, strīm</i>	<i>vadhūm</i>
gen./abl.	<i>devyāḥ</i>	<i>striyāḥ</i>	<i>vadvhāḥ</i>
dat.	<i>devyai</i>	<i>striyai</i>	<i>vadvhai</i>
lok.	<i>devyām</i>	<i>striyām</i>	<i>vadvhām</i>
instr.	<i>devyā</i>	<i>striyā</i>	<i>vadvhā</i>

Plurál			
nom./vok.	<i>devyaḥ</i>	<i>striyaḥ</i>	<i>vadvhaḥ</i>
ak.	<i>devīḥ</i>	<i>striyaḥ, strīḥ</i>	<i>vadhūḥ</i>
gen.	<i>devīnām</i>	<i>strīnām</i>	<i>vadhūnām</i>
dat./abl.	<i>devībhyaḥ</i>	<i>strībhyaḥ</i>	<i>vadhūbhyaḥ</i>
lok.	<i>devīṣu</i>	<i>strīṣu</i>	<i>vadhūṣu</i>
instr.	<i>devībhiḥ</i>	<i>strībhiḥ</i>	<i>vadhūbhiḥ</i>

Duál			
nom./vok./ak.	<i>devyau</i>	<i>striyau</i>	<i>vadvhau</i>
gen./lok.	<i>devyoḥ</i>	<i>striyoḥ</i>	<i>vadvhoḥ</i>
dat./abl./instr.	<i>devībhyām</i>	<i>strībhyām</i>	<i>vadhūbhyām</i>

***ā*-kmeny**

Všechna substantiva jsou pouze feminina, dílem primární substantiva, dílem výsledek přechylování.

bālā-, f. „dívka“

	Singulár	Plurál	Duál
nom.	<i>bālā</i>	<i>bālāḥ</i>	<i>bāle</i>
vok.	<i>bāle</i>	<i>bālāḥ</i>	<i>bāle</i>
ak.	<i>bālām</i>	<i>bālāḥ</i>	<i>bāle</i>
gen.	<i>bālāyāḥ</i>	<i>bālānām</i>	<i>bālayoḥ</i>
dat.	<i>bālāyai</i>	<i>bālābhyaḥ</i>	<i>bālābhyām</i>
lok.	<i>bālāyām</i>	<i>bālāsu</i>	<i>bālayoḥ</i>
instr.	<i>bālayā</i>	<i>bālābhiḥ</i>	<i>bālābhyām</i>
abl.	<i>bālāyāḥ</i>	<i>bālābhyaḥ</i>	<i>bālābhyām</i>

a-kmeny

Do této třídy náleží výlučná maskulina a neutra, statisticky se jedná o nejpočetnější kmen. Je součástí různých afixů různé funkce a významů.

aśva-, m. „kůň“

	Singulár	Plurál	Duál
nom.	<i>aśvaḥ</i>	<i>aśvāḥ</i>	<i>aśvau</i>
vok.	<i>aśva</i>	<i>aśvāḥ</i>	<i>aśvau</i>
ak.	<i>aśvam</i>	<i>aśvān</i>	<i>aśvau</i>
gen.	<i>aśvasya</i>	<i>aśvānām</i>	<i>aśvayoḥ</i>
abl.	<i>aśvāt</i>	<i>aśvebhyaḥ</i>	<i>aśvābhyām</i>
dat.	<i>aśvāya</i>	<i>aśvebhyaḥ</i>	<i>aśvābhyām</i>
lok.	<i>aśve</i>	<i>aśveṣu</i>	<i>aśvayoḥ</i>
instr.	<i>aśvena</i>	<i>aśvaiḥ</i>	<i>aśvābhyām</i>

yuga-, n. „jho“

	Singulár	Plurál	Duál
nom./vok./ak.	<i>yugam</i>	<i>yugāni</i>	<i>yuge</i>
gen.	<i>yugasya</i>	<i>yugānām</i>	<i>yugayoḥ</i>
abl.	<i>yugāt</i>	<i>yugebhyaḥ</i>	<i>yugābhyām</i>
dat.	<i>yugāya</i>	<i>yugebhyaḥ</i>	<i>yugābhyām</i>
lok.	<i>yuge</i>	<i>yugeṣu</i>	<i>yugayoḥ</i>
instr.	<i>yugena</i>	<i>yugaiḥ</i>	<i>yugābhyām</i>

ṛ-kmeny

Zatímco nemotivaných *ṛ*-kmenů je málo, četná jsou naopak jména příbuzenská a činitelská, obě sice zakončené sufixem *-tar*, avšak s rozdílnou flexí v některých pádech.

dāṭṛ-, m./n. „dárce“, *pitṛ-*, m. „otec“³, *svasṛ-*, f. „sestra“, *nṛ-*, m. „muž“

Singulár					
nom.	<i>dātā</i>	<i>dāṭṛ</i>	<i>pitā</i>	<i>svasā</i>	<i>nā</i>
vok.	<i>dātaḥ</i>	<i>dāṭṛ</i>	<i>pitah</i>	<i>svasaḥ</i>	<i>naḥ</i>
ak.	<i>dātāram</i>	<i>dāṭṛ</i>	<i>pitaram</i>	<i>svasāram</i>	<i>naram</i>
gen./abl.	<i>dātuḥ</i>	<i>dāṭṛṇaḥ</i>	<i>pituh</i>	<i>svasuḥ</i>	<i>naraḥ</i>
dat.	<i>dātre</i>	<i>dāṭṛṇe</i>	<i>pitre</i>	<i>svasre</i>	<i>nare</i>
lok.	<i>dātar(i)</i>	<i>dāṭṛṇi</i>	<i>pitari(i)</i>	<i>svasar(i)</i>	<i>nari</i>
instr.	<i>dāṭṛā</i>	<i>dāṭṛṇā</i>	<i>pitṛā</i>	<i>svasṛā</i>	

³ Význam „otec“ je jen v singuláru, v duálu jsou to „rodiče“, v plurálu „předkové“.

Plurál					
n o m . / vok.	<i>dātārah</i>	<i>dātṛṇi</i>	<i>pitarah</i>	<i>svasārah</i>	<i>narah</i>
ak.	<i>dātṛṇ</i>	<i>dātṛṇi</i>	<i>pitṛṇ</i>	<i>svasṛḥ</i>	<i>nṛṇ</i>
gen.	<i>dātṛṇām</i>	<i>dātṛṇām</i>	<i>pitṛṇām</i>	<i>svasṛṇām</i>	<i>nṛṇām</i>
dat./abl.	<i>dāṭṛbhyaḥ</i>	<i>dāṭṛbhyaḥ</i>	<i>pitṛbhyaḥ</i>	<i>svasṛbhyaḥ</i>	<i>nṛbhyaḥ</i>
lok.	<i>dāṭṛṣu</i>	<i>dāṭṛṣu</i>	<i>pitṛṣu</i>	<i>svasṛṣu</i>	<i>nṛṣu</i>
instr.	<i>dāṭṛbhiḥ</i>	<i>dāṭṛbhiḥ</i>	<i>pitṛbhiḥ</i>	<i>svasṛbhiḥ</i>	<i>nṛbhiḥ</i>

Duál					
nom./vok./ ak.	<i>dātārau</i>	<i>dātṛṇī</i>	<i>pitarau</i>	<i>svasārau</i>	<i>narā</i>
gen./lok.	<i>dāṭroḥ</i>	<i>dāṭṛṇoḥ</i>	<i>pitroḥ</i>	<i>svasroḥ</i>	
dat./abl./ instr.	<i>dāṭṛbhyām</i>	<i>dāṭṛbhyām</i>	<i>pitṛbhyām</i>	<i>svasṛbhyām</i>	

2.1.3 ADJEKTIVA

Adjektiva mají stejnou flexi jako substantiva. Klíčové rozdíly oproti substantivům lze spatřovat pouze v přechylování a stupňování.

2.1.3.1 Přechylování adjektiv

Sanskrtská adjektiva se přechylují poměrně pravidelně. Základním prostředkem je sufix *-ī*, který se připojuje ke kmeni.

	Kmenotvorný sufix (m. + n.)	Kmenotvorný sufix (f.)
<i>i</i> -kmeny	<i>-i</i> (nom. sg. <i>-iḥ</i>)	<i>-ī</i>
<i>u</i> -kmeny	<i>-u</i> (nom. sg. <i>-uḥ</i>)	<i>-vī</i> (<i>-ū</i>)
<i>r</i> -kmeny	<i>-r</i> (nom. sg. <i>-ā</i>)	<i>-rī</i>
konsonantické kmeny	<i>-C</i> (nom. sg. <i>-C</i>)	<i>-Cī</i>
<i>a</i> -kmeny	<i>-a</i> (nom. sg. <i>-aḥ/-am</i>)	<i>-ā, -ī</i> (jména barev)

2.1.3.2 Stupňování adjektiv

Sanskrtská adjektiva se stupňují, podobně jako česká adjektiva, ve třech stupních: pozitivu (základní stupeň), komparativu a superlativu.

Pravidelné stupňování

Kmen pozitivu je pravidelně rozšiřován sufixy. Komparativní sufix je *-tara*, superlativní sufix je *-tama*. Oba typy se skloňují jako *a*-kmeny.

Pozitiv	Komparativ	Superlativ
<i>priya-</i> „milý“	<i>priyatara-</i>	<i>priyatama-</i>
<i>bhagavant-</i> „vznešený“	<i>bhagavattara-</i>	<i>bhagavattama-</i>
<i>balin-</i> „silný“	<i>balitara-</i>	<i>balitama-</i>

Nepravidelné stupňování

Kmeny se často výrazně liší, a to ablautem či derivačními sufixy, nebo se jedná o kmenový suppletivismus (různojmenní). Komparativní sufix je *-(ī)yāms/- (ī)yas* (skloňuje se jako *s*-kmen). Superlativní sufix je *-iṣṭha* (skloňuje se jako *a*-kmen).

Pozitiv	Komparativ	Superlativ
<i>guru-</i> „těžký“	<i>garīyas-</i>	<i>gariṣṭha-</i>
<i>kṣipra-</i> „rychlý“	<i>kṣepīyas-</i>	<i>kṣepiṣṭha-</i>
<i>mahant-</i> „velký“	<i>mahīyas-</i>	<i>mahiṣṭha-</i>

2.2 Pronomina

Pronomina můžeme ve staroindičtině dělit do dvou skupin: na pronomina osobní, která jsou vždy bezrodá, a na pronomina rodová (ostatní).

2.2.1 OSOBNÍ (BEZRODÁ) PRONOMINA

Osobní pronomina v sanskrtu (stejně jako v češtině) nerozlišují jmenový rod. Neexistuje zde ani kategorie čísla; řazení např. *aham* a *tvam* k „singuláru“ je dáno spíše tradicí než strukturní vlastností („my“ není rozhodně plurálem od „já“). Typická je absence zájmena třetí osoby, to je substituováno zájmeny rodovými.

„Singulár“			
<i>aham</i> „já“		<i>tvam</i> „ty“	
nom.	<i>aham</i>	nom.	<i>tvam</i>
ak.	<i>mām, mā</i>	ak.	<i>tvām, tvā</i>
gen.	<i>mama, me</i>	gen.	<i>tava, te</i>
abl.	<i>mat</i>	abl.	<i>tvat</i>
dat.	<i>mahyam, me</i>	dat.	<i>tubhyam, te</i>
lok.	<i>mayi</i>	lok.	<i>tvayi</i>
instr.	<i>mayā</i>	instr.	<i>tvayā</i>

„Plurál“

<i>vayam</i> „my“		<i>yūyam</i> „vy“	
nom.	<i>vayam</i>	nom.	<i>yūyam</i>
ak.	<i>asmān, naḥ</i>	ak.	<i>yuṣmān, vaḥ</i>
gen.	<i>asmākam, naḥ</i>	gen.	<i>yuṣmākam, vaḥ</i>
abl.	<i>asmat</i>	abl.	<i>yuṣmat</i>
dat.	<i>asmabhyam, naḥ</i>	dat.	<i>yuṣmabhyam, vaḥ</i>
lok.	<i>asmāsu</i>	lok.	<i>yuṣmāsu</i>
instr.	<i>asmābhiḥ</i>	instr.	<i>yuṣmābhiḥ</i>

„Duál“

<i>āvām</i> „my dva“		<i>yuvām</i> „vy dva“	
nom.	<i>āvām</i>	nom.	<i>yuvām</i>
ak.	<i>āvām, nau</i>	ak.	<i>yuvām, vām</i>
vok.	<i>āvām</i>	vok.	<i>yuvām</i>
gen.	<i>āvayoḥ, nau</i>	gen.	<i>yuvayoḥ, vām</i>
lok.	<i>āvayoḥ</i>	lok.	<i>yuvayoḥ</i>
abl.	<i>āvābhyām</i>	abl.	<i>yuvābhyām</i>
dat.	<i>āvābhyām, nau</i>	dat.	<i>yuvābhyām, vām</i>
instr.	<i>āvābhyām</i>	instr.	<i>yuvābhyām</i>

2.2.2 RODOVÁ PRONOMINA

Rodová pronomina rozlišují kategorii jmenného rodu (většinou všech tří; někdy jen opozici „osoba“ vs. „neosoba“, např. u tázacích zájmen) a čísla.

2.2.2.1 Pronomina 3. osoby, pronomina ukazovací

a) označují vzdálenější osoby nebo předměty

sa/saḥ, tat, sā
„on, ono, ona; ten, to, ta“

Singulár

	m.	n.	f.
nom.	<i>sa, saḥ</i>	<i>tat</i>	<i>sā</i>
ak.	<i>tam</i>	<i>tat</i>	<i>tām</i>
gen.	<i>tasya</i>	= m.	<i>tasyāḥ</i>
abl.	<i>tasmāt</i>	= m.	<i>tasyāḥ</i>
dat.	<i>tasmai</i>	= m.	<i>tasyai</i>
lok.	<i>tasmin</i>	= m.	<i>tasyām</i>
instr.	<i>tena</i>	= m.	<i>tayā</i>

	m.	n.	f.
nom.	<i>sa, saḥ</i>	<i>tat</i>	<i>sā</i>
ak.	<i>tam</i>	<i>tat</i>	<i>tām</i>
gen.	<i>tasya</i>	= m.	<i>tasyāḥ</i>
abl.	<i>tasmāt</i>	= m.	<i>tasyāḥ</i>
dat.	<i>tasmai</i>	= m.	<i>tasyai</i>
lok.	<i>tasmin</i>	= m.	<i>tasyām</i>
instr.	<i>tena</i>	= m.	<i>tayā</i>

te, tāni, tāḥ
„oni, ona, ony; ti, ta, ty“

Plurál

	m.	n.	f.
nom.	<i>te</i>	<i>tāni</i>	<i>tāḥ</i>
ak.	<i>tān</i>	<i>tāni</i>	<i>tāḥ</i>
gen.	<i>teṣām</i>	= m.	<i>tāsām</i>
abl.	<i>tebhyaḥ</i>	= m.	<i>tāsām</i>
dat.	<i>tebhyaḥ</i>	= m.	<i>tābhyaḥ</i>
lok.	<i>teṣu</i>	= m.	<i>tāsu</i>
instr.	<i>taiḥ</i>	= m.	<i>tābhiḥ</i>

	m.	n.	f.
nom.	<i>te</i>	<i>tāni</i>	<i>tāḥ</i>
ak.	<i>tān</i>	<i>tāni</i>	<i>tāḥ</i>
gen.	<i>teṣām</i>	= m.	<i>tāsām</i>
abl.	<i>tebhyaḥ</i>	= m.	<i>tāsām</i>
dat.	<i>tebhyaḥ</i>	= m.	<i>tābhyaḥ</i>
lok.	<i>teṣu</i>	= m.	<i>tāsu</i>
instr.	<i>taiḥ</i>	= m.	<i>tābhiḥ</i>

tau, te, te
„oni dva, ona dvě, ony dvě;
ty dva, ta dvě, ty dvě“

Duál

	m.	n.	f.
nom.	<i>tau</i>	<i>te</i>	<i>te</i>
ak.	<i>tau</i>	<i>te</i>	<i>te</i>
gen.	<i>tayoḥ</i>	= m.	= m.
lok.	<i>tayoḥ</i>	= m.	= m.
abl.	<i>tābhyām</i>	= m.	= m.
dat.	<i>tābhyām</i>	= m.	= m.
instr.	<i>tābhyām</i>	= m.	= m.

	m.	n.	f.
nom.	<i>tau</i>	<i>te</i>	<i>te</i>
ak.	<i>tau</i>	<i>te</i>	<i>te</i>
gen.	<i>tayoḥ</i>	= m.	= m.
lok.	<i>tayoḥ</i>	= m.	= m.
abl.	<i>tābhyām</i>	= m.	= m.
dat.	<i>tābhyām</i>	= m.	= m.
instr.	<i>tābhyām</i>	= m.	= m.

Stejně se skloňují i pronomina:

eṣaḥ (m.), *etad* (n.), *eṣā* (f.) „tento, toto, tato“

yaḥ (m.), *yad* (n.), *yā* (f.) „jenž, kdo, co“

katama- (m./n.), *katamā-* (f.) „který, které, která z více“

katara- (m./n.), *katarā-* (f.) „který, které, která ze dvou“

anya- (m./n.), *anyā-* (f.) „jiný, jiné, jiná“

itara- (m./n.), *itarā-* (f.) „ostatní“

sarva- (m./n.), *sarvā-* (f.) „všechn, všechno, všechna“

viśva- (m./n.), *viśvā-* (f.) „všechn, všechno, všechna“

eka- (m./n.), *ekā-* (f.) „jeden, jedno, jedna“

ubhaya- (m./n.), *ubhayā-* (f.) „obojí“

} nom./ak. sg. n. konc. **-m**

b) označují bližší osoby nebo předměty

<i>ayam, idam, iyam</i> „tento, toto, tato“				<i>ime, imāni, imāḥ</i> „tito, tato, tyto“			
Singular				Plural			
	m.	n.	f.		m.	n.	f.
nom.	<i>ayam</i>	<i>idam</i>	<i>iyam</i>	nom.	<i>ime</i>	<i>imāni</i>	<i>imāḥ</i>
ak.	<i>imam</i>	<i>idam</i>	<i>imām</i>	ak.	<i>imān</i>	<i>imāni</i>	<i>imāḥ</i>
gen.	<i>asya</i>	= m.	<i>asyāḥ</i>	gen.	<i>eṣām</i>	= m.	<i>āsām</i>
abl.	<i>asmāt</i>	= m.	<i>asyāḥ</i>	abl.	<i>ebhyaḥ</i>	= m.	<i>ābhyaḥ</i>
dat.	<i>asmai</i>	= m.	<i>asyai</i>	dat.	<i>ebhyaḥ</i>	= m.	<i>ābhyaḥ</i>
lok.	<i>asmin</i>	= m.	<i>asyām</i>	lok.	<i>eṣu</i>	= m.	<i>āsu</i>
instr.	<i>anena</i>	= m.	<i>anayā</i>	instr.	<i>ebhiḥ</i>	= m.	<i>ābhiḥ</i>

<i>imau, ime, ime</i> „tito dva, tato dvě, tyto dvě“			
Duál			
	m.	n.	f.
nom.	<i>imau</i>	<i>ime</i>	<i>ime</i>
ak.	<i>imau</i>	<i>ime</i>	<i>ime</i>
gen.	<i>anayoḥ</i>	= m.	= m.
lok.	<i>anayoḥ</i>	= m.	= m.
abl.	<i>ābhyām</i>	= m.	= m.
dat.	<i>ābhyām</i>	= m.	= m.
instr.	<i>ābhyām</i>	= m.	= m.

<i>asau, adaḥ, asau</i> „onen, ono, ona“			
Singulár			
	m.	n.	f.
nom.	<i>asau</i>	<i>adaḥ</i>	<i>asau</i>
ak.	<i>amum</i>	<i>adaḥ</i>	<i>amūm</i>
gen.	<i>amuṣya</i>	= m.	<i>amuṣyāḥ</i>
abl.	<i>amuṣmāt</i>	= m.	<i>amuṣyāḥ</i>
dat.	<i>amuṣmai</i>	= m.	<i>amuṣyai</i>
lok.	<i>amuṣmin</i>	= m.	<i>amuṣyām</i>
instr.	<i>amunā</i>	= m.	<i>amuyā</i>

<i>amī, amūni, amūḥ</i> „oni, ona, ony“			
Plurál			
	m.	n.	f.
nom.	<i>amī</i>	<i>amūni</i>	<i>amūḥ</i>
ak.	<i>amūn</i>	<i>amūni</i>	<i>amūḥ</i>
gen.	<i>amīṣām</i>	= m.	<i>amūṣām</i>
abl.	<i>amībhyaḥ</i>	= m.	<i>amūbhyaḥ</i>
dat.	<i>amībhyaḥ</i>	= m.	<i>amūbhyaḥ</i>
lok.	<i>amīṣu</i>	= m.	<i>amūṣu</i>
instr.	<i>amībhyaḥ</i>	= m.	<i>amūbhiḥ</i>

<i>amū</i> „oni dva, ona dvě, ony dvě“			
Duál			
	m.	n.	f.
nom.	<i>amū</i>	<i>amū</i>	<i>amū</i>
ak.	<i>amū</i>	<i>amū</i>	<i>amū</i>
gen.	<i>amuyoḥ</i>	= m.	= m.
lok.	<i>amuyoḥ</i>	= m.	= m.
abl.	<i>amubhyām</i>	= m.	= m.
dat.	<i>amubhyām</i>	= m.	= m.
instr.	<i>amubhyām</i>	= m.	= m.

2.2.2.2 Pronomina tázací

Deklinace podle pronomin ukazovacích (2.2.2.1).

kaḥ (m.) „kdo, který“

kim (n.) „co, které“

kā (f.) „kdo, která“

2.2.2.3 Pronomina neurčitá

Deklinace podle pronomin ukazovacích (2.2.2.1).

Tvoří se od pronomin tázacích přidáním sufixů *-cit*, *-cana*, *-api*, jde tedy o kompozitní tvary.

kašcit, *kašcana*, *ko 'pi* (m.) „někdo, některý“

kiṃcit, *kiṃcana*, *kimapi* (n.) „něco, některé“

kācit, *kācana*, *kāpi* (f.) „někdo, některá“

2.2.2.4 Pronomina záporná

Deklinace podle pronomin ukazovacích (2.2.2.1).

Tvoří se přidáním zápornky před neurčité pronominum.

na kašcit, *na kašcana*, *na ko 'pi* (m.) „nikdo, žádný“

na kiṃcit, *na kiṃcana*, *na kimapi* (n.) „nic, žádné“

na kācit, *na kācana*, *na kāpi* (f.) „nikdo, žádná“

2.3 Numeralia

2.3.1 NUMERALIA ZÁKLADNÍ

Číslovka *eka-* „jeden, jedna“ se skloňuje pronominálně jako *sarva-*. Plurálu se užívá ve smyslu „jedni, někteří“; duál neexistuje.

dvi- „dva, dvě“

	m.	n.	f.
nom./ak.	<i>dvā(u)</i>	<i>dve</i>	<i>dve</i>
gen./lok.	<i>dvayoḥ</i>	<i>dvayoḥ</i>	<i>dvayoḥ</i>
abl./dat./instr.	<i>dvābhyām</i>	<i>dvābhyām</i>	<i>dvābhyām</i>

tri- „tři“

	m.	n.	f.
nom.	<i>trayaḥ</i>	<i>trīṇi</i>	<i>tisraḥ</i>
ak.	<i>trīn</i>	= m.	<i>tisraḥ</i>
gen.	<i>trayānām</i>	= m.	<i>tisrīṇām</i>
abl./dat.	<i>trihbyaḥ</i>	= m.	<i>tisr̥bhyaḥ</i>
lok.	<i>triṣu</i>	= m.	<i>tisr̥ṣu</i>
instr.	<i>tribhiḥ</i>	= m.	<i>tisr̥bhiḥ</i>

catur- „čtyři“

	m.	n.	f.
nom.	<i>catvāraḥ</i>	<i>catvāri</i>	<i>catasraḥ</i>
ak.	<i>caturaḥ</i>	= m.	<i>catasraḥ</i>
gen.	<i>caturṇām</i>	= m.	<i>catasrīṇām</i>
abl./dat.	<i>caturbhyaḥ</i>	= m.	<i>catasr̥bhyaḥ</i>
lok.	<i>caturṣu</i>	= m.	<i>catasr̥ṣu</i>
instr.	<i>caturbhiḥ</i>	= m.	<i>catasr̥bhiḥ</i>

	<i>pañca-</i> „pět“	<i>ṣaṣ-</i> „šest“	<i>sapta-</i> „sedm“
nom./ak.	<i>pañca</i>	<i>ṣaṣ</i>	<i>sapta</i>
gen.	<i>pañcānām</i>	<i>ṣaṣṇām</i>	<i>saptānām</i>
abl./dat.	<i>pañcabhyaḥ</i>	<i>ṣaṣḍbhyaḥ</i>	<i>saptabhyaḥ</i>
lok.	<i>pañcasu</i>	<i>ṣaṣsu</i>	<i>saptasu</i>
instr.	<i>pañcabhiḥ</i>	<i>ṣaṣḍbhiḥ</i>	<i>saptabhiḥ</i>

	<i>aṣṭa-</i> „osm“	<i>nava-</i> „devět“	<i>daśa-</i> „deset“
nom./ak.	<i>aṣṭā(u)</i>	<i>nava</i>	<i>daśa</i>
gen.	<i>aṣṭānām</i>	<i>navānām</i>	<i>daśānām</i>
abl./dat.	<i>aṣṭābhyaḥ</i>	<i>navabhyaḥ</i>	<i>daśabhyaḥ</i>
lok.	<i>aṣṭāsu</i>	<i>navasu</i>	<i>daśasu</i>
instr.	<i>aṣṭābhiḥ</i>	<i>navabhiḥ</i>	<i>daśabhiḥ</i>

Numeralia 11–19 (kompozita s číslovkou *daśa-* jako druhým členem)

<i>ekādaśa-</i>	„jedenáct“
<i>dvādaśa-</i>	„dvanáct“
<i>trayodaśa-</i>	„třináct“
<i>caturdaśa-</i>	„čtrnáct“
<i>pañcadaśa-</i>	„patnáct“
<i>ṣoḍaśa-</i>	„šestnáct“
<i>saptadaśa-</i>	„sedmnáct“
<i>aṣṭādaśa-</i>	„osmnáct“
<i>navadaśa-</i>	„devatenáct“

Numeralia 20–50 (kompozita s kořenem *śat(i)-*)

<i>viṃśat(i)-</i>	„dvacet“
<i>triṃśat-</i>	„třicet“
<i>catvāriṃśat-</i>	„čtyřicet“
<i>pañčāśat-</i>	„padesát“

Numeralia 60–90 (číselná abstrakta tvořená od číslovek základních sufixem *-ti*)

<i>ṣaṣṭi-</i>	„šedesát“
<i>saptati-</i>	„sedmdesát“
<i>aṣṭīti</i>	„osmdesát“
<i>navati-</i>	„devadesát“

Numeralia 100, 1 000, ... (neutra)

<i>śata-</i>	„sto“
<i>sahasra-</i>	„tisíc“
<i>ayuta-</i>	„10 ⁴ “
<i>lakṣa-</i>	„10 ⁵ “
<i>prayuta-</i>	„10 ⁶ “
<i>koṭi-</i>	„10 ⁷ “

<i>nyarbuda-/arbuda-</i>	„10 ⁸ “
<i>samudra-/mahārbu- da-</i>	„10 ⁹ “
<i>madhya-/kharva-</i>	„10 ¹⁰ “
<i>anta-/nikharva-</i>	„10 ¹¹ “
<i>parārdha-</i>	„10 ¹² “

Další příklady: *dvātriṃśat-* „32“, *ṣaṭtriṃśat-* „36“, *ekonaṣaṣṭi-* „59“, *ūnaśata-* „99“ (u číslovek končících na devítku se odčítá od následující desítky pomocí slov *ekona-/ūna-*), *nava śata-/nava śatāni* „900“, *pañca sahasra-/sahasrāṇi* „5 000“ atd.

Číslovky 1–19 se většinou chovají jako adjektiva a shodují se v pádě a rodu (rozlišují-li ho) se jménem, jež určují. Číslovky 20–99,

100 a 1 000 se užívají jako substantiva a jméno, které určují, je buď ve stejném pádě, nebo v genitivu plurálu, např. *śataṃ narāḥ* i *śataṃ narāṇām* „sto mužů“.

2.3.2 NUMERALIA ŘADOVÁ

Tvoří se od číslovek základních derivačními sufixy: *-a/-ā*, *-ta/-tā*, *-ma/-mā*, *-tama/-tamā* aj.

Číslovky „první až čtvrtý“: feminina se tvoří pomocí sufixu *-ā*.

Číslovky „pátý a vyšší“: feminina se tvoří pomocí sufixu *-ī*.

Číslovky „dvacátý a vyšší“: tvoří se buď podle číslovek základních + sufix *-tama*, nebo se užívá zkrácený tvar základní číslovky.

<i>prathama-</i>	„první“
<i>dvitīya-</i>	„druhý“
<i>trītiya-</i>	„třetí“
<i>caturtha-/tur(ī)ya-</i>	„čtvrtý“
<i>pañcama-</i>	„pátý“
<i>ṣaṣṭha-</i>	„šestý“
<i>saptama-</i>	„sedmý“
<i>aṣṭama-</i>	„osmý“
<i>navama-</i>	„devátý“
<i>daśama-</i>	„desátý“
<i>ekādaśa-</i>	„jedenáctý“
<i>dvādaśa-</i>	„dvanáctý“
<i>trayodaśa-</i>	„třináctý“
<i>caturdaśa-</i>	„čtrnáctý“
<i>pañcadaśa-</i>	„patnáctý“

<i>ṣoḍaśa-</i>	„šestnáctý“
<i>saptadaśa-</i>	„sedmnáctý“
<i>aṣṭādaśa-</i>	„osmnáctý“
<i>navadaśa-/ūnaviṃśa-</i>	„devatenáctý“
<i>viṃśatitama-/viṃśa-</i>	„dvacátý“
<i>triṃśattama-/triṃśa-</i>	„třicátý“
<i>catvāriṃśa-/catvāriṃśatama-</i>	„čtyřicátý“
<i>pañcāśa-/pañcāśattama-</i>	„padesátý“
<i>ṣaṣṭitama-</i>	„šedesátý“
<i>saptatitama-</i>	„sedmdesátý“
<i>aṣṭitama-</i>	„osmdesátý“
<i>navatitama-</i>	„devadesátý“
<i>śatatama-</i>	„stý“
<i>sahasratama-</i>	„tisící“

Další příklady: *ekaṣaṣṭa-* „šedesátý první“, *ekasaptatitama-/ekasaptata-* „sedmdesátý první“ atd.

2.3.3 NUMERALIA NÁSOBNÁ

<i>sakṛt</i>	„jednou“
<i>dviḥ</i>	„dvakrát“
<i>triḥ</i>	„třikrát“
<i>catuḥ</i>	„čtyřikrát“
<i>pañcakṛtvah/ pañcavāram</i>	„pětkrát“ atd.

Další numeralia násobná se tvoří stejně jako „pětkrát“, tj. z číslovky základní pomocí sufixů *-kṛtvah* nebo *-vāram*.

2.3.4 NUMERALIA PODÍLNÁ

<i>ekaśaḥ</i>	„po jednom“
<i>dviśaḥ</i>	„po dvou“
<i>triśaḥ</i>	„po třech“ atd.

Tvoří se pomocí sufixu *-śaḥ*.

2.3.5 ČÍSELNÁ ADVERBIA

<i>ekadhā</i>	„jedním způsobem“
<i>dvidhā</i>	„dvěma způsoby“
<i>tridhā</i>	„třemi způsoby“ atd.

Tvoří se pomocí sufixu *-dhā*.

2.3.6 NUMERALIA DRUHOVÁ

<i>dvaya-</i> , adj.	„dvojí, dvojice, pár“
<i>traya-</i> , adj.	„trojí“
<i>traya-</i> (n.), <i>trayī-</i> (f.)	„trojice, triáda“
<i>catuṣṭaya-</i> , adj.	„čtverý, čtveřice“ atd.

Fungují jako adjektiva i jako substantiva.

2.4 Verba

Sanskrtský slovesný systém je velmi bohatý. Vedle tvarů s koncovkou vyjadřujících osobu (verba finita) se vyskytuje i spousta jmenných tvarů (participia) i několik neohebných tvarů (infinitiv). Gramatická struktura je velmi rozmanitá, s množstvím kmenů, funkčně nerozlišených.

2.4.1 VERBA FINITA

Sanskrtská verba finita rozeznávají tyto kategorie:

- tři osoby ve třech číslech (1.–3. osoba singuláru, duálu, plurálu)
- slovesný rod: aktivum, médium, pasivum
- modus: indikativ, optativ (+ prekativ), imperativ – v klasickém sanskrtu v plnosti jen u přítomného kmene
- čas: přezens, imperfektum, perfektum, aorist, futurum

2.4.1.1 Prézntní konjugace tematických tříd (1., 4., 6., 10. třída)

Tematická slovesa obsahují tzv. tema *a* (ve tvarech prvních osob *ā*) mezi koncovkou a kmenem.

1. TŘÍDA

Do 1. třídy patří slovesa, která mívají kořen v plném stupni (ve védštině přízvukovaný), bez jiného rozšíření než je tema.

bhr̥- „nést“

		Indikativ prézenta		Imperfektum	
		aktivum	médium	aktivum	médium
sg.	1. os.	<i>bharāmi</i>	<i>bhare</i>	<i>abharam</i>	<i>abhare</i>
	2. os.	<i>bharasi</i>	<i>bharase</i>	<i>abharah</i>	<i>abharathāḥ</i>
	3. os.	<i>bharati</i>	<i>bharate</i>	<i>abharat</i>	<i>abharata</i>
pl.	1. os.	<i>bharāmaḥ</i>	<i>bharāmahe</i>	<i>abharāma</i>	<i>abharāmahi</i>
	2. os.	<i>bharatha</i>	<i>bharadhve</i>	<i>abharata</i>	<i>abharadhvam</i>
	3. os.	<i>bharanti</i>	<i>bharante</i>	<i>abharan</i>	<i>abharanta</i>
du.	1. os.	<i>bharāvaḥ</i>	<i>bharāvahe</i>	<i>abharāva</i>	<i>abharāvahi</i>
	2. os.	<i>bharathaḥ</i>	<i>bharethe</i>	<i>abharatam</i>	<i>abharethām</i>
	3. os.	<i>bharataḥ</i>	<i>bharete</i>	<i>abharatām</i>	<i>abharetām</i>

		Optativ		Imperativ	
		aktivum	médium	aktivum	médium
sg.	1. os.	<i>bhareyam</i>	<i>bhareya</i>	<i>bharāṇi</i>	<i>bharai</i>
	2. os.	<i>bhareḥ</i>	<i>bharethāḥ</i>	<i>bhara</i>	<i>bharasva</i>
	3. os.	<i>bharet</i>	<i>bhareta</i>	<i>bharatu</i>	<i>bharatām</i>
pl.	1. os.	<i>bharema</i>	<i>bharemahi</i>	<i>bharāma</i>	<i>bharāmahai</i>
	2. os.	<i>bhareta</i>	<i>bharedhvam</i>	<i>bharata</i>	<i>bharadhvam</i>
	3. os.	<i>bhareyuḥ</i>	<i>bhareran</i>	<i>bharantu</i>	<i>bharantām</i>
du.	1. os.	<i>bhareva</i>	<i>bharevahi</i>	<i>bharāva</i>	<i>bharāvahai</i>
	2. os.	<i>bharetam</i>	<i>bhareyāthām</i>	<i>bharatam</i>	<i>bharethām</i>
	3. os.	<i>bharetām</i>	<i>bhareyātām</i>	<i>bharatām</i>	<i>bharetām</i>

Další příklady kořenů 1. třídy:

kram- „kráčet“, *krīd-* „hrát si“, *klam-* „unavit (se)“, *gam-* „jít, jet“, *guh-* „skrývat se“, *ji-* „zvítězit, přemoci“, *daś-* „kousat“, *pā-* „pít“, *budh-* „probudit se“, *bhū-* „být“, *murch-/mūrch-* „ztluhnout“, *yam-* „dávat“, *rañj-* „barvit, být barevný“, *vad-* „mluvit“, *sañj-* „viset, pověsit“, *sad-* „sedět“, *sṛp-* „plížit se, lézt“, *sthā-* „stát“, *svañj-* „přijmout, obejmout“, ...

4. TŘÍDA

Do 4. třídy patří slovesa, která mívají kořen v redukovaném stupni, téma je spojeno se sufixem do morfu *-ya*. V klasickém sanskrtu formálně odpovídá kmenu pasiva, to ale mívá pouze mediální koncovky.

kup- „hněvat se“

Aktivum					
		Indikativ prézenta	Imperfektum	Optativ	Imperativ
sg.	1. os.	<i>kupyāmi</i>	<i>akupyam</i>	<i>kupyeyam</i>	<i>kupyāni</i>
	2. os.	<i>kupyasi</i>	<i>akupyah</i>	<i>kupyeh</i>	<i>kupya</i>
	3. os.	<i>kupyati</i>	<i>akupyat</i>	<i>kupyet</i>	<i>kupyatu</i>
pl.	1. os.	<i>kupyāmaḥ</i>	<i>akupyāma</i>	<i>kupyema</i>	<i>kupyāma</i>
	2. os.	<i>kupyatha</i>	<i>akupyata</i>	<i>kupyeta</i>	<i>kupyata</i>
	3. os.	<i>kupyanti</i>	<i>akupyān</i>	<i>kupyeyuḥ</i>	<i>kupyantu</i>
du.	1. os.	<i>kupyāvaḥ</i>	<i>akupyāva</i>	<i>kpyeva</i>	<i>kupyāva</i>
	2. os.	<i>kupyathaḥ</i>	<i>akupyatam</i>	<i>kupyetam</i>	<i>kupyatam</i>
	3. os.	<i>kupyataḥ</i>	<i>akupyatām</i>	<i>kupyetām</i>	<i>kupyatām</i>

Další příklady kořenů 4. třídy:

klam- „být unavený“, *kṣi-* „zničit“, *kṣudh-* „být hladový, hladovět“, *jī-/jyā-* „zranit“, *tap-* „hřát“, *tam-* „dusit se“, *dam-* „podmanit, přemoci“, *drś-* „spatřit“, *nah-* „vázat, spoutat“, *pad-* „jít“, *pac-* „vařit, péct“, *muh-* „být zmatený“, *ric-* „opustit“, *lubh-* „být ž á d o s t i - vý“, *vyadh-* „udeřit, probodnout“, *śam-* „unavit se“, *śuṣ-* „být suchý, schnout“, ...

6. TŘÍDA

Do 6. třídy patří slovesa, která mívají kořen v redukovaném stupni (ve védštině je tema s přízvukem), bez jiného rozšíření než je tema.

iṣ- „toužit“

		Indikativ prézenta		Imperfektum	
		aktivum	médium	aktivum	médium
sg.	1. os.	<i>icchāmi</i>	<i>icche</i>	<i>aiccham</i>	<i>aicche</i>
	2. os.	<i>icchasi</i>	<i>icchase</i>	<i>aicchaḥ</i>	<i>aicchathāḥ</i>
	3. os.	<i>icchati</i>	<i>icchate</i>	<i>aicchat</i>	<i>aicchata</i>
pl.	1. os.	<i>icchāmaḥ</i>	<i>icchāmahe</i>	<i>aicchāma</i>	<i>aicchāmahi</i>
	2. os.	<i>icchatha</i>	<i>icchadhve</i>	<i>aicchata</i>	<i>aicchadhvam</i>
	3. os.	<i>icchanti</i>	<i>icchante</i>	<i>aaicchān</i>	<i>aicchanta</i>
du.	1. os.	<i>icchāvaḥ</i>	<i>icchāvahe</i>	<i>aicchāva</i>	<i>aicchāvahi</i>
	2. os.	<i>icchathaḥ</i>	<i>icchethe</i>	<i>aicchataṃ</i>	<i>aicchethām</i>
	3. os.	<i>icchataḥ</i>	<i>icchete</i>	<i>aicchatām</i>	<i>aicchetām</i>

		Optativ		Imperativ	
		aktivum	médium	aktivum	médium
sg.	1. os.	<i>iccheyam</i>	<i>iccheya</i>	<i>icchāni</i>	<i>icchai</i>
	2. os.	<i>iccheḥ</i>	<i>icchethāḥ</i>	<i>iccha</i>	<i>icchasva</i>
	3. os.	<i>icchet</i>	<i>iccheta</i>	<i>icchatu</i>	<i>icchatām</i>
pl.	1. os.	<i>icchema</i>	<i>icchemahi</i>	<i>icchāma</i>	<i>icchāmahai</i>
	2. os.	<i>iccheta</i>	<i>icchedhvam</i>	<i>icchata</i>	<i>icchadhvam</i>
	3. os.	<i>iccheyuḥ</i>	<i>iccheran</i>	<i>icchantu</i>	<i>icchantām</i>
du.	1. os.	<i>iccheva</i>	<i>icchevahi</i>	<i>icchāva</i>	<i>icchāvahai</i>
	2. os.	<i>icchetaṃ</i>	<i>iccheyāthām</i>	<i>icchataṃ</i>	<i>icchethām</i>
	3. os.	<i>icchetām</i>	<i>iccheyātām</i>	<i>icchatām</i>	<i>icchetām</i>

Další příklady kořenů 6. třídy:

r- „jít“, *kṛt-* „useknout“, *ṭṛp-* „být potěšen“, *tud-* „udeřit“, *ṛcch-* „ptát se“, *muc-* „vypustit“, *lip-* „potřít, pomazat“, *lup-* „rozbít“, *viś-* „vstoupit“, *sic-* „kropit, skrápět“, *srj-* „stvořit“, ...

10. TŘÍDA + KAUZATIVA

Do 10. třídy patří slovesa, která mívají kořen v plném stupni (někdy dluženém), tema fúzuje s kmenotvornou přípomou do morfu *-aya-*. Formálně shodná jsou i kauzativa.

vid- „dát na vědomí, oznámit“

		Indikativ prézenta		Imperfektum	
		aktivum	médium	aktivum	médium
sg.	1. os.	<i>vedayāmi</i>	<i>vedaye</i>	<i>avedayam</i>	<i>avedaye</i>
	2. os.	<i>vedayasi</i>	<i>vedayase</i>	<i>avedayaḥ</i>	<i>avedayathāḥ</i>
	3. os.	<i>vedayati</i>	<i>vedayate</i>	<i>avedayat</i>	<i>avedayata</i>
pl.	1. os.	<i>vedayāmaḥ</i>	<i>vedayāmahe</i>	<i>avedayāma</i>	<i>avedayāmaḥi</i>
	2. os.	<i>vedayatha</i>	<i>vedayadhve</i>	<i>avedayata</i>	<i>avedayadhvam</i>
	3. os.	<i>vedayanti</i>	<i>vedayante</i>	<i>avedayan</i>	<i>avedayanta</i>
du.	1. os.	<i>vedayāvaḥ</i>	<i>vedayāvahe</i>	<i>avedayāva</i>	<i>avedayāvahi</i>
	2. os.	<i>vedayathaḥ</i>	<i>vedayethe</i>	<i>avedayatam</i>	<i>avedayethām</i>
	3. os.	<i>vedayataḥ</i>	<i>vedayete</i>	<i>avedayatām</i>	<i>avedayetām</i>

		Optativ		Imperativ	
		aktivum	médium	aktivum	médium
sg.	1. os.	<i>vedayeyam</i>	<i>vedayeya</i>	<i>vedayāni</i>	<i>vedayai</i>
	2. os.	<i>vedayeyḥ</i>	<i>vedayethāḥ</i>	<i>vedaya</i>	<i>vedayasva</i>
	3. os.	<i>vedayet</i>	<i>vedayeta</i>	<i>vedayatu</i>	<i>vedayatām</i>
pl.	1. os.	<i>vedayema</i>	<i>vedayemahi</i>	<i>vedayāma</i>	<i>vedayāmahai</i>
	2. os.	<i>vedayeta</i>	<i>vedayedhvam</i>	<i>vedayata</i>	<i>vedayadhvam</i>
	3. os.	<i>vedayeyuḥ</i>	<i>vedayeran</i>	<i>vedayantu</i>	<i>vedayantām</i>
du.	1. os.	<i>vedayeva</i>	<i>vedayevahi</i>	<i>vedayāva</i>	<i>vedayāvahai</i>
	2. os.	<i>vedayetam</i>	<i>vedayeyāthām</i>	<i>vedayatam</i>	<i>vedayethām</i>
	3. os.	<i>vedayetām</i>	<i>vedayeyātām</i>	<i>vedayatām</i>	<i>vedayetām</i>

Další příklady kořenů 10. třídy:

kath- „vyprávět“, *kṣal-* „umývat se“, *gaṇ-* „počítat“, *cur-* „krást“,

jan- „porodit“, *taḍ-* „bít, tloucí“, *tul-* „zvednout“, *dhr-* „držet“,
daṇḍ- „bít, trestat“, *pīḍ-* „trýznit“, *pūj-* „ctít“, *pr-* „překonávat“,
bhī- „děsit se“, *mṛ-* „umírat“, ...

2.4.1.2 Konjugace atematických tříd (2., 3., 5., 7., 8., 9. třída)

Atematická slovesa nemají mezi kmenem a koncovkou tema, častá je syntagmatická alternace mezi sousedícími morfy kmene a koncovky. Od tematických sloves se navíc liší tím, že rozlišují tzv. silné tvary (1.–3. os. sg. indikativu prézenta akt. a imperfekta akt., 1. os. sg./du./pl. imperativu akt. a méd., 3. os. sg. imperativu akt.) a slabé tvary (v ostatních pádech).

2. TŘÍDA

Atematický kořenový prézens

Patří sem atematická slovesa, která nemají žádné rozšíření sufixem, infixem či reduplikací, zpravidla ablautově alternující.

dviṣ- „nenávidět“, *duh-* „dojit“, *i-* „jít“

Indikativ prézenta

		aktivum	médium	aktivum	médium	aktivum	médium
sg.	1. os.	<i>dveṣmi</i>	<i>dviṣe</i>	<i>dohmi</i>	<i>duhe</i>	<i>emi</i>	<i>ie</i>
	2. os.	<i>dvekṣi</i>	<i>dvikṣe</i>	<i>dhokṣi</i>	<i>dhukṣe</i>	<i>eṣi</i>	<i>iṣe</i>
	3. os.	<i>dveṣṭi</i>	<i>dviṣṭe</i>	<i>dogdhi</i>	<i>dugdhe</i>	<i>eti</i>	<i>ite</i>
pl.	1. os.	<i>dviṣmaḥ</i>	<i>dviṣmahe</i>	<i>duhmaḥ</i>	<i>duhmahe</i>	<i>imaḥ</i>	<i>imahe</i>
	2. os.	<i>dviṣṭha</i>	<i>dviṣṭhve</i>	<i>dugdha</i>	<i>dhugd-</i>	<i>itha</i>	<i>idhve</i>
	3. os.	<i>dviṣanti</i>	<i>dviṣate</i>	<i>duhanti</i>	<i>dhve</i> <i>duhate</i>	<i>yanti</i>	<i>iyate</i>
du.	1. os.	<i>dviṣvaḥ</i>	<i>dviṣvahe</i>	<i>duhvaḥ</i>	<i>duhvahe</i>	<i>ivaḥ</i>	<i>ivahe</i>
	2. os.	<i>dviṣṭhaḥ</i>	<i>dviṣṭathe</i>	<i>dugdhaḥ</i>	<i>duhāthe</i>	<i>ithaḥ</i>	<i>iyāthe</i>
	3. os.	<i>dviṣṭaḥ</i>	<i>dviṣṭate</i>	<i>dugdhaḥ</i>	<i>duhāte</i>	<i>itaḥ</i>	<i>iyāte</i>

Imperfektum

		aktivum	médium	aktivum	médium	aktivum
sg.	1. os.	<i>adveṣam</i>	<i>advīṣi</i>	<i>adoham</i>	<i>aduhi</i>	<i>āyam</i>
	2. os.	<i>adveṭ</i>	<i>advīṣṭhāḥ</i>	<i>adhok</i>	<i>adugdhāḥ</i>	<i>aiḥ</i>
	3. os.	<i>adveṭ</i>	<i>advīṣṭa</i>	<i>adhok</i>	<i>adugdha</i>	<i>ait</i>
pl.	1. os.	<i>advīṣma</i>	<i>advīṣmahi</i>	<i>aduhma</i>	<i>aduhmahi</i>	<i>aima</i>
	2. os.	<i>advīṣṭa</i>	<i>advīṣṭhvam</i>	<i>adugdha</i>	<i>adhugd-</i>	<i>aita</i>
	3. os.	<i>advīṣan</i> <i>advīṣuḥ</i>	<i>advīṣata</i>	<i>aduhan</i>	<i>hvam</i> <i>aduhata</i>	<i>āyan</i>
du.	1. os.	<i>advīṣva</i>	<i>advīṣvahi</i>	<i>aduhva</i>	<i>aduhvahi</i>	<i>aiva</i>
	2. os.	<i>advīṣṭam</i>	<i>advīṣṭhām</i>	<i>adugdham</i>	<i>aduhāthām</i>	<i>aitam</i>
	3. os.	<i>advīṣṭām</i>	<i>advīṣṭātām</i>	<i>adugdhām</i>	<i>aduhāitām</i>	<i>aitām</i>

Optativ

		aktivum	médium	aktivum	médium	aktivum
sg.	1. os.	<i>dviṣyām</i>	<i>dviṣīya</i>	<i>duhyām</i>	<i>duhīya</i>	<i>iyām</i>
	2. os.	<i>dviṣyāḥ</i>	<i>dviṣīthāḥ</i>	<i>duhyāḥ</i>	<i>duhīthāḥ</i>	<i>iyāḥ</i>
	3. os.	<i>dviṣyāt</i>	<i>dviṣīta</i>	<i>duhyāt</i>	<i>duhīta</i>	<i>iyāt</i>

pl.	1. os.	<i>dviṣyāma</i>	<i>dviṣīmahi</i>	<i>duhyāma</i>	<i>duhīmahi</i>	<i>iyāma</i>
	2. os.	<i>dviṣyāta</i>	<i>dviṣīdhvam</i>	<i>duhyāta</i>	<i>duhīdhvam</i>	<i>iyāta</i>
	3. os.	<i>dviṣyuh</i>	<i>dviṣīran</i>	<i>duhyuh</i>	<i>duhīran</i>	<i>iyuh</i>
du.	1. os.	<i>dviṣyāva</i>	<i>dviṣīvahi</i>	<i>duhyāva</i>	<i>duhīvahi</i>	<i>iyāva</i>
	2. os.	<i>dviṣyātam</i>	<i>dviṣīyāthām</i>	<i>duhyātam</i>	<i>duhīyāthām</i>	<i>iyātam</i>
	3. os.	<i>dviṣyātām</i>	<i>dviṣīyātām</i>	<i>duhyātām</i>	<i>duhīyātām</i>	<i>iyātām</i>

Imperativ

		aktivum	médium	aktivum	médium	aktivum
sg.	1. os.	<i>dveṣāṇi</i>	<i>dveṣai</i>	<i>dohāni</i>	<i>dohai</i>	<i>ayāni</i>
	2. os.	<i>dviḍḍhi</i>	<i>dviḍḍva</i>	<i>dugdhi</i>	<i>dhukṣva</i>	<i>ihī</i>
	3. os.	<i>dveṣtu</i>	<i>dviṣtām</i>	<i>dogdhu</i>	<i>dugdhām</i>	<i>etu</i>
pl.	1. os.	<i>dveṣāma</i>	<i>dveṣāmahai</i>	<i>dohāma</i>	<i>dohāmahai</i>	<i>ayāma</i>
	2. os.	<i>dviṣta</i>	<i>dviḍḍhvam</i>	<i>dugdha</i>	<i>dugdhvam</i>	<i>ita</i>
	3. os.	<i>dviṣantu</i>	<i>dviṣatām</i>	<i>duhantu</i>	<i>duhatām</i>	<i>yantu</i>
du.	1. os.	<i>dveṣāva</i>	<i>dveṣāvahai</i>	<i>dohāva</i>	<i>dohāvahai</i>	<i>ayāva</i>
	2. os.	<i>dviṣtam</i>	<i>dviṣāthām</i>	<i>dugdham</i>	<i>duhāthām</i>	<i>itam</i>
	3. os.	<i>dviṣtām</i>	<i>dviṣātām</i>	<i>dugdhām</i>	<i>duhātām</i>	<i>itām</i>

Nepravidelná konjugace

as- „být“

		Aktivum			
		indikativ prézenta	imperfektum	optativ	imperativ
sg.	1. os.	<i>asmi</i>	<i>āsam</i>	<i>syām</i>	<i>asāni</i>
	2. os.	<i>asi</i>	<i>āsīḥ</i>	<i>syāḥ</i>	<i>edhi</i>
	3. os.	<i>asti</i>	<i>āsīt</i>	<i>syāt</i>	<i>astu</i>
pl.	1. os.	<i>smaḥ</i>	<i>āsma</i>	<i>syāma</i>	<i>asāma</i>
	2. os.	<i>stha</i>	<i>āsta</i>	<i>syāta</i>	<i>sta</i>
	3. os.	<i>santi</i>	<i>āsan</i>	<i>syuḥ</i>	<i>santu</i>
du.	1. os.	<i>svaḥ</i>	<i>āsva</i>	<i>syāva</i>	<i>asāva</i>
	2. os.	<i>sthaḥ</i>	<i>āstam</i>	<i>syātam</i>	<i>stam</i>
	3. os.	<i>staḥ</i>	<i>āstām</i>	<i>syātām</i>	<i>stām</i>

Atematická kořenová slovesa připojující osobní koncovku pomocí spojovacího vokálu *-i-*

rud- „plakat“

		Aktivum			
		indikativ prézenta	imperfektum	optativ	imperativ
sg.	1. os.	<i>rodimi</i>	<i>arodam</i>	<i>rudyām</i>	<i>rodāni</i>
	2. os.	<i>rodiṣi</i>	<i>arodaḥ, arodīḥ</i>	<i>rudyāḥ</i>	<i>rudihī</i>
	3. os.	<i>roditi</i>	<i>arodat, arodīt</i>	<i>rudyāt</i>	<i>roditu</i>
pl.	1. os.	<i>rudimaḥ</i>	<i>arudima</i>	<i>rudyāma</i>	<i>rodāma</i>
	2. os.	<i>ruditha</i>	<i>arudita</i>	<i>rudyāta</i>	<i>rudita</i>
	3. os.	<i>rudanti</i>	<i>arudan</i>	<i>rudyuḥ</i>	<i>rudantu</i>
du.	1. os.	<i>rudivaḥ</i>	<i>arudiva</i>	<i>rudyāva</i>	<i>rudiva</i>
	2. os.	<i>rudithaḥ</i>	<i>aruditam</i>	<i>rudyātam</i>	<i>ruditam</i>
	3. os.	<i>ruditaḥ</i>	<i>aruditām</i>	<i>rudyātām</i>	<i>ruditām</i>

Další příklady kořenů 2. třídy:

an- „dýchat“, *ās-* „sedět“, *īḍ-* „požádat, zeptat se“, *īr-* „jít, povstat“, *īs-* „jít“, *caḡ-* „vidět“, *takṣ-* „hoblovat, sekat“, *jaḡ-* „jíst“, *tu-* „být silný“, *dih-* „pomazat“, *brū-* „říkat“, *mṛj-* „třít“, *yā-* „jít, chodit“, *ru-* „řvát“, *lih-* „lízat“, *vid-* „vědět, znát“, *śās-* „vládnout“, *śī-* „ležet“, *stu-* „chválit“, *śvas-* „dýchat“, *svap-* „spát“, *han-* „bít, zabít“, ...

3. TŘÍDA

Atematický reduplikovaný přezens

Patří sem atematická slovesa, která jsou rozšířena reduplikací, zpravidla ablautově alternující v kořeni. Reduplikačním vokálem je nejčastěji *i*, u sloves obsahujících *u* je reduplikačním vokálem *u*, u sloves typu kořene *Cā-* je reduplikačním vokálem zpravidla *a*. Konsonanty se reduplikují podle následujících pravidel: velára se reduplikuje palátálou (*ghrā-* → *jighrā-* „čichat“); aspiráta se reduplikuje hláskou neaspirovanou (*dhā-* → *dadhā-* „položít“); začíná-li kmen kombinací konsonantů se *s*, reduplikuje se až druhý konsonant (*sthā-* → *tasthā-* „stát“).

hu- „ulévat, obětovat“

Aktivum					
		indikativ prézenta	imperfektum	optativ	imperativ
sg.	1. os.	<i>juhomi</i>	<i>ajuhavam</i>	<i>juhuyām</i>	<i>juhavāni</i>
	2. os.	<i>juhoši</i>	<i>ajuhoh</i>	<i>juhuyāh</i>	<i>juhudhi</i>
	3. os.	<i>juhoti</i>	<i>ajuhot</i>	<i>juhuyāt</i>	<i>juhotu</i>
pl.	1. os.	<i>juhumaḥ</i>	<i>ajuhuma</i>	<i>juhuyāma</i>	<i>juhavāma</i>
	2. os.	<i>juhutha</i>	<i>ajuhuta</i>	<i>juhuyāta</i>	<i>juhuta</i>
	3. os.	<i>juhvati</i>	<i>ajuhavuh</i>	<i>juhuyuh</i>	<i>juhvatu</i>
du.	1. os.	<i>juhuvaḥ</i>	<i>ajuhuva</i>	<i>juhuyāva</i>	<i>juhavāva</i>
	2. os.	<i>juhuthaḥ</i>	<i>ajuhutam</i>	<i>juhuyātam</i>	<i>juhutam</i>
	3. os.	<i>juhutaḥ</i>	<i>ajuhutām</i>	<i>juhuyātām</i>	<i>juhutām</i>

Médium					
		indikativ prézenta	imperfektum	optativ	imperativ
sg.	1. os.	<i>juhve</i>	<i>ajuhvi</i>	<i>juhvīya</i>	<i>juhavai</i>
	2. os.	<i>juhuše</i>	<i>ajuhuthāḥ</i>	<i>juhvīthāḥ</i>	<i>juhušva</i>
	3. os.	<i>juhute</i>	<i>ajuhuta</i>	<i>juhvīta</i>	<i>juhutām</i>
pl.	1. os.	<i>juhumahe</i>	<i>ajuhumahi</i>	<i>juhvīmahi</i>	<i>juhavāmahai</i>
	2. os.	<i>juhudhve</i>	<i>ajuhudhvam</i>	<i>juhvīdhvam</i>	<i>juhudhvam</i>
	3. os.	<i>juhvate</i>	<i>ajuhvata</i>	<i>juhvīran</i>	<i>juhvatām</i>
du.	1. os.	<i>juhuvahe</i>	<i>ajuhuvahi</i>	<i>juhvīvahi</i>	<i>juhavāvahai</i>
	2. os.	<i>juhvāthe</i>	<i>ajuhāthām</i>	<i>juhvīyāthām</i>	<i>juhvāthām</i>
	3. os.	<i>juhvāte</i>	<i>ajuhvātām</i>	<i>juhvīyātām</i>	<i>juhvātām</i>

Zvláštnosti v konjugaci

dā- „dávat“

		Indikativ prézen- ta		Imperfektum		Imperativ	
		aktivum	médium	aktivum	médium	aktivum	médium
sg.	1. os.	<i>dadāmi</i>	<i>dade</i>	<i>adadām</i>	<i>adadi</i>	<i>dadāni</i>	<i>dadai</i>
	2. os.	<i>dadāsi</i>	<i>datse</i>	<i>adadāḥ</i>	<i>adatthāḥ</i>	<i>dehi</i>	<i>datsva</i>
	3. os.	<i>dadāti</i>	<i>datte</i>	<i>adadāt</i>	<i>adatta</i>	<i>dadātu</i>	<i>dattām</i>
pl.	1. os.	<i>dadmaḥ</i>	<i>dadma- he</i>	<i>adadma</i>	<i>adadmahi</i>	<i>dadāma</i>	<i>dadāma- hai</i>
	2. os.	<i>dattha</i>	<i>daddhve</i>	<i>adatta</i>	<i>adadd- hvam</i>	<i>datta</i>	<i>daddhvam</i>
	3. os.	<i>dadati</i>	<i>dadate</i>	<i>adaduḥ</i>	<i>adadata</i>	<i>dadatu</i>	<i>dadatām</i>
du.	1. os.	<i>dadvaḥ</i>	<i>dadvahe</i>	<i>adadva</i>	<i>adadvahi</i>	<i>dadāva</i>	<i>dadāvahai</i>
	2. os.	<i>datthaḥ</i>	<i>dadāthe</i>	<i>adattam</i>	<i>ada- dāthām</i>	<i>dattam</i>	<i>dadāthām</i>
	3. os.	<i>dattaḥ</i>	<i>dadāte</i>	<i>adattām</i>	<i>adadātām</i>	<i>dattām</i>	<i>dadātām</i>

Optativ

		aktivum	médium
sg.	1. os.	<i>dadyām</i>	<i>dadīya</i>
	2. os.	<i>dadyāḥ</i>	<i>dadīthāḥ</i>
	3. os.	<i>dadyāt</i>	<i>dadīta</i>
pl.	1. os.	<i>dadyāma</i>	<i>dadīmahi</i>
	2. os.	<i>dadyāta</i>	<i>dadīdhvam</i>
	3. os.	<i>dadyuḥ</i>	<i>dadīran</i>
du.	1. os.	<i>dadyāva</i>	<i>dadīvahi</i>
	2. os.	<i>dadyātam</i>	<i>dadīyāthām</i>
	3. os.	<i>dadyātām</i>	<i>dadīyātām</i>

dhā- „klást“

		Indikativ prézenta		Imperfektum		Imperativ	
		aktivum	médium	aktivum	médium	aktivum	médium
sg.	1. os.	<i>dadhāmi</i>	<i>dadhe</i>	<i>adadhām</i>	<i>adadhi</i>	<i>dadhāni</i>	<i>dadhai</i>
	2. os.	<i>dadhāsi</i>	<i>dhatse</i>	<i>adadhāḥ</i>	<i>adhatthāḥ</i>	<i>dhehi</i>	<i>dhatsva</i>
	3. os.	<i>dadhāti</i>	<i>dhatte</i>	<i>adadhāt</i>	<i>adhatta</i>	<i>dadhātu</i>	<i>dhattām</i>
pl.	1. os.	<i>dadhmaḥ</i>	<i>dadhmahe</i>	<i>adadhma</i>	<i>adadhmahi</i>	<i>dadhāma</i>	<i>dadhāma-</i> <i>hai</i>
	2. os.	<i>dhattha</i>	<i>dhaddhve</i>	<i>adhatta</i>	<i>adhadd-</i> <i>hvam</i>	<i>dhatta</i>	<i>dhadd-</i> <i>hvam</i>
	3. os.	<i>dadhati</i>	<i>dadhate</i>	<i>adadhuḥ</i>	<i>adadhata</i>	<i>dadhatu</i>	<i>dadhatām</i>
du.	1. os.	<i>dadhvaḥ</i>	<i>dahvahe</i>	<i>adadhva</i>	<i>adadhvahi</i>	<i>dadhāva</i>	<i>dadhāva-</i> <i>hai</i>
	2. os.	<i>dhatthaḥ</i>	<i>dadhāthe</i>	<i>adhattam</i>	<i>adad-</i> <i>hāthām</i>	<i>dhattam</i>	<i>dadhāthām</i>
	3. os.	<i>dhattaḥ</i>	<i>dadhāe</i>	<i>adhattām</i>	<i>adadhātām</i>	<i>dhattām</i>	<i>dadhātām</i>

Optativ

		aktivum	médium
sg.	1. os.	<i>dadhyām</i>	<i>dadhīya</i>
	2. os.	<i>dadhyāḥ</i>	<i>dadhīthāḥ</i>
	3. os.	<i>dadhyāt</i>	<i>dadhīta</i>
pl.	1. os.	<i>dadhyāma</i>	<i>dadhīmahi</i>
	2. os.	<i>dadhyāta</i>	<i>dadhīdhvam</i>
	3. os.	<i>dadhyuḥ</i>	<i>dadhīran</i>
du.	1. os.	<i>dadhyāva</i>	<i>dadhīvahi</i>
	2. os.	<i>dadhyātam</i>	<i>dadhīyāthām</i>
	3. os.	<i>dadhyātām</i>	<i>dadhīyātām</i>

Další příklady kořenů 3. třídy:

gā- (*jigāti*) „jít“, *cakās-* (*cakāsti*) „svítit, zářit“, *has-* (*babhasti*) „žvýkat“, *bhī-* (*bibheti*) „bát se“, *bhr-* (*bibharti*) „nést, nosit“, *mā-* (*mimāti*) „řvát“, *mā-* (*mimīte*) „měřit“, *hā-* (*jihīte*) „odcházet“, *hā-* (*jahāti*) „opustit, zanechat“, *hrī-* (*jihreti*) „stydět se“, ...

5. TŘÍDA

Atematický *nu*-prézens

Patří sem atematická slovesa, rozšířená sufixem *-no* ~ *-nu*, ablautově alternující.

ci- „sbírat“

Aktivum					
		indikativ prézentu	imperfektum	optativ	imperativ
sg.	1. os.	<i>cinomi</i>	<i>acinavam</i>	<i>cinuyām</i>	<i>cinavāni</i>
	2. os.	<i>cinosi</i>	<i>acinoḥ</i>	<i>cinuyāḥ</i>	<i>cinu</i>
	3. os.	<i>cinoti</i>	<i>acिनot</i>	<i>cinuyāt</i>	<i>cinotu</i>
pl.	1. os.	<i>cinumaḥ</i>	<i>acinuma</i>	<i>cinuyāma</i>	<i>cinavāma</i>
	2. os.	<i>cinutha</i>	<i>acinuta</i>	<i>cinuyāta</i>	<i>cinuta</i>
	3. os.	<i>cinvanti</i>	<i>acinvan</i>	<i>cinuyuḥ</i>	<i>cinvantu</i>
du.	1. os.	<i>cinuvaḥ</i>	<i>acinuva</i>	<i>cinuyāva</i>	<i>cinavāva</i>
	2. os.	<i>cinuthaḥ</i>	<i>acinutam</i>	<i>cinuyātam</i>	<i>cinutam</i>
	3. os.	<i>cinutaḥ</i>	<i>acinutām</i>	<i>cinuyātām</i>	<i>cinutām</i>

Médium					
		indikativ prézentu	imperfektum	optativ	imperativ
sg.	1. os.	<i>cinve</i>	<i>acinvi</i>	<i>cinvīya</i>	<i>cinavai</i>
	2. os.	<i>cinuṣe</i>	<i>acinuthāḥ</i>	<i>cinvīthāḥ</i>	<i>cinuṣva</i>
	3. os.	<i>cinute</i>	<i>acinuta</i>	<i>cinvīta</i>	<i>cinutām</i>
pl.	1. os.	<i>cinumahe</i>	<i>acinumahi</i>	<i>cinvīmahī</i>	<i>cinavāmahai</i>
	2. os.	<i>cinudhve</i>	<i>acinudhvam</i>	<i>cinvīdhvam</i>	<i>cinudhvam</i>
	3. os.	<i>cinvate</i>	<i>acinvata</i>	<i>cinvīran</i>	<i>cinvatām</i>
du.	1. os.	<i>cinuvahe</i>	<i>acinvuahi</i>	<i>cinvīvahi</i>	<i>cinavāvahai</i>
	2. os.	<i>cinvāthe</i>	<i>acinvāthām</i>	<i>cinvīyāthām</i>	<i>cinvāthām</i>
	3. os.	<i>cinvāte</i>	<i>acinvātām</i>	<i>cinvīyātām</i>	<i>cinvātām</i>

Další příklady kořenů 5. třídy:

āp- „získat“, *dhū-* „otřásat“, *śru-* „slyšet“, *su-* „lisovat“, ...

7. TŘÍDA

Atematický prézens s nazálním infixem

Patří sem atematická slovesa, rozšířená infixem *-na-* ~ *-n-*, ablautově alternujícími.

bhid- „rozseknout“

Aktivum					
		indikativ prézena	imperfektum	optativ	imperativ
sg.	1. os.	<i>bhinadmi</i>	<i>abhinadam</i>	<i>bhindyām</i>	<i>bhinadāni</i>
	2. os.	<i>bhinatsi</i>	<i>abhinat</i>	<i>bhindyāḥ</i>	<i>bhinddhi</i>
	3. os.	<i>bhinatti</i>	<i>abhinat</i>	<i>bhindyāt</i>	<i>bhinattu</i>
pl.	1. os.	<i>bhindmaḥ</i>	<i>abhindma</i>	<i>bhindyāma</i>	<i>bhinadāma</i>
	2. os.	<i>bhinttha</i>	<i>abhintta</i>	<i>bhindyāta</i>	<i>bhintta</i>
	3. os.	<i>bhindanti</i>	<i>abhindan</i>	<i>bhindyuḥ</i>	<i>bhindantu</i>
du.	1. os.	<i>bhindvaḥ</i>	<i>abhindva</i>	<i>bhindyāva</i>	<i>bhinadāva</i>
	2. os.	<i>bhintthaḥ</i>	<i>abhinttam</i>	<i>bhindyātam</i>	<i>bhinttam</i>
	3. os.	<i>bhinttaḥ</i>	<i>abhinttām</i>	<i>bhindyātām</i>	<i>bhinttām</i>

Médium					
		indikativ prézentá	imperfektum	optativ	imperativ
sg.	1. os.	<i>bhinde</i>	<i>abhindi</i>	<i>bhindīya</i>	<i>bhinadai</i>
	2. os.	<i>bhintse</i>	<i>abhintthāḥ</i>	<i>bhindīthāḥ</i>	<i>bhintsva</i>
	3. os.	<i>bhintte</i>	<i>abhintta</i>	<i>bhindīta</i>	<i>bhinttām</i>
pl.	1. os.	<i>bhindmahe</i>	<i>abhindmahi</i>	<i>bhindīmahi</i>	<i>bhinadāmahai</i>
	2. os.	<i>bhinddhve</i>	<i>abhinddhvam</i>	<i>bhindīdhvam</i>	<i>bhinddhvam</i>
	3. os.	<i>bhindate</i>	<i>abhindata</i>	<i>bhindīran</i>	<i>bhindatām</i>
du.	1. os.	<i>bhindvahe</i>	<i>abhindvahi</i>	<i>bhindīvahi</i>	<i>bhinadāvahai</i>
	2. os.	<i>bhindāthe</i>	<i>abhindāthām</i>	<i>bhindīyāthām</i>	<i>bhindāthām</i>
	3. os.	<i>bhindāte</i>	<i>abhindātām</i>	<i>bhindīyātām</i>	<i>bhindātām</i>

Další příklady kořenů 7. třídy:

añj- „pomazat“, *bhañj-* „zlomit“, *yuj-* „spojit“, *rudh-* „bránit“, *hims-* „ublížit“, ...

8. TŘÍDA

Atematický *u*-prézens

Patří sem atematická slovesa, rozšířená sufixem *-o* ~ *-u*, ablautově alternujícím.

tan- „napínat, táhnout“

Aktivum					
		indikativ prézentá	imperfektum	optativ	imperativ
sg.	1. os.	<i>tanomi</i>	<i>atanavam</i>	<i>tanuyām</i>	<i>tanavāni</i>
	2. os.	<i>tanoṣi</i>	<i>atanoḥ</i>	<i>tanuyāḥ</i>	<i>tanu</i>
	3. os.	<i>tanoti</i>	<i>atanot</i>	<i>tanuyāt</i>	<i>tanotu</i>
pl.	1. os.	<i>tanumaḥ</i>	<i>atanuma</i>	<i>tanuyāma</i>	<i>tanavāma</i>
	2. os.	<i>tanutha</i>	<i>atanuta</i>	<i>tanuyāta</i>	<i>tanuta</i>
	3. os.	<i>tanvanti</i>	<i>atanvan</i>	<i>tanuyuḥ</i>	<i>tanvantu</i>
du.	1. os.	<i>tanuvaḥ</i>	<i>atanuva</i>	<i>tanuyāva</i>	<i>tanavāva</i>
	2. os.	<i>tanuthaḥ</i>	<i>atanutam</i>	<i>tanuyātam</i>	<i>tanutam</i>
	3. os.	<i>tanuthaḥ</i>	<i>atanutām</i>	<i>tanuyātām</i>	<i>tanutām</i>

Médium					
		indikativ prézentá	imperfektum	optativ	imperativ
sg.	1. os.	<i>tanve</i>	<i>atanvi</i>	<i>tanvīya</i>	<i>tanavai</i>
	2. os.	<i>tanuṣe</i>	<i>atanuthāḥ</i>	<i>tanvīthāḥ</i>	<i>tanuṣva</i>
	3. os.	<i>tanute</i>	<i>atanuta</i>	<i>tanvīta</i>	<i>tanutām</i>
pl.	1. os.	<i>tanumahe</i>	<i>atanumahi</i>	<i>tanvīmahi</i>	<i>tanavāmahai</i>
	2. os.	<i>tanudhve</i>	<i>atanudhvam</i>	<i>tanvīdhvam</i>	<i>tanudhvam</i>
	3. os.	<i>tanvate</i>	<i>atanvata</i>	<i>tanvīran</i>	<i>tanvatām</i>
du.	1. os.	<i>tanuvahe</i>	<i>atanuvahi</i>	<i>tanvīvahi</i>	<i>tanavāvahai</i>
	2. os.	<i>tanvāthe</i>	<i>atanvāthām</i>	<i>tanvīyāthām</i>	<i>tanvāthām</i>
	3. os.	<i>tanvāte</i>	<i>atanvātām</i>	<i>tanvīyātām</i>	<i>tanvātām</i>

Pozn.: Časuje se zcela stejně jako prézens 5. třídy.

kr- „dělat“ (silný přítentní kmen: *karo-*, slabý přítentní kmen: *kuru-*, *kur-*⁴)

4 Ve védštině však pravidelně v 5. třídě: *kr̥no-* ~ *kr̥nu-*!

		Indikativ prézenta		Imperfektum	
		aktivum	médium	aktivum	médium
sg.	1. os.	<i>karomi</i>	<i>kurve</i>	<i>akaravam</i>	<i>akurvi</i>
	2. os.	<i>karoṣi</i>	<i>kuruṣe</i>	<i>akaroḥ</i>	<i>akuruthāḥ</i>
	3. os.	<i>karoti</i>	<i>kurute</i>	<i>akarot</i>	<i>akuruta</i>
pl.	1. os.	<i>kurmaḥ</i>	<i>kurmahe</i>	<i>akurma</i>	<i>akurmahi</i>
	2. os.	<i>kurutha</i>	<i>kurudhve</i>	<i>akuruta</i>	<i>akurudhvam</i>
	3. os.	<i>kurvanti</i>	<i>kurvate</i>	<i>akurvan</i>	<i>akurvata</i>
du.	1. os.	<i>kurvaḥ</i>	<i>kurvahe</i>	<i>akurva</i>	<i>akurvahi</i>
	2. os.	<i>kuruthaḥ</i>	<i>kurvāthe</i>	<i>akurutam</i>	<i>akurvāthām</i>
	3. os.	<i>kurutaḥ</i>	<i>kurvāte</i>	<i>akurutām</i>	<i>akurvātām</i>

		Optativ		Imperativ	
		aktivum	médium	aktivum	médium
sg.	1. os.	<i>kuryām</i>	<i>kurvīya</i>	<i>karavāni</i>	<i>karavai</i>
	2. os.	<i>kuryāḥ</i>	<i>kurvīthāḥ</i>	<i>kuru</i>	<i>kuruṣva</i>
	3. os.	<i>kuryāt</i>	<i>kurvīta</i>	<i>karotu</i>	<i>kurutām</i>
pl.	1. os.	<i>kuryāma</i>	<i>kurvīmahi</i>	<i>karavāma</i>	<i>karavāmahai</i>
	2. os.	<i>kuryāta</i>	<i>kurvīdhvam</i>	<i>kuruta</i>	<i>kurudhvam</i>
	3. os.	<i>kuryuḥ</i>	<i>kurvīran</i>	<i>kurvantu</i>	<i>kurvatām</i>
du.	1. os.	<i>kuryāva</i>	<i>kurvīvahi</i>	<i>karavāva</i>	<i>karavāvahai</i>
	2. os.	<i>kuryātam</i>	<i>kurvīyāthām</i>	<i>kurutam</i>	<i>kurvāthām</i>
	3. os.	<i>kuryātām</i>	<i>kurvīyātām</i>	<i>kurutām</i>	<i>kurvātām</i>

Další příklady kořenů 8. třídy: *kṣaṇ-* „zraňovat“, *man-* „myslet“, ...

9. TRÍDA

Atematický *nā*-prézens

Patří sem atematická slovesa, rozšířená sufixem *-nā* ~ *-nī*, ablautově alternujícím.

aś- „jíst“

Aktivum					
		indikativ prézentá	imperfektum	optativ	imperativ
sg.	1. os.	<i>aśnāmi</i>	<i>āśnām</i>	<i>aśnīyām</i>	<i>aśnāni</i>
	2. os.	<i>aśnāsi</i>	<i>āśnāḥ</i>	<i>aśnīyāḥ</i>	<i>aśāna</i>
	3. os.	<i>aśnāti</i>	<i>āśnāt</i>	<i>aśnīyāt</i>	<i>aśnātu</i>
pl.	1. os.	<i>aśnīmaḥ</i>	<i>āśnīma</i>	<i>aśnīyāma</i>	<i>aśnāma</i>
	2. os.	<i>aśnītha</i>	<i>āśnīta</i>	<i>aśnīyāta</i>	<i>aśnīta</i>
	3. os.	<i>aśnanti</i>	<i>āśnan</i>	<i>aśnīyuh</i>	<i>aśnantu</i>
du.	1. os.	<i>aśnīvaḥ</i>	<i>āśnīva</i>	<i>aśnīyāva</i>	<i>aśnāva</i>
	2. os.	<i>aśnīthaḥ</i>	<i>āśnītam</i>	<i>aśnīyātam</i>	<i>aśnītam</i>
	3. os.	<i>aśnītaḥ</i>	<i>āśnītām</i>	<i>aśnīyātām</i>	<i>aśnītām</i>

Médium					
		indikativ prézentá	imperfektum	optativ	imperativ
sg.	1. os.	<i>aśne</i>	<i>āśni</i>	<i>aśnīya</i>	<i>aśnai</i>
	2. os.	<i>aśnīše</i>	<i>āśnīthāḥ</i>	<i>aśnīthāḥ</i>	<i>aśnīšva</i>
	3. os.	<i>aśnīte</i>	<i>āśnīta</i>	<i>aśnīta</i>	<i>aśnītām</i>
pl.	1. os.	<i>aśnīmahe</i>	<i>āśnīmahi</i>	<i>aśnīmahi</i>	<i>aśnāmahai</i>
	2. os.	<i>aśnīdhve</i>	<i>āśnīdhvam</i>	<i>aśnīdhvam</i>	<i>aśnīdhvam</i>
	3. os.	<i>aśnate</i>	<i>āśnata</i>	<i>aśnīran</i>	<i>aśnatām</i>
du.	1. os.	<i>aśnīvahe</i>	<i>āśnīvahi</i>	<i>aśnīvahi</i>	<i>aśnāvahai</i>
	2. os.	<i>aśnāthe</i>	<i>āśnāthām</i>	<i>aśnīyāthām</i>	<i>aśnāthām</i>
	3. os.	<i>aśnāte</i>	<i>āśnātām</i>	<i>aśnīyātām</i>	<i>aśnātām</i>

Další příklady kořenů 9. třídy: *krī-* „kupovat“, *grah-* „vzít“, *jñā-* „znát“, *dhū-* „otřásat“, *pū-* „očišťovat“, *bandh-* „vázat, poutat“, *manth-* „stloukat na máslo“, *lū-* „kosit“, ...

2.4.1.3 Odvozené „sekundární“ konjugace

K sekundárním konjugacím počítáme takové kmene, které mají, na rozdíl od kmene primárního, jasný další gramatický význam. Takový kmen stojí v opozici vůči nepříznakovému kmenu primárnímu, srov. primární kmen kořene *dhā-*: *dadhā-* a jeho sekundární kmeny: pasivum *dhīya-*, kz. *dhāpaya-*, deziderativum *didhiṣa-*.

Pasivum

Pasivní kmen přítomný se tvoří většinou od kořene v redukovaném stupni pomocí sufixu *-ya*. Končí-li kořen vokálem, bývá tento vokál dloužen, *r* se mění v *ri*. Koncovky jsou mediální, syntaktická vazba s instrumentálem (jako v češtině). Flexe odpovídá flexi 4. přítomné třídy.

Pasivní kmen aoristový tvoří zvláštní formu pro 3. os. sg., kdy se přidává *-i* ke kořeni v dlouženém stupni.

Jiné temporální kmeny zvláštní pasivum netvoří, užívají se tvary mediální.

Denominativum

Denominativa jsou slovesa, která se tvoří od nominálních kmenů pomocí sufixu *-ya*, formálně jako slovesa 4. přítomné třídy. Význam denominativ je odvozen od významu kmene, nejčastěji „vypadat jako“, „chovat se jako“, „stát se“, „dělat, provozovat“, např. *rājan-* „král“ → *rājāyate* „chová se jako král, hraje si na krále“.

Kauzativum

Kauzativní kmen se tvoří podobně jako slovesa 10. třídy, tj. přidáním sufixu *-aya* ke kořeni v plném či dlouženém stupni. Význam kauzativ

je „způsobit děj“. Kořeny typu *Cā-* tvoří kauzativum pomocí sufixu *-paya*.

Např. *cur-*, *corayati* „krást“, *sthā-*, *sthāpayati* „postavit, zastavit“.

Intensivum

Formálním příznakem intensiv je reduplikace. Reduplikační vokál je buď komplexním vrcholem typu *a + sonanta/nazála*, nebo *ā*. Aktivní kmen má nulový sufix (někdy protetický vokál *-ī-*), medium je tvořeno sufixem *-ya*. Intensiva označují děj opakovaný, intenzivní apod. Např. *drā-* „běžet“ → *daridrāti* „pobíhá sem a tam“, *drś-* „vidět“ → *darīdrśyate* „bývá vždy vidět“.

Desiderativum

Desiderativa mají reduplikaci podobnou jako jako slovesa 3. třídy (reduplikačním vokálem je *i/u*), k tomu je ke kořeni přidán sufix *-sa/-ṣa* (podle pravidla ruki), někdy *-iṣa*. Desiderativa vyjadřuje děj, o kterém si přejeme, aby nastal. Např. *pā-* „pít“ → *pipāsati* „toužit se napít, žíznit“.

Příklady flexe „sekundárních“ přítomných formací (pasiva, intensiva, desiderativa)

kriya- (pasivum od kořene *kr-*), *ditsa-* (desiderativum od kořene *dā-*), *vevid-* (intensivum od kořene *vid-*), *bobudh-* (intensivum od kořene *budh-*)

Indikativ prézenta

sg.	1. os.	<i>kriye</i>	<i>ditsāmi</i>	<i>vevedmi, vevidmi</i>	<i>bobudhye</i>
	2. os.	<i>kriyase</i>	<i>ditsasi</i>	<i>veveti, vevidīṣi</i>	<i>bobudhyase</i>
	3. os.	<i>kriyate</i>	<i>ditsati</i>	<i>veveti, vevidīti</i>	<i>bobudhyate</i>
pl.	1. os.	<i>kriyāmahe</i>	<i>ditsāmaḥ</i>	<i>vevidmaḥ</i>	<i>bobudhyāmahe</i>
	2. os.	<i>kriyadhve</i>	<i>ditsatha</i>	<i>vevidtha</i>	<i>bobudhyadhve</i>
	3. os.	<i>kriyate</i>	<i>ditsanti</i>	<i>vevidanti</i>	<i>bobudhyate</i>
du.	1. os.	<i>kriyāvahe</i>	<i>ditsāvaḥ</i>	<i>vevidvaḥ</i>	<i>bobudhyāvahe</i>
	2. os.	<i>kriyāthe</i>	<i>ditsathaḥ</i>	<i>vevidthaḥ</i>	<i>bobudhyāthe</i>
	3. os.	<i>kriyāte</i>	<i>ditsataḥ</i>	<i>vevidtaḥ</i>	<i>bobudhyāte</i>

Imperfektum

sg.	1. os.	<i>akriye</i>	<i>aditsam</i>	<i>avevidam</i>	<i>abobudhye</i>
	2. os.	<i>akriyathāḥ</i>	<i>aditsaḥ</i>	<i>avevet, avevidīḥ</i>	<i>abobudhyathāḥ</i>
	3. os.	<i>akriyata</i>	<i>aditsat</i>	<i>avevet, avevidīt</i>	<i>abobudhyata</i>
pl.	1. os.	<i>akriyāmahi</i>	<i>aditsāma</i>	<i>avevidma</i>	<i>abobudhyāmahi</i>
	2. os.	<i>akriyadhvam</i>	<i>aditsata</i>	<i>avevidta</i>	<i>abobudhyadhvam</i>
	3. os.	<i>akriyanta</i>	<i>aditsan</i>	<i>avevidan</i>	<i>abobudhyanta</i>
du.	1. os.	<i>akriyāvahi</i>	<i>aditsāva</i>	<i>avevidva</i>	<i>abobudhyāvahi</i>
	2. os.	<i>akriyethām</i>	<i>aditsatam</i>	<i>avevidtam</i>	<i>abobudhyethām</i>
	3. os.	<i>akriyetām</i>	<i>aditsatām</i>	<i>avevidtām</i>	<i>abobudhetām</i>

Optativ					
sg.	1. os.	<i>kriyeya</i>	<i>ditseyam</i>	<i>vevidyam</i>	<i>bobudhyeya</i>
	2. os.	<i>kriyethāḥ</i>	<i>ditseḥ</i>	<i>vevidyeḥ</i>	<i>bobudhyethāḥ</i>
	3. os.	<i>kriyeta</i>	<i>ditset</i>	<i>vevidyet</i>	<i>bobudhyeta</i>
pl.	1. os.	<i>kriyemahi</i>	<i>ditsema</i>	<i>vevidyema</i>	<i>bobudhyemahi</i>
	2. os.	<i>kriyedhvam</i>	<i>ditseta</i>	<i>vevidyeta</i>	<i>bobudhyedhvam</i>
	3. os.	<i>kriyeran</i>	<i>ditseyuḥ</i>	<i>vevidyuḥ</i>	<i>bobudhyeran</i>
du.	1. os.	<i>kriyevahi</i>	<i>ditseva</i>	<i>vevidyeva</i>	<i>bobudhyevahi</i>
	2. os.	<i>kriyeyāthām</i>	<i>ditsetam</i>	<i>vevidyetam</i>	<i>bobudhyeyāthām</i>
	3. os.	<i>kriyeyātām</i>	<i>ditsetām</i>	<i>vevidyetām</i>	<i>bobudhyeyātām</i>

Imperativ					
sg.	1. os.	<i>kriyai</i>	<i>ditsāni</i>	<i>vevidāni</i>	<i>bobudhyai</i>
	2. os.	<i>kriyasva</i>	<i>ditsa</i>	<i>veviddhi</i>	<i>bobudhyasva</i>
	3. os.	<i>kriyatām</i>	<i>ditsatu</i>	<i>vevetu, vevidītu</i>	<i>bobudhyatām</i>
pl.	1. os.	<i>kriyāmahai</i>	<i>ditsāma</i>	<i>vevidāma</i>	<i>bobudhyāmahai</i>
	2. os.	<i>kriyadhvam</i>	<i>ditsata</i>	<i>vevidata</i>	<i>bobudhyadhvam</i>
	3. os.	<i>kriyantām</i>	<i>ditsantu</i>	<i>vevidantu</i>	<i>bobudhyantām</i>
du.	1. os.	<i>kriyāvahai</i>	<i>ditsāva</i>	<i>vevidāva</i>	<i>bobudhyāvahai</i>
	2. os.	<i>kriyethām</i>	<i>ditsatam</i>	<i>vevidatam</i>	<i>bobudhyethām</i>
	3. os.	<i>kriyetām</i>	<i>ditsatām</i>	<i>vevidatām</i>	<i>bobudhyetām</i>

Pozn.: Pasivum, desiderativum a mediální tvary intensiva se časují stejně jako tematický prézens 1. třídy, aktivní tvary intensiva jako atematický prézens 2. třídy.

2.4.1.4 Mody verba finita

V klasickém sanskrtu jsou mimo indikativu (tvary výše) i další mody. Tvoří se pouze od přítomného kmene, případně od kmenů odvozených konjugací.

bhr- „nést“, *dā-* „dát“

Imperativ			
aktivum			
sg.	1. os.	<i>bharāni</i>	<i>dadāni</i>
	2. os.	<i>bhara</i>	<i>dehi</i>
	3. os.	<i>bharatu</i>	<i>dadātu</i>
pl.	1. os.	<i>bharāma</i>	<i>dadāma</i>
	2. os.	<i>bharata</i>	<i>datta</i>
	3. os.	<i>bharantu</i>	<i>dadatu</i>
du.	1. os.	<i>bharāva</i>	<i>dadāva</i>
	2. os.	<i>bharatam</i>	<i>dattam</i>
	3. os.	<i>bharatām</i>	<i>dattām</i>

médium			
sg.	1. os.	<i>bharai</i>	<i>dadai</i>
	2. os.	<i>bharasva</i>	<i>datsva</i>
	3. os.	<i>bharatām</i>	<i>dattām</i>
pl.	1. os.	<i>bharāmahai</i>	<i>dadāmahai</i>
	2. os.	<i>bharadhvam</i>	<i>dadhvam</i>
	3. os.	<i>bharantām</i>	<i>dadatām</i>
du.	1. os.	<i>bharāvahai</i>	<i>dadāvahai</i>
	2. os.	<i>bharethām</i>	<i>dadāthām</i>
	3. os.	<i>bharetām</i>	<i>dadātām</i>

Optativ			
aktivum			
sg.	1. os.	<i>bhareyam</i>	<i>duhyām</i>
	2. os.	<i>bhareḥ</i>	<i>duhyāḥ</i>
	3. os.	<i>bharet</i>	<i>duhyāt</i>
pl.	1. os.	<i>bharema</i>	<i>duhyāma</i>
	2. os.	<i>bhareta</i>	<i>duhyāta</i>
	3. os.	<i>bhareyuh</i>	<i>duhyuh</i>
du.	1. os.	<i>bhareva</i>	<i>duhīya</i>
	2. os.	<i>bharetam</i>	<i>duhīthāḥ</i>
	3. os.	<i>bharetām</i>	<i>duhīta</i>

médium			
sg.	1. os.	<i>bhareya</i>	<i>duhīya</i>
	2. os.	<i>bharethāḥ</i>	<i>duhīthāḥ</i>
	3. os.	<i>bhareta</i>	<i>duhīta</i>
pl.	1. os.	<i>bharemahai</i>	<i>duhīmahi</i>
	2. os.	<i>bharedhvam</i>	<i>duhīdhvam</i>
	3. os.	<i>bhareran</i>	<i>duhīran</i>
du.	1. os.	<i>bharevahi</i>	<i>duhīvahi</i>
	2. os.	<i>bhareyāthām</i>	<i>duhīyāthām</i>
	3. os.	<i>bhareyātām</i>	<i>duhīyātām</i>

(Injunktiv)

V klasickém sanskrtu se rovná bezaugmentovým préteritům, zvláštní gramatický význam již nemá.

(Prekativ)

Prekativ neboli optativ aoristu se tvoří od kořene (nečastěji v základním stupni) rozšířeného o prekativní příznak *-s-*; připojuje koncovky optativu atematických tříd. Význam prekativu je blízký optativu, vyjadřuje žádost, přání, touhu, prosbu apod.

budh- „bdít“

		Aktivum	Médium
sg.	1. os.	<i>budhyāsam</i>	<i>bodhiṣīya</i>
	2. os.	<i>budhyāḥ</i>	<i>bodhiṣiṣṭhāḥ</i>
	3. os.	<i>budhyāt</i>	<i>bodhiṣiṣṭa</i>
pl.	1. os.	<i>budhyāsma</i>	<i>bodhiṣīmahi</i>
	2. os.	<i>budhyāsta</i>	<i>bodhiṣiḍhvam</i>
	3. os.	<i>budhyāsuḥ</i>	<i>bodhiṣīran</i>
du.	1. os.	<i>budhyāsva</i>	<i>bodhiṣīvahi</i>
	2. os.	<i>budhyāstam</i>	<i>bodhiṣīyāsthām</i>
	3. os.	<i>budhyāstām</i>	<i>bodhiṣīyāstām</i>

2.4.1.5 Aorist

Aorist má v klasickém sanskrtu význam prostého minulého času jako imperfektum či perfektum. Tvoří se několika způsoby. V klasickém sanskrtu mívá aorist vždy **augment** (vyjma izolovaných injunktivů).

Celkem lze v sanskrtu rozlišit sedm typů aoristů:

1. jednoduchý aorist: a) aorist kořenový, b) *a*-aorist;
2. reduplikovaný aorist;
3. sigmatický aorist: a) *s*-aorist, b) *iṣ*-aorist, c) *siṣ*-aorist, d) *sa*-aorist.

Aorist kořenový a reduplikovaný

Kořenový aorist je tvořen kořenem (vyjma ablautu), koncovky se připojují přímo ke kořeni (např. kořeny *dā-*, *pā-*, *sthā-*, *bhū-*, ...).

***a*-aorist** má mezi kořenem v základním stupni a koncovkou ještě navíc vokál *-a-* (např. kořeny *vid-*, *chid-*, *krudh-*, *bhuj-*, ...)

Reduplikovaný aorist je většinou tematický (příznačný je především pro slovesa 10. třídy a pro kauzativa), kořenový vokál je v pří-

padě jednoduché iniciály *-ī/ū-* (následuje-li *-u-* v kořeni), v případě iniciály vícečlenné jen *-i/u-*, viz typ *jan-*. Konsonanty se reduplikují podle stejných pravidel jako konsonanty sloves 3. třídy.

Tematický aorist má mezi kořenem a koncovkou tema (typ *vṛt-*).

dā- „dávat“ (koř. aor.), *bhū-* „být“ (koř. aor.), *vṛt-* „obracet“ (temat. aor.),

jan- „rodit“ (reduplik. aor.)

		<i>dā-</i>	<i>bhū-</i>	<i>vṛt-</i>	<i>jan-</i>
sg.	1. os.	<i>adām</i>	<i>abhūvam</i>	<i>avṛtam</i>	<i>ajījanam</i>
	2. os.	<i>adāḥ</i>	<i>abhūḥ</i>	<i>avṛtaḥ</i>	<i>ajījanaḥ</i>
	3. os.	<i>adāt</i>	<i>abhūt</i>	<i>avṛtat</i>	<i>ajījanat</i>
pl.	1. os.	<i>adāma</i>	<i>abhūma</i>	<i>avṛtāma</i>	<i>ajījanāma</i>
	2. os.	<i>adāta</i>	<i>abhūta</i>	<i>avṛtata</i>	<i>ajījanata</i>
	3. os.	<i>aduḥ</i>	<i>abhuvan</i>	<i>avṛtan</i>	<i>ajījanan</i>
du.	1. os.	<i>adāva</i>	<i>abhūva</i>	<i>avṛtāva</i>	<i>ajījanāva</i>
	2. os.	<i>adātam</i>	<i>abhūtam</i>	<i>avṛtatam</i>	<i>ajījanatam</i>
	3. os.	<i>adātām</i>	<i>abhūtām</i>	<i>avṛtatām</i>	<i>ajījanatām</i>
sg.	1. os.			<i>avṛte</i>	<i>ajījane</i>
	2. os.			<i>avṛtathāḥ</i>	<i>ajījanathāḥ</i>
	3. os.			<i>avṛtata</i>	<i>ajījanata</i>
pl.	1. os.			<i>avṛtāmahi</i>	<i>ajījanāmahi</i>
	2. os.			<i>avṛtadhvam</i>	<i>ajījanadhvam</i>
	3. os.			<i>avṛtanta</i>	<i>ajījananta</i>
du.	1. os.			<i>avṛtāvahi</i>	<i>ajījanāvahi</i>
	2. os.			<i>avṛtethām</i>	<i>ajījanethām</i>
	3. os.			<i>avṛtetām</i>	<i>ajījanetām</i>

Sigmatický aorist

Sigmatický aorist sloves má několik druhů tvoření: 1. čistý sigmatický aorist, kdy se ke kořeni v základním nebo zesíleném stupni přidává

příznak *-s-/-ṣ-* (typ *ji-*); 2. *iṣ-* aorist znamená, že se ke kořeni v zesíleném stupni přidává příznak *-iṣ* (typ *budh-*); 3. zdvojený sigmatický aorist, kořen se pojí s příznakem *-siṣ-* (typ *yā-*); 4. sigmatický aorist s tematem, s kořenem se pojí příznak *-sa-* (typ *diṣ-*).

ji- „vítězit“ (*s-* aor.), *budh-* „bdít“ (*iṣ-* aor.), *yā-* „jít“ (*siṣ-* aor.), *diṣ-* „ukazovat“ (*sa-* aor.)

Aktivum					
		<i>ji-</i>	<i>budh-</i>	<i>yā-</i>	<i>diṣ-</i>
sg.	1. os.	<i>ajaiṣam</i>	<i>abodhiṣam</i>	<i>ayāsiṣam</i>	<i>adikṣam</i>
	2. os.	<i>ajaiṣīḥ</i>	<i>abodhīḥ</i>	<i>ayāsiḥ</i>	<i>adikṣaḥ</i>
	3. os.	<i>ajaiṣīt</i>	<i>abodhīt</i>	<i>ayāsīt</i>	<i>adikṣat</i>
pl.	1. os.	<i>ajaiṣma</i>	<i>abodhiṣma</i>	<i>ayāsiṣma</i>	<i>adikṣāma</i>
	2. os.	<i>ajaiṣta</i>	<i>abodhiṣta</i>	<i>ayāsiṣta</i>	<i>adikṣata</i>
	3. os.	<i>ajaiṣuḥ</i>	<i>abodhiṣuḥ</i>	<i>ayāsiṣuḥ</i>	<i>adikṣan</i>
du.	1. os.	<i>ajaiṣva</i>	<i>abodhiṣva</i>	<i>ayāsiṣva</i>	<i>adikṣāva</i>
	2. os.	<i>ajaiṣtam</i>	<i>abodhiṣtam</i>	<i>ayāsiṣtam</i>	<i>adikṣatam</i>
	3. os.	<i>ajaiṣtām</i>	<i>abodhiṣtām</i>	<i>ayāsiṣtām</i>	<i>adikṣatām</i>

Médium					
sg.	1. os.	<i>ajeṣi</i>	<i>abodhiṣi</i>		<i>adikṣi</i>
	2. os.	<i>ajeṣthāḥ</i>	<i>abodhiṣthāḥ</i>		<i>adikṣathāḥ</i>
	3. os.	<i>ajeṣta</i>	<i>abodhiṣta</i>		<i>adikṣata</i>
pl.	1. os.	<i>ajeṣmahi</i>	<i>abodhiṣmahi</i>		<i>adikṣāmahi</i>
	2. os.	<i>ajeṣhvam</i>	<i>abodhiṣhvam</i>		<i>adikṣadhvam</i>
	3. os.	<i>ajeṣata</i>	<i>abodhiṣata</i>		<i>adikṣanta</i>
du.	1. os.	<i>ajeṣvahi</i>	<i>abodhiṣvahi</i>		<i>adikṣāvahi</i>
	2. os.	<i>ajeṣāthām</i>	<i>abodhiṣāthām</i>		<i>adikṣāthām</i>
	3. os.	<i>ajeṣātām</i>	<i>abodhiṣātām</i>		<i>adikṣātām</i>

2.4.1.6 Perfektum

Perfektum má, stejně jako imperfektum a aorist, význam prostého minulého času. Typickým prostředkem, který se užívá při tvoření perfekta, je perfektivá reduplikace (vyjma kořene *vid-*, který není reduplikován). Reduplikační vokál je *a*, vyjma kořenů obsahujících *i*, *u*, které se většinou reduplikují rovněž jako *i*, *u*. Dalším prostředkem jsou zvláštní perfektivní koncovky.

bhid- „rozseknout“, *kṛ-* „dělat“, *nī-* „vést“, *vyadh-* „provrtat“, *vac-* „říkat“, *tan-* „napínat“, *dā-* „dát“, *as-* „být“

Aktivum					
		<i>bhid-</i>	<i>kṛ-</i>	<i>nī-</i>	<i>vyadh-</i>
sg.	1. os.	<i>bibheda</i>	<i>cakāra</i>	<i>nināya</i>	<i>vivyādha</i>
	2. os.	<i>bibheditha</i>	<i>cakartha</i>	<i>ninetha,</i> <i>nināyitha</i>	<i>vivyādhitha</i>
	3. os.	<i>bibheda</i>	<i>cakāra</i>	<i>nināya</i>	<i>vivyādha</i>
pl.	1. os.	<i>bibhidima</i>	<i>caṛma</i>	<i>ninyima</i>	<i>vividhima</i>
	2. os.	<i>bibhida</i>	<i>cakra</i>	<i>ninya</i>	<i>vividha</i>
	3. os.	<i>bibhiduḥ</i>	<i>caṛuḥ</i>	<i>ninyuḥ</i>	<i>vividhuḥ</i>
du.	1. os.	<i>bibhidiva</i>	<i>caṛva</i>	<i>ninyiva</i>	<i>vividhiva</i>
	2. os.	<i>bibhidathuḥ</i>	<i>caṛathuḥ</i>	<i>ninyathuḥ</i>	<i>vividhathuḥ</i>
	3. os.	<i>bibhidatuḥ</i>	<i>caṛratuḥ</i>	<i>ninyatuḥ</i>	<i>vividhatuḥ</i>

Médium

sg.	1. os.	<i>bibhide</i>	<i>cakre</i>	<i>ninye</i>	<i>vividhe</i>
	2. os.	<i>bibhidīṣe</i>	<i>cakṛṣe</i>	<i>ninyiṣe</i>	<i>vividhiṣe</i>
	3. os.	<i>bibhide</i>	<i>cakre</i>	<i>ninye</i>	<i>vividhe</i>
pl.	1. os.	<i>bibhidimahe</i>	<i>cakṛmahe</i>	<i>ninyimahe</i>	<i>vividhimahe</i>
	2. os.	<i>bibhididhve</i>	<i>cakṛdhve</i>	<i>ninyidhve</i>	<i>vividhidhve</i>
	3. os.	<i>bibhidire</i>	<i>cakrīre</i>	<i>ninyire</i>	<i>vividhire</i>
du.	1. os.	<i>bibhidivahe</i>	<i>cakṛvahe</i>	<i>ninyivahe</i>	<i>vividhivahe</i>
	2. os.	<i>bibhidāthe</i>	<i>cakṛāthe</i>	<i>ninyāthe</i>	<i>vividhāthe</i>
	3. os.	<i>bibhidāte</i>	<i>cakṛāte</i>	<i>ninyāte</i>	<i>vividhāte</i>

Aktivum

		<i>vac-</i>	<i>tan-</i>	<i>dā-</i>	<i>as-</i>
sg.	1. os.	<i>uvāca</i>	<i>tatāna</i>	<i>dadau</i>	<i>āsa</i>
	2. os.	<i>uvaktha, uva-</i>	<i>tatantha, te-</i>	<i>dadātha, da-</i>	<i>āsitha</i>
	3. os.	<i>citha</i>	<i>nitha</i>	<i>ditha</i>	<i>āsa</i>
pl.	1. os.	<i>ūcima</i>	<i>tenima</i>	<i>dadima</i>	<i>āsima</i>
	2. os.	<i>ūca</i>	<i>tena</i>	<i>dada</i>	<i>āsa</i>
	3. os.	<i>ūcuḥ</i>	<i>tenuḥ</i>	<i>daduḥ</i>	<i>āsuḥ</i>
du.	1. os.	<i>ūciva</i>	<i>teniva</i>	<i>dadiva</i>	<i>āsiva</i>
	2. os.	<i>ūcathuḥ</i>	<i>tenathuḥ</i>	<i>dadathuḥ</i>	<i>āsathuḥ</i>
	3. os.	<i>ūcatuḥ</i>	<i>tenatuḥ</i>	<i>dadatuḥ</i>	<i>āsatuḥ</i>

Médium

sg.	1. os.	<i>ūce</i>	<i>tene</i>	<i>dade</i>	
	2. os.	<i>ūciṣe</i>	<i>teniṣe</i>	<i>dadiṣe</i>	
	3. os.	<i>ūce</i>	<i>tene</i>	<i>dade</i>	
pl.	1. os.	<i>ūcimahe</i>	<i>tenimahe</i>	<i>dadimahe</i>	
	2. os.	<i>ūcidhve</i>	<i>tenidhve</i>	<i>dadidhve</i>	
	3. os.	<i>ūcīre</i>	<i>tenīre</i>	<i>dadīre</i>	
du.	1. os.	<i>ūcivahe</i>	<i>tenivahe</i>	<i>dadivahe</i>	
	2. os.	<i>ūcāthe</i>	<i>tenāthe</i>	<i>dadāthe</i>	
	3. os.	<i>ūcāte</i>	<i>tenāte</i>	<i>dadāte</i>	

2.4.1.7 Futurum

Prosté futurum (sigmatické)

Vyjadřuje budoucí děj, záměr, slib, hrozbu. V klasickém sanskrtu existuje jen v indikativu. Tvoří se od kořene ve stupni guṇa, který připojuje sufix *-sya*, a to buď přímo, nebo pomocí spojovacího vokálu *-i-*. Prosté futurum připojuje přítomní koncovky tematických sloves. Tvary prostého futura opatřené augmentem a koncovkami imperfekta tematických sloves fungují jako tzv. kondicionál.

dā- „dávat“, *kr-* „dělat“

Aktivum					
		futurum	kondicionál	futurum	kondicionál
sg.	1. os.	<i>dāsyāmi</i>	<i>adāsyam</i>	<i>kariṣyāmi</i>	<i>akariṣyam</i>
	2. os.	<i>dāsyasi</i>	<i>adāsyah</i>	<i>kariṣyasi</i>	<i>akariṣyah</i>
	3. os.	<i>dāsyati</i>	<i>adāsyat</i>	<i>kariṣyati</i>	<i>akariṣyat</i>
pl.	1. os.	<i>dāsyāmaḥ</i>	<i>adāsyāma</i>	<i>kariṣyāmaḥ</i>	<i>akariṣyāma</i>
	2. os.	<i>dāsyatha</i>	<i>adāsyata</i>	<i>kariṣyatha</i>	<i>akariṣyata</i>
	3. os.	<i>dāsyanti</i>	<i>adāsyān</i>	<i>kariṣyanti</i>	<i>akariṣyan</i>
du.	1. os.	<i>dāsyāvaḥ</i>	<i>adāsyāva</i>	<i>kariṣyāvaḥ</i>	<i>akariṣyāva</i>
	2. os.	<i>dāsyathaḥ</i>	<i>adāsyatam</i>	<i>kariṣyathaḥ</i>	<i>akariṣyatam</i>
	3. os.	<i>dāsyataḥ</i>	<i>adāsyatām</i>	<i>kariṣyataḥ</i>	<i>akariṣyatām</i>

Médium					
		futurum	kondicionál	futurum	kondicionál
sg.	1. os.	<i>dāsyē</i>	<i>adāsyē</i>	<i>kariṣyē</i>	<i>akariṣyē</i>
	2. os.	<i>dāsyase</i>	<i>adāsyathāḥ</i>	<i>kariṣyase</i>	<i>akariṣyathāḥ</i>
	3. os.	<i>dāsyate</i>	<i>adāsyata</i>	<i>kariṣyate</i>	<i>akariṣyata</i>
pl.	1. os.	<i>dāsyāmahe</i>	<i>adāsyāmahi</i>	<i>kariṣyāmahe</i>	<i>akariṣyāmahi</i>
	2. os.	<i>dāsyadhve</i>	<i>adāsyadhvam</i>	<i>kariṣyadhve</i>	<i>akariṣyadhvam</i>
	3. os.	<i>dāsyante</i>	<i>adāsyanta</i>	<i>kariṣyante</i>	<i>akariṣyanta</i>
du.	1. os.	<i>dāsyāvahe</i>	<i>adāsyāvahi</i>	<i>kariṣyāvahe</i>	<i>akariṣyāvahi</i>
	2. os.	<i>dāsyethe</i>	<i>adāsyethām</i>	<i>kariṣyethe</i>	<i>akariṣyethām</i>
	3. os.	<i>dāsyete</i>	<i>adāsyetām</i>	<i>kariṣyete</i>	<i>akariṣyetām</i>

Opisné futurum (perifrastické)

Je novotvarem klasického sanskrtu. Jedná se o tvar složený z nominativu ṛ-kmenu ve významu činitelského jména a tvarů slovesa *as-* „být“, které zpravidla chybějí ve třetí osobě. Významově se rovná budoucímu ději.

dā- „dávat“

		Aktivum	Médium
sg.	1. os.	<i>dātāsmi</i>	<i>dātāhe</i>
	2. os.	<i>dātāsi</i>	<i>dātāse</i>
	3. os.	<i>dātā</i>	<i>dātā</i>
pl.	1. os.	<i>dātāsmah</i>	<i>dātāmahe</i>
	2. os.	<i>dātāstha</i>	<i>dātādhve</i>
	3. os.	<i>dātāraḥ</i>	<i>dātāraḥ</i>
du.	1. os.	<i>dātāsvaḥ</i>	<i>dātāsvahe</i>
	2. os.	<i>dātāsthaḥ</i>	<i>dātāsāthe</i>
	3. os.	<i>dātārau</i>	<i>dātārau</i>

2.4.2 VERBA INFINITA

Do kategorie nefinitních sloves řadíme dvě ne zcela stejné kategorie:

1. participia, což jsou slovesná adjektiva ohýbaná jako ostatní jména,
- a 2. různé tvary infinitivní (v nejširším slova smyslu), což jsou vlastně slovesná adverbia, tedy tvary neohýbané.

2.4.2.1 Participia

Participium prézenta aktiva

Participia prézenta aktiva jsou tvořená sufixem *-nt* od kmenů přítomných a futurálních. Skloňují se jako *nt*-kmeny.

jīvant- „žijící“

Singular			
	m.	f.	n.
nom./vok.	<i>jīvan</i>	<i>jīvantī</i>	<i>jīvat</i>
ak.	<i>jīvantam</i>	<i>jīvantīm</i>	<i>jīvat</i>
gen./abl.	<i>jīvataḥ</i>	<i>jīvantyāḥ</i>	= m.
dat.	<i>jīvate</i>	<i>jīvantyai</i>	= m.
lok.	<i>jīvati</i>	<i>jīvantyām</i>	= m.
instr.	<i>jīvatā</i>	<i>jīvantyā</i>	= m.

Plurál			
	m.	f.	n.
nom./vok.	<i>jīvantaḥ</i>	<i>jīvantyāḥ</i>	<i>jīvanti</i>
ak.	<i>jīvataḥ</i>	<i>jīvantīḥ</i>	<i>jīvanti</i>
gen.	<i>jīvatām</i>	<i>jīvantīnām</i>	= m.
dat./abl.	<i>jīvadbhyaḥ</i>	<i>jīvantībhyaḥ</i>	= m.
lok.	<i>jīvatsu</i>	<i>jīvantīṣu</i>	= m.
instr.	<i>jīvadbhiḥ</i>	<i>jīvantībhiḥ</i>	= m.

Duál			
	m.	f.	n.
nom./vok./ak.	<i>jīvantau</i>	<i>jīvantyau</i>	<i>jīvantī</i>
gen./lok.	<i>jīvatoḥ</i>	<i>jīvantyoḥ</i>	= m.
dat./abl./instr.	<i>jīvadbhyām</i>	<i>jīvantībhyām</i>	= m.

Participium prézenta média

Participia prézenta média se tvoří buď pomocí sufixu *-māna* (od tematických kmenů a futura), nebo pomocí sufixu *-āna* (od atematických kmenů a perfekta).

labhamāna- „dostávající“

Singulár			
	m.	f.	n.
nom.	<i>labhamānaḥ</i>	<i>labhamānā</i>	<i>labhamānam</i>
vok.	<i>labhamāna</i>	<i>labhamāne</i>	<i>labhamānam</i>
ak.	<i>labhamānam</i>	<i>labhamānām</i>	<i>labhamānam</i>
gen.	<i>labhamānasya</i>	<i>labhamānāyāḥ</i>	= m.
dat.	<i>labhamānāya</i>	<i>labhamānāyai</i>	= m.
lok.	<i>labhamāne</i>	<i>labhamānāyām</i>	= m.
instr.	<i>labhamānena</i>	<i>labhamānayā</i>	= m.
abl.	<i>labhamānāt</i>	<i>labhamānāyāḥ</i>	= m.

Plurál			
	m.	f.	n.
nom./vok.	<i>labhamānāḥ</i>	<i>labhamānāḥ</i>	<i>labhamānāni</i>
ak.	<i>labhamānān</i>	<i>labhamānāḥ</i>	<i>labhamānāni</i>
gen.	<i>labhamānānām</i>	<i>labhamānānām</i>	= m.
dat./abl.	<i>labhamānebhyaḥ</i>	<i>labhamānābhyaḥ</i>	= m.
lok.	<i>labhamāneṣu</i>	<i>labhamānāsu</i>	= m.
instr.	<i>labhamānaiḥ</i>	<i>labhamānābhiḥ</i>	= m.

Duál			
	m.	f.	n.
nom./vok./ak.	<i>labhamānau</i>	<i>labhamāne</i>	<i>labhamāne</i>
gen./lok.	<i>labhamānayoḥ</i>	<i>labhamānayoḥ</i>	= m.
dat./abl./instr.	<i>labhamānābhyām</i>	<i>labhamānābhyām</i>	= m.

Participium prézenta pasiva

Od předchozího typu se odlišuje jen derivací od pasivního prezentního kmene.

labhyamāna- „dostávaný“

Singulár			
	m.	f.	n.
nom.	<i>labhyamānaḥ</i>	<i>labhyamānā</i>	<i>labhyamānam</i>
vok.	<i>labhyamāna</i>	<i>labhyamāne</i>	<i>labhyamānam</i>
ak.	<i>labhyamānam</i>	<i>labhyamānām</i>	<i>labhyamānam</i>
gen.	<i>labhyamānasya</i>	<i>labhyamānāyāḥ</i>	= m.
dat.	<i>labhyamānāya</i>	<i>labhyamānāyai</i>	= m.
lok.	<i>labhyamāne</i>	<i>labhyamānāyām</i>	= m.
instr.	<i>labhyamānena</i>	<i>labhyamānayā</i>	= m.
abl.	<i>labhyamānāt</i>	<i>labhyamānāyāḥ</i>	= m.

Plurál			
	m.	f.	n.
nom./vok.	<i>labhyamānāḥ</i>	<i>labhyamānāḥ</i>	<i>labhyamānāni</i>
ak.	<i>labhyamānān</i>	<i>labhyamānāḥ</i>	<i>labhyamānāni</i>
gen.	<i>labhyamānānām</i>	<i>labhyamānānām</i>	= m.
dat./abl.	<i>labhyamānebhyaḥ</i>	<i>labhyamānābhyaḥ</i>	= m.
lok.	<i>labhyamāneṣu</i>	<i>labhyamānāsu</i>	= m.
instr.	<i>labhyamānaiḥ</i>	<i>labhyamānābhiḥ</i>	= m.

Duál			
	m.	f.	n.
nom./vok./ak.	<i>labhyamānau</i>	<i>labhyamāne</i>	<i>labhyamāne</i>
gen./lok.	<i>labhyamānayoḥ</i>	<i>labhyamānayoḥ</i>	= m.
dat./abl./instr.	<i>labhyamānābhyām</i>	<i>labhyamānābhyām</i>	= m.

Participium perfekta aktiva

Toto participium se tvoří od daného perfektového kmene pomocí afixu *-vāṃs* ~ *-van* ~ ~ *-vat* ~ *-uṣ* (s ablautovou alternací).

vidvāṃs- „poznavší, vědoucí, moudrý“

Singulár			
	m.	f.	n.
nom.	<i>vidvān</i>	<i>viduṣī</i>	<i>vidvat</i>
vok.	<i>vidvan</i>	<i>viduṣi</i>	<i>vidvat</i>
ak.	<i>vidvāṃsam</i>	<i>viduṣīm</i>	<i>vidvat</i>
gen./abl.	<i>viduṣaḥ</i>	<i>viduṣyāḥ</i>	<i>viduṣaḥ</i>
dat.	<i>viduṣe</i>	<i>viduṣyai</i>	<i>viduṣe</i>
lok.	<i>viduṣi</i>	<i>viduṣyām</i>	<i>viduṣi</i>
instr.	<i>viduṣā</i>	<i>viduṣyā</i>	<i>viduṣā</i>

Plurál			
	m.	f.	n.
nom./vok.	<i>vidvāṃsaḥ</i>	<i>viduṣyaḥ</i>	<i>vidvāṃsi</i>
ak.	<i>viduṣaḥ</i>	<i>viduṣīḥ</i>	<i>vidvāṃsi</i>
gen.	<i>viduṣām</i>	<i>viduṣīnām</i>	<i>viduṣām</i>
dat./abl.	<i>vidvadbhyaḥ</i>	<i>viduṣībhyaḥ</i>	<i>vidvadbhyaḥ</i>
lok.	<i>vidvatsu</i>	<i>viduṣīṣu</i>	<i>vidvatsu</i>
instr.	<i>vidvadbhiḥ</i>	<i>viduṣībhiḥ</i>	<i>vidvadbhiḥ</i>

Duál			
	m.	f.	n.
nom./vok./ak.	<i>vidvāmsau</i>	<i>vidyau</i>	<i>viduṣī</i>
gen./lok.	<i>viduṣoḥ</i>	<i>viduṣyoḥ</i>	<i>viduṣoḥ</i>
dat./abl./instr.	<i>vidvadbhyām</i>	<i>viduṣībhyām</i>	<i>vidvadbhyām</i>

Participium (minulé) préterita aktiva

Tato participia se odvozují od kmene pasivního preteriálníhoho participia daného slovesa, a to pomocí sufixu *-nt*. Formálně se skloňuje jako *nt*-kmen.

kṛtavant- (deklinace podle *jīvant-*)

Singulár			
	m.	f.	n.
nom./vok.	<i>kṛtavān</i>	<i>kṛtavatī</i>	<i>kṛtavat</i>
ak.	<i>kṛtavantam</i>	<i>kṛtavatīm</i>	<i>kṛtavat</i>
gen./abl.	<i>kṛtavataḥ</i>	<i>kṛtavatyāḥ</i>	= m.
dat.	<i>kṛtavate</i>	<i>kṛtavatyai</i>	= m.
lok.	<i>kṛtavati</i>	<i>kṛtavatyām</i>	= m.
instr.	<i>kṛtavatā</i>	<i>kṛtavatyā</i>	= m.

Plurál			
	m.	f.	n.
nom./vok.	<i>kṛtavantaḥ</i>	<i>kṛtavatyāḥ</i>	<i>kṛtavanti</i>
ak.	<i>kṛtavataḥ</i>	<i>kṛtavatīḥ</i>	<i>kṛtavanti</i>
gen.	<i>kṛtavatām</i>	<i>kṛtavatīnām</i>	= m.
dat./abl.	<i>kṛtavadbhyaḥ</i>	<i>kṛtavatībhyaḥ</i>	= m.
lok.	<i>kṛtavatsu</i>	<i>kṛtavatīṣu</i>	= m.
instr.	<i>kṛtavadbhiḥ</i>	<i>kṛtavatībhiḥ</i>	= m.

Duál			
	m.	f.	n.
nom./vok./ak.	<i>kṛtavantau</i>	<i>kṛtavatyau</i>	<i>kṛtavantī</i>
gen./lok.	<i>kṛtavatoḥ</i>	<i>kṛtavatyoḥ</i>	= m.
dat./abl./instr.	<i>kṛtavadbhyām</i>	<i>kṛtavatībhyām</i>	= m.

Participium (minulé) préterita pasiva na *-na* (m./n.)/*-nā* (f.)

Participium préterita pasiva se tvoří od kořene pomocí sufixů *-na/-nā*.

Vyjadřuje ukončený minulý děj; u tranzitivních sloves s pasivní vazbou, u intratranzitiv s aktivní vazbou. Od následujícího typu se liší jen afixem, funkční rozdíl mezi nimi není.

Příklady tvoření

kořeny zakončené vokálem/diftongem

<i>pyai-</i> „opuchnout, ztloustnout“	<i>pīna-</i> „opuchlý, tlustý“
<i>mlai-</i> „zvadnout“	<i>mlāna-</i> „zvadlý“
<i>hā-</i> „opustit“	<i>hīna-</i> „opuštěn“
<i>kṣi-</i> „ničit“	<i>kṣīna-</i> „zničen“
<i>lū-</i> „sekat“	<i>lūna-</i> „useknut, posečen“

koncové kořenné *-r/-ṛ > -īr/-ūr*

<i>kṛ-</i> „sypat“	<i>kīrṇa-</i> „rozsypan“
<i>tṛ-</i> „přebrodit“	<i>tīrṇa-</i> „překročen, přebrodivší se“
<i>pṛ-</i> „plnit se“	<i>pūrṇa-</i> „plný, naplněn“

koncové kořenné *-j > -g*

<i>bhañj-</i> „lámat, rozbít“	<i>bhagna-</i> „zlomen, rozbít“
<i>bhuj-</i> „ohnout“	<i>bhugna-</i> „ohnut“
<i>majj-</i> „ponořit“	<i>magna-</i> „ponořen“
<i>ruj-</i> „ochořet“	<i>rugna-</i> „nemocen, nemocný“
<i>vij-</i> „bát se“	<i>vigna-</i> „vyděšen“

koncové kořenné *-d > -n*

<i>bhid-</i> „rozdělit, rozštěpit“	<i>bhinna-</i> „rozdělen, rozštěpen“
<i>sad-</i> „sedět“	<i>sanna-</i> „posazen, sedící“

Deklinace podle *a*-kmenů (m./n.) nebo *ā*-kmenů (f.).

Participium (minulé) préterita pasiva na *-ta* (m./n.)/*-tā* (f.)

Participium préterita pasiva vyjadřuje ukončený minulý děj; u tranzitivních sloves s pasivní vazbou, u intratranzitiv s aktivní vazbou. Od předchozího typu se liší jen afixem.

Příklady tvoření

Přímé tvoření

kṣip- „házet, vrhat“

kṣipta- „hozen, vržen“

jñā- „vědět, znát“

jñāta- „znám, poznaný“

hu- „obětovat“

huta- „obětován“

koncové kořenné *-c/-j > -k*

sic- „kropit“

sikta- „pokropen“

muc- „vypustit“

mukta- „vypuštěn“

tyaj- „opustit“

tjakta- „opuštěn“

koncové kořenné *-ś, -ch, -j > -ṣ + cerebralizace -t > -ṭ*

drś- „vidět, spatřit“

drṣṭa- „spatřen“

daś- „kousnout“

daṣṭa- „kousnut“

pṛch- „ptát se“

pṛṣṭa- „dotázán“

yaj- „obětovat“

yaṣṭa- „obětován“

koncové kořenné *-dh/-bh > -ddh/-bdh*

bandh- „vázat, putat“

baddha- „svázán, spoután“

labh- „získat, dosáhnout“

labdha- „získán, dosažen“

koncové kořenné *-h > -ḍh + dlužení předchozího krátkého vokálu*

gāh- „ponořit“

gāḍha- „ponořen“

guh- „skrývat“

gūḍha- „skryt“

lih- „lízat“

līḍha- „slíznutý“

koncové kořenné *-h > -gdh + bez dlužení předchozího krátkého vokálu*

dah- „hořet, pálit“

dagdha- „spálen“

dig- „pomazat“

digdha- „pomazán“

muh- „zmást“

mugdha- „zmaten“

koncové kořenné *-m > -nt + dlužení předchozího krátkého vokálu*

kam- „milovat“

kānta- „milován“

dam- „krotit“

dānta- „zkrocen“

<i>śram-</i> „unavit“	<i>śrānta-</i> „unaven“
koncové kořenné -m/-n > -t + koncová nazála kořene odpadá	
<i>gam-</i> „jít, jet“	<i>gata-</i> „odešedší“
<i>nam-</i> „klanět se“	<i>nata-</i> „skloněn“
<i>tan-</i> „natáhnout“	<i>tata-</i> „natažen“

Nepravidelné tvoření

počáteční kořenné va- > u-

<i>vac-</i> „mluvit“	<i>ukta-</i> „nazýván“
<i>vap-</i> „sít“	<i>upta-</i> „seto“
<i>svap-</i> „spát“	<i>supta-</i> „vyspaný“
<i>vah-</i> „vézt“	<i>ūḍha-</i> „vezen“
<i>vad-</i> „říkat“	<i>udita-</i> „řečený“

počáteční kořenné ya- > i-

<i>yaj-</i> „obětovat“	<i>iṣṭa-</i> „obětován“
------------------------	-------------------------

koncové kořenné -ā > -i/-ī

<i>gā-</i> „zpívat“	<i>gīta-</i> „zazpíváný“
<i>pā-</i> „pít“	<i>pīta-</i> „vypitý“
<i>sthā-</i> „stát“	<i>sthita-</i> „postaven, stojící“

Tvoření pomocí spojovacího vokálu -i- (slovesa 10. třídy, kauzativa, denominativa, většina kořenů zakončených skupinou konsonantů)

<i>cur-</i> „krást“	<i>corita-</i> „ukradený“
<i>gaṇ-</i> „počítat“	<i>gaṇita-</i> „spočítaný“
<i>mṛ-</i> „zemřít“	<i>mārita-</i> „zemřelý“
<i>likh-</i> „psát“	<i>likhita-</i> „napsaný“
<i>īkṣ-</i> „hledět, spatřit“	<i>īkṣita-</i> „spatřen(ý)“
<i>cint-</i> „myslet“	<i>cintita-</i> „myšlený“

Výjimky a nepravidelnosti v tvoření	
<i>dā-</i> „dát“	<i>datta-</i> „daný“
<i>pac-</i> „vařit, péct“	<i>pakva-</i> „vařený, pečený“
<i>śī-</i> „ležet“	<i>śayita-</i> „ležící, ulehnuvší“

2.4.2.2 Absolutiv

Absolutiv se tvoří se od kořene pomocí sufixů *-tvā* (slovesa bez prefixů) nebo *-ya/-tya* (slovesa s prefixem). Vyjadřuje vedlejší děj, většínou předcházející ději vyjádřenému finitním slovesem. Absolutiv se neskloňuje ani nečasuje, je to nesklonné participium. Do češtiny se překládá minulým přechodníkem nebo vedlejší větou.

Příklady tvoření	
Tvoření pomocí sufixu <i>-tvā</i> (kořen má nejčastěji slabou formu)	
Přímé tvoření	
<i>jñā-</i> „vědět, znát“	<i>jñātvā</i> „poznáv“
<i>sthā-</i> „stát“	<i>sthitvā</i> „postaviv se“
<i>ji-</i> „zvítězit, přemoci“	<i>jitvā</i> „zvítěziv“
<i>nī-</i> „vést“	<i>nītvā</i> „ved“
<i>śru-</i> „slyšet“	<i>śrutvā</i> „uslyšev“
<i>bhū-</i> „být“	<i>bhūtvā</i> „byv“
<i>dhā-</i> „položít“	<i>hitvā</i> „položiv“
<i>dā-</i> „dát“	<i>dattvā</i> „dav“
<i>gā-</i> „zpívat“	<i>gītvā</i> „zazpívav“
<i>yuj-</i> „spojit“	<i>yuktvā</i> „spojiv“
<i>gam-</i> „jít, jet“	<i>gatvā</i> „šed“
<i>man-</i> „myslet“	<i>matvā</i> „myslev, míniv“
<i>tī-</i> „brodit se“	<i>tīrtvā</i> „přebrodiv“

<i>pṛ-</i> „plnit (se)“	<i>pūrtvā</i> „naplniv (se)“
<i>daś-</i> „kousnout“	<i>daṣṭvā</i> „kousnuv“
<i>sṛj-</i> „stvořit“	<i>sraṣṭvā</i> „stvořiv“
<i>budh-</i> „bdít, probudit se“	<i>buddhvā</i> „vzbudiv se“
<i>labh-</i> „získat“	<i>labdhvā</i> „získav“
<i>dah-</i> „hořet, pálit“	<i>dagdhvā</i> „spáliv“

Tvoření pomocí sufixu *-itvā*

<i>vid-</i> „vědět“	<i>viditvā</i> „zvěděl, poznav“
<i>vas-</i> „bydlet“	<i>uṣitvā</i> „sídliv“
<i>śī-</i> „ležet“	<i>śayitvā</i> „ležev“
<i>grah-</i> „uchopit“	<i>grahītvā</i> „uchopiv“
<i>cur-</i> „krást“	<i>corayitvā</i> „ukradnuv“
<i>tāḍ-</i> „udeřit“	<i>tāḍayitvā</i> „udeřiv“
<i>sthā-</i> (kz.) „postavit (se)“	<i>sthāpayitvā</i> „postaviv“

Tvoření pomocí sufixu *-ya* (užívají slovesa s prefixem)

<i>pari-</i> + <i>nī-</i> „oženit se, vdát se“	<i>pariṇīya</i> „oženiv se“
<i>anu-</i> + <i>bhū-</i> „zakusit“	<i>anubhūya</i> „zakusiv“

Tvoření pomocí sufixu *-tya* (koční-li kořen krátkým vokálem)

<i>adhi-</i> + <i>kṛ-</i> „postavit se do čela“	<i>adhikṛtya</i> „postaviv se do čela“
<i>adhi-</i> + <i>i-</i> „studovat“	<i>adhītya</i> „vystudovav“

Tvoření pomocí sufixu *-atya/-amya/-anya* (u kořenů zakončených *-am/-an*)

<i>ā-</i> + <i>gam-</i> „přijít“	<i>āgatya/āgamyā</i> „přišel“
<i>ni-</i> + <i>han-</i> „zabít“	<i>nihatya/nihanya</i> „zabiv“

Koncové kořenné -ṛ/-ṝ > -ṛr/-ūr	
<i>ava-</i> + <i>tṛ-</i> „sestoupit“	<i>avatūrya</i> „sestoupiv“
<i>sam-</i> + <i>pṛ-</i> „naplnit“	<i>sampūrya</i> „naplniv“
Koncové kořenné -ā se nemění	
<i>ā-</i> + <i>dā-</i> „vzít“	<i>ādāya</i> „vzav“

Slovesa 10. třídy s prefixem	
<i>pra-</i> + <i>tād-</i> „srazit“	<i>pratādya</i> „srazil“
<i>pra-</i> + <i>sthā-</i> (kz.) „odeslat“	<i>prasthāpya</i> „odeslav“
<i>ā-</i> + <i>kram-</i> „přijít, přistoupit“/nechat vstoupit (kz.)“	<i>ākramya</i> „přišel, přistoupiv“/ <i>ākramayya</i> „nechav vstoupit (kz.)“

2.4.2.3 Infinitiv

Infinitiv se v klasickém sanskrtu tvoří pomocí sufixu *-(i)tum*. Neskloňuje se ani se nečasuje. Syntakticky se pojí s modálními a fázovými slovesy, se slovy „hotov, připraven, mocen, schopen, vhodné, vhodné“, slouží k vyjádření účelu.

Příklady tvoření	
Tvoření pomocí sufixu <i>-tum</i> (kořen nejčastěji ve stupni <i>guṇa</i>)	
kořeny s koncovým vokálem	
<i>ji-</i> „zvítězit“	<i>jetum</i>
<i>dā-</i> „dát“	<i>dātum</i>
<i>śru-</i> „slyšet“	<i>śrotum</i>
kořeny s koncovým konsonantem	
<i>kṣip-</i> „házet, vrhat“	<i>kṣeptum</i>
<i>tyaj-</i> „opustit“	<i>tjaktum</i>
<i>dṛś-</i> „vidět, spatřit“	<i>draṣṭum</i>
<i>labh-</i> „získat“	<i>labdhum</i>

<i>sah-</i> „trpět, snášet“	<i>soḍhum</i>
<i>dah-</i> „hořet, pálit“	<i>dagdhum</i>
<i>pṛch-</i> „ptát se“	<i>praṣṭum</i>

Tvoření pomocí sufixu <i>-itum</i>	
kořeny s koncovým <i>-ū</i>	
<i>bhū-</i> „být“	<i>bhavitum</i>
<i>hū-</i> „volat“	<i>hvayitum</i>
některé kořeny s koncovým konsonantem	
<i>īkṣ-</i> „hledět“	<i>īkṣitum</i>
<i>guh-</i> „skrývat“	<i>gūhitum</i>
<i>vand-</i> „velebit“	<i>vanditum</i>
slovesa 10. třídy	
<i>kath-</i> „vyprávět“	<i>kathayitum</i>
<i>cur-</i> „krást“	<i>corayitum</i>
<i>pīḍ-</i> „trýznit“	<i>pīḍayitum</i>
výjimka	
<i>grah-</i> „uchopit“	<i>grahītum</i>

2.4.2.3 Gerundivum

Gerundivum se tvoří pomocí sufixů *-tavya*, *-anīya*, *-ya* a *-tya* připojovaných ke kořeni, přičemž distribuce těchto sufixů je libovolná. Kořen bývá v plném stupni, někdy ale i ve stupních zesílených. Ohýbá se podle kmene. Gerundivum vyjadřuje nutnost děje, potřebu, pouhou možnost; do určité míry také často nahrazuje modální slovesa (zejm. „muset“ a „mít za povinnost“), kterými sanskrt nedisponuje. Pojí se s pasivní vazbou.

Kořen	Gerundivum	Tvar
<i>kr-</i> „dělat“	<i>-tavya-</i>	<i>kartavya-</i>
	<i>-anīya-</i>	<i>karaṇīya-</i>
	<i>-ya-</i>	<i>kārya-</i>
	<i>-tya-</i>	<i>kr̥tya-</i>
<i>vṛt-</i> „být, existovat“	<i>-tavya-</i>	<i>vartitavya-</i>
<i>śru-</i> „slyšet“	<i>-tya-</i>	<i>śrutya-</i>
<i>vac-</i> „mluvit“	<i>-ya-</i>	<i>vacya-</i>
<i>bhuj-</i> „jíst“	<i>-anīya-</i>	<i>bhojanīya-</i>

2.5 Indeklinabilia

K slovům neohebným (indeklinabiliím) patří i různé infinitivní tvary slovesné, zmíněné výše. Na tomto místě se ale budeme věnovat následujícím slovním druhům: adverbia, apozice, konjunkce a partikule.

2.5.1 ADVERBIA

2.5.1.1 Adverbia izolovaná

Nederivovaná adverbia

Adverbia místa	<i>kva</i> „kde“, <i>bahiḥ</i> „venku“, <i>purah</i> „vpředu“, ...
Adverbia času	<i>nūnam/idānīm/adhunā</i> „nyní“, <i>adya</i> „dnes“, <i>hyaḥ</i> „včera“, <i>śvaḥ</i> „zítra“, <i>naktam</i> „v noci“, ...
Adverbia způsobu	<i>punaḥ</i> „znovu“, <i>muhuḥ</i> „náhle“, <i>drāk</i> „rychle“, <i>jātu</i> „vůbec“, <i>mithyā</i> „nadarmo“, <i>evam</i> „tak“, ...

2.5.1.2 Adverbia motivovaná

Derivovaná adverbia

Adverbia místa	-tra: <i>atra</i> „zde, sem“, <i>tatra</i> „tam“, <i>kuatra</i> „kde, kam“, <i>sarvatra</i> „všude“, ...; -ha: <i>kuha</i> „kde“, <i>iha</i> „zde, sem“, ...
Adverbia příčiny	-taḥ: <i>kutaḥ</i> „odkud, proč“, <i>ataḥ</i> „z tohoto důvodu“, <i>sarvataḥ</i> „všemožně, po všech stránkách“, ...
Adverbia způsobu	-thā/-tham: <i>katham</i> „jak“, <i>tathā</i> „tak“, <i>athā</i> „co“, ...
Adverbia času	-dā: <i>kadā</i> „kdy“, <i>tadā</i> „tehdy“, <i>ekadā</i> „jednou“, ...
Adverbia násobnosti	-dhā: <i>ekadhā</i> „jedny“, <i>dvidhā</i> „dvoje“, <i>bahudhā</i> „mnohokrát“, ...
Adverbia distributivnosti	-śaḥ: <i>ekaśaḥ</i> „po jednom“, <i>śataśaḥ</i> „po stovkách“, ...
Adverbia srovnání	-vat: <i>putravat</i> „jako syn“, <i>agnivat</i> „jako Agni“, <i>pūrvavat</i> „jako předtím“, ...

2.5.2 APOZICE

2.5.2.1 Primární apozice

Primární apozice jsou slova nemotivovaná. Mohou stát jak před slovem, tak i za ním. Slouží i jako preverbia (ta jsou v klasickém sanskrtu vždy spojena se slovesem). Významy jsou jen přibližné.

ati „pře(s)-“, *adhi* „nad, na, vy-“, *anu* „podle, po“, *antar/antaḥ* „mezi, uvnitř“, *apa* „od, z“, *api* „k, u, za-“, *abhi* „k, do-“, *ava* „s-, od-“, *ā* „k, do, při-“, *ut* „na-, vz-“, *upa* „k, do“, *ni* „s (dolů), do-“,

niḥ „ven z“, *parā* „ pryč, od-“, *pari* „o, okolo, roz-“, *pra* „vpřed, vy-“, *prati* „zpět k, od-“, *vi* „od, z, roz-“, *sam* „dohromady, spolu, s-“

2.5.2.2 Sekundární apozice

Jedná se o zjevné synchronní apozice, odvozené od jiných slov.

arthe, artham [+ gen.] „pro, kvůli“, *ṛte* [+ abl.] „bez“, *vinā* [+ abl./instr.] „bez“ atd.

2.5.3 KONJUNKCE

2.5.3.1 Konjunkce koordinační

1. Konjunkce kopulativní:

ca „a“, *api* „i, byť i“, *uta* „a, i“, ...

2. Konjunkce adverbzivní:

tu „ale, avšak“, *punaḥ* (pojí se s různými kořeny a ve spojení s nimi má různý význam), ...

3. Konjunkce disjunktivní:

vā „nebo“, ...

4. Konjunkce kauzální:

hi „protože, neboť“, ...

2.5.3.2 Konjunkce subordinační

Jsou to pádové formy nebo adverbia odvozená od relativního zájmena *ya-*:

yat „že, aby“, *yathā*, *yena* „aby“, *yataḥ*, *yasmāt* „protože“, *yadā*

„když“, *yāvat* „dokud“, *yadi* „jestliže“, ...

2.5.4 PARTIKULE

Záporky:

na „ne“ (mimo imperativ), *mā* „ne“ (imperativ)

jiné:

nu, *nū* „nyní, ještě“, *evam* „tak“ (i souhlas), *iva* „jako“ (srovnání),
āt „pak“, *iti* „takto“ (uvozuje i přímou řeč), *vai* „vpravdě“, *sma*
(modifikuje přítomný čas na minulý), *hi* „totiž“, ...

Apendix: Devanāgarī

Staroindická písmena, vycházející stejně jako devanāgarī z písma brāhmī, jsou písmena slabičnými, tj. zachycují slabiky, nikoli pouze hlásky. Hlásky zapisují jen tehdy, nezačíná-li slabika konsonantem. Při zápisu slabik je základním čtením vždy *konsonant + a*. Jakýkoli jiný vokál se vyznačuje „diakritikou“, podobně jako výslovnost čistého konsonantu bez vokálu.

Vokály

a	ā	i	ī	u	ū
अ	आ	इ	ई	उ	ऊ

Diftongy

e	ai	o	au
ए	ऐ	ओ	औ

Slabičné sonanty

ṛ
ठ

Konsonanty (podle místa artikulace; + vokál *a*)

	Okluzívy				Nazály	Sonan- ty	Frika- tivy
Veláry	ka क	kha ख	ga ग	gha घ	ña ङ		ha ह
Palatály	ca च	cha छ	ja ज	jha झ	ña ञ	ya य	śa श
Ce- rebrály	ṭa ट	ṭha ठ	ḍa ड	ḍha ढ	ṇa ण	ra र	ṣa ष
Dentály	ta त	tha थ	da द	dha ध	na न	la ल	sa स
Labiály	pa प	pha फ	ba ब	bha भ	ma म	va व	
	neznělá ne- aspir.	neznělá aspir.	znělá ne- aspir.	znělá aspir.			

Slabiky – příklady modifikace základního čtení s diakritikou

ka क	kā का	ki कि	kī की	ku कु	kū कू	
ke के	kai कै	ko को	kau कौ	kṛ कृ	kṝ कृ̄	kḷ कृ̣
kaḥ कः	kaṃ कं					
ru रु	rū रू	ṛ ॠ				

k क्

Ligatury

Pro zápis slabik, které obsahují více konsonantů v trsu, se volí tzv. ligatury, tj. spřežky víceslabičných znaků; některé se výrazně odlišují od vstupních znaků základních.

ka क	kka क़	kkha कख	kta कत	ktya कत्य	ktra क़्र	ktva क़्त	ktha कथ
	kna क़्न	kma क़म	kya कय	kra क़्र	krya क़्र्य	kla क़्ल	kva क़्व
	kṣa क़्ष	kṣṇa क़्षण	kṣma क़्षम	kṣmya क़्षम्य	kṣya क़्ष्य	kṣva क़्ष्व	
kha ख	khna ख़्न	khya ख़्य					
ga ग	gda ग़द	gdha ग़ध	gdhva ग़ध्व	gna ग़्न	gnyā ग़न्य	gbha ग़भ	gbhya ग़भ्य
	gma ग़म	gmya ग़म्य	gya ग़य	gra ग़्र	grya ग़्र्य	gla ग़ल	gva ग़व
gha घ	ghna घ़्न	ghma घ़म	ghya घ़्य	ghra घ़्र			
ṅa ङ	ṅka ङ़क	ṅkta ङ़क़	ṅkṣa ङ़क़्ष	ṅkṣva ङ़क़्ष्व	ṅkha ङ़क़	ṅga ङ़ग	ṅgya ङ़ग्य
	ṅgra ङ़ग्र	ṅgha ङ़ग़	ṅghra ङ़ग़्र	ṅma ङ़म			
ca च	cca च़	ccha च़्छ	cchra च़्र	cchva च़्व	cña च़्न	cma च़म	cya च़्य
cha छ	chya च़्य	chra च़्र					

ja ज	jja ञ	jjva ञ्व	jjha ञ्ह	jña ज्ञ	jñya ज्ञ्य	jya ज्य	jra ज्र
----------------	-----------------	--------------------	--------------------	-------------------	----------------------	-------------------	-------------------

jva
ज्व

ña न	ñca ञ्च	ñcha ञ्छ	ñja ञ्ज	ñśa ञ्श
----------------	-------------------	--------------------	-------------------	-------------------

ṭa ट	ṭka ट्क	ṭṭa ट्ट	ṭṭha ट्ट्ह	ṭya ट्य	ṭra ट्र	ṭva ट्व
----------------	-------------------	-------------------	----------------------	-------------------	-------------------	-------------------

ṭha ठ	ṭhya ठ्य	ṭhra ठ्र
-----------------	--------------------	--------------------

ḍa ड	ḍga ङ्ग	ḍḍa ङ्ङ	ḍya ड्य
----------------	-------------------	-------------------	-------------------

ḍha ढ	ḍhya ढ्य	ḍhra ढ्र	ḍhva ढ्व
-----------------	--------------------	--------------------	--------------------

ṇa ण	ṇta ण्त	ṇṭha ण्ठ	ṇḍa ण्ड	ṇḍha ण्ड्ह	ṇṇa ण्ण	ṇna ण्न	ṇma ण्म
----------------	-------------------	--------------------	-------------------	----------------------	-------------------	-------------------	-------------------

ṇya
ण्य
ṇva
ण्व

ta त	tka त्क	tta त्त	ttya त्त्य	ttra त्र	ttva त्व	ttha त्थ	tna त्न
----------------	-------------------	-------------------	----------------------	--------------------	--------------------	--------------------	-------------------

tnya त्न्य	tpa त्प	tpha त्फ	tma त्म	tmya त्म्य	tya त्य	tra त्र
----------------------	-------------------	--------------------	-------------------	----------------------	-------------------	-------------------

trya त्र्य	tva त्व	tsa त्स	tsna त्स्र	tsnya त्स्र्य	tsya त्स्य	tsva त्स्र्व
----------------------	-------------------	-------------------	----------------------	-------------------------	----------------------	------------------------

tha थ	thya थ्य
-----------------	--------------------

da द	dga द्ग	dgra द्ग्र	dda द्ध	ddya द्द्य	ddha द्ध्ह	ddhya द्ध्ह्य	ddhva द्ध्ह्व
----------------	-------------------	----------------------	-------------------	----------------------	----------------------	-------------------------	-------------------------

dna द्न	dba द्ब	dbha द्भ	dbhya द्भ्य	dma दम	dya द्य	dra द्र
-------------------	-------------------	--------------------	-----------------------	------------------	-------------------	-------------------

drya दर्य	dva द्व	dvyā द्व्य	
---------------------	-------------------	----------------------	--

dha ध	dhna ध्न	dhma ध्म	dhya ध्य	dhra ध्र	dhva ध्व
-----------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------	--------------------

na न	nta न्त	ntya न्त्य	ntra न्त्र	ntha न्थ	nda न्द	ndra न्द्र	ndha न्ध
----------------	-------------------	----------------------	----------------------	--------------------	-------------------	----------------------	--------------------

ndhya न्ध्य	nna न्न	nma न्म	nya न्य	nva न्व	nsa न्स	
-----------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	--

pa प	pta प्त	ptya प्त्य	pna प्न	pma प्म	pya प्य	pra प्र	pla प्ल
----------------	-------------------	----------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------

psa प्स	
-------------------	--

pha फ	phya फ्य
-----------------	--------------------

ba ब	bya ब्य	bda ब्द	bdha ब्ध	bdhva ब्ध्व	bba ब्ब	bbha ब्भ	bya ब्य
----------------	-------------------	-------------------	--------------------	-----------------------	-------------------	--------------------	-------------------

bra ब्र
----

bha भ	bhna भ्र	bhya भ्य	bhra भ्र
-----------------	--------------------	--------------------	--------------------

ma म	mna म्र	mpa म्प	mpra म्प्र	mba म्ब	mbya म्ब्य	mbha म्भ	mya म्य
----------------	-------------------	-------------------	----------------------	-------------------	----------------------	--------------------	-------------------

mra म्र	mra म्र
mra म्र	mra म्र

ya य	yya य्य
----------------	-------------------

ra र	rka र्क	rkṣa र्क्ष
----------------	-------------------	----------------------

la ल	lka ल्क	lga ल्ग	lpa ल्प	lya ल्य	lla ल्ल	lva ल्व	lha ल्ल्ह
----------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	---------------------

va व	vna व्र	vya व्य	vra व्र
----------------	-------------------	-------------------	-------------------

śa श	śca श्च	ścya श्च्य	śna श्न	śma श्म	śya श्य	śra श्र	śrya श्य
----------------	-------------------	----------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-------------------	--------------------

śla श्ल	śva श्व	śvya श्व्य
-------------------	-------------------	----------------------

ṣa ष	ṣka ष्क	ṣkra ष्क्र	ṣṭa ष्ट	ṣṭya ष्ट्य	ṣṭva ष्ट्व	ṣṭha ष्ट्ह	ṣṭhya ष्ट्ह्य
----------------	-------------------	----------------------	-------------------	----------------------	----------------------	----------------------	-------------------------

ṣṇa ष्ण	ṣṇya ष्ण्य	ṣpa ष्प	ṣpra ष्प्र	ṣma ष्म	ṣya ष्य	ṣva ष्व
-------------------	----------------------	-------------------	----------------------	-------------------	-------------------	-------------------

ṣṣa ष्ष
----

sa स	ska स्क	skra स्क्र	skha स्ख	sta स्त	stya स्त्य	stra स्त्र	stva स्त्व
	stha स्थ	sthya स्थ्य	sna स्न	spa स्प	spha स्फ	sma स्म	smya स्म्य
	sya स्य	sra स्र	sva स्व	ssa स्स			
ha ह	hṇa ह्ण	hna ह्न	hma ह्म	hya ह्य	hra ह्र	hla ह्ल	hva ह्व
	hvya ह्व्य						

Zkratky

abl.	ablativ
ak.	akuzativ
akt.	aktivum
aor.	aorist
aspir.	aspirovaný
dat.	dativ
du.	duál (dvojné číslo)
f.	femininum (ženský rod)
gen.	genitiv
instr.	instrumentál
kz.	kauzativum
konc.	koncovka
koř.	kořenný, kořenový
lok.	lokativ
m.	maskulinum (mužský rod)
méd.	médium
n.	neutrum (střední rod)
neaspir.	neaspirovaný
nom.	nominativ
pl.	plurál (množné číslo)
reduplik.	reduplikovaný, reduplikace
sg.	singulár (jednotné číslo)
temat.	tematický (vokál)
vok.	vokativ

Bibliografie

- ALLEN, William Sidney. 1965. *Phonetics in Ancient India*. London: Oxford University Press.
- BURROW, Thomas. 1965. *The Sanskrit Language*. London: Faber and Faber.
- ERHART, Adolf. 1967. *Sanskrt I. Popisná mluvnice*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- . 1971. *Sanskrt II. Historickosrovnávací mluvnice*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- . 1980. *Struktura indoiránských jazyků*. Brno: Universita J. E. Purkyně. Filozofická fakulta.
- . 1982. *Indoevropské jazyky*. Praha: Academia.
- MONIER-WILLIAMS, Monier. 2002. *A Sanskrit-English Dictionary*. The Bhaktivedanta Book Trust.
- WACKERNAGEL, Jacob. 1896. *Altindische Grammatik I-III*. Göttingen: Vandenhoeck und Ruprecht.
- WHITNEY, William Dwight. 2005. *Sanskrit Grammar*. Delhi: Motilal Banarsidass Publishers.
- ZBAVITEL, Dušan – STRNAD, Jaroslav. 2006. *Učebnice sanskrtu*. Praha: Karolinum.

Gramatický přehled sanskrtu

Ondřej Šefčík – Lenka Bičanová

Vydala Masarykova univerzita v roce 2014

1. vydání, 2014

Sazba elektronické verze Štěpán Böhm

ISBN 978-80-210-7046-2